

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Ústav sociálních studií

Pohled rodičů na obsah televizních pořadů zaměřených primárně na děti

Diplomová práce

Autor: Bc. Kristýna Kuchtová

Studijní program: N7507 – Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální pedagogika

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Petra Ambrožová, Ph.D.

Oponent práce: Mgr. Alena Knotková

Zadání diplomové práce

Autor:	Kristýna Kuchtová
Studium:	P19P0703
Studijní program:	N7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Sociální pedagogika
Název diplomové práce:	Pohled rodičů na obsah televizních pořadů zaměřených primárně na děti
Název diplomové práce AJ:	Parents' view of content in television shows primarily aimed at children

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cílem diplomové práce je zaměřit se na televizní pořady vysílané v České republice, které jsou určeny především dětem a zjistit, jak je jejich obsah vnímán rodiči. Práce se bude soustředit především na obsah nevhodný vzhledem k věku diváků. Diplomová práce se bude věnovat tématu televize, televizních kanálů a pořadů orientovaných na děti z pohledu sociální pedagogiky. Dále zmíní jejich význam pro vývoj dítěte, ale také jejich potencionální negativní dopady a rizika sledování televize. Výzkum bude realizován prostřednictvím rozhovorů s rodiči.

SPITZER, Manfred. *Digitální demence: jak připravujeme sami sebe a naše děti o rozum*. Brno: Host, 2014, 341 s. ISBN 978-80-7294-872-7.

SUCHÝ, Adam. *Mediální zlo? mýty a realita: souvislost mezi sledováním televize a agresivitou u dětí*. V Praze: Triton, 2007. *Psyché* (Triton). ISBN 978-80-7254-926-9.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I: dětství a dospívání*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

Garantující pracoviště:	Katedra sociální pedagogiky, Pedagogická fakulta
Vedoucí práce:	Mgr. et Mgr. Petra Ambrožová, Ph.D.
Oponent:	Mgr. Alena Knotková
Datum zadání závěrečné práce:	1.2.2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala pod vedením vedoucí práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Mrači dne 8.3.2021

Kristýna Kuchtová

Anotace

KUCHTOVÁ, Kristýna. *Pohled rodičů na obsah televizních pořadů zaměřených primárně na děti*. Hradec králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2021. 94 s. Diplomová práce.

Diplomová práce řeší téma dětských televizních pořadů a to, jak je jejich obsah vnímán rodiči dětí ve zvoleném věku. V teoretické části se práce zaměřuje na současnou rodinu a rodičovství. Zmiňuje roli rodičů při sledování televize dětmi a další možnosti trávení volného času. Dále se zabývá vymezením dítěte ve věku šest až osm let a riziky nadměrného sledování televize v dětském věku a jejich následky. V závěru se první část práce věnuje televizním kanálům a pořadům pro děti a vybraným rizikovým jevům a jejich dopadu na dětského diváka.

Empirická část popisuje průběh realizace a výsledky výzkumného šetření, které mělo za cíl zjistit, jak právě rodiče dětí ve věku šest až osm let vnímají obsah televizních pořadů zaměřených primárně na děti. Výzkum byl realizován prostřednictvím rozhovorů. Výsledky výzkumu odhalily, že ačkoli rodiče vnímají nabídku dětských pořadů spíše kladně, jsou si vědomi existence některých prvků v obsahu pořadů, které považují za velmi nepatřičné pro děti v daném věku.

Klíčová slova

Rodiče, Děti ve věku šest až osm let, Televizní kanály, Dětské pořady, Rizikové jevy, Násilí

Annotation

KUCHTOVÁ, Kristýna. *Parents' view of content in television shows primarily aimed at children*. Hradec králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2021. 94 s. Master Degree Thesis.

The diploma thesis addresses the topic of children's television programs and how their content is perceived by parents of children of the chosen age. In the theoretical part, the work focuses on the current family and parenthood. Next the thesis concerns on the role of parents in watching television with children and other opportunities to spend free time. It also deals with the definition of a child aged six to eight years and the risks of excessive television viewing in childhood and their consequences. In conclusion of first part the thesis focuses on the television channels and programs for children and selected risk phenomena and their impact on children.

The empirical part describes the course of implementation and results of a research survey, which aimed to find out how parents of children aged six to eight perceive the content of television programs focused primarily on children. The research was conducted through interviews. The results of the research revealed that although parents perceive the offer of children's programs rather positively, they are aware of the existence of some elements in the content of programs that they consider very inappropriate for children of a given age.

Keywords

Parents, Children aged six to eight years, Television channels, Children's shows, Risk phenomena, Violence

Obsah

Úvod	7
1 Současná rodina a rodičovství	10
1.1 Demografický kontext	10
1.2 Výchova a socializace v medializované společnosti	12
1.3 Role rodičů při sledování televize dětmi	15
1.4 Možnosti trávení volného času dětí	17
2 Televize a dítě	22
2.1 Děti ve věku šest až osm let.....	22
2.2 Televizní kanály.....	25
2.2.1 Televizní kanály a základní potřeby dětí.....	25
2.2.2 Televizní kanály vysílající pořady pro děti a jejich sledovanost	27
2.3 Rizika nadměrného sledování televize v dětském věku a jejich následky ..	30
2.3.1 Zdravotní rizika	32
2.3.2 Psychická, sociální a další rizika	34
3 Televizní pořady pro děti	37
4 Vybrané rizikové jevy v dětských televizních pořadech a jejich dopad na děti	44
4.1 Násilí v dětských pořadech.....	47
5 Empirická část.....	52
5.1 Výzkumná metoda	54
5.2 Výzkumný soubor.....	55
5.3 Průběh výzkumného šetření.....	56
5.4 Interpretace dat	57
5.5 Závěrečná zpráva výzkumného šetření.....	68
Závěr	73
Seznam použité literatury	78
Seznam příloh	86

Úvod

Dobry sluha, ale zly pan? I takto by se dalo premyslet nad jednim z nejuzivanějších médií v současné době. Televize oslaví za pár let již sto let od svého vzniku a za tuto dobu se stala nedílnou součástí života téměř všech lidí, celých společností. Jedná se o moderní technologii, jejíž sledování s sebou přináší řadu rizik a s nimi spojených negativních dopadů. Na druhou stranu má i své neopominutelné výhody. Jejím prostřednictvím se mohou lidé vzdělávat, relaxovat, získávat nové a aktuální informace o dění kolem sebe i ve světě. Postupně se stala synonymem pro zábavu a stejně jako i další sdělovací prostředky má na nás vliv téměř na každém kroku. Přesto, že jsme si vědomi jejích nevýhod, neumíme si představit, že bychom ji ze svého života zcela eliminovali. A i toto je důvodem, proč některé její záporné dopady lidé bagatelizují anebo v běžném životě opomíjejí.

Nesmíme ale zapomínat, že televize neovlivňuje pouze nás dospělé, ale především mladší generace. Děti, na které se tato práce bude zaměřovat, se narodily do tohoto zrychleného a médií ovlivněného světa. Televizní pořady jim od raného věku předkládají normy dané společností. Pro děti jsou určeny zejména televizní pořady, které mají podobu pohádkových příběhů. Ty jsou již od pradávna jedním z prvních nástrojů, který má za cíl dětem pomoci se bezpečně seznámit s různou podobou reálného světa. Mají jim poskytovat možnost pochopit jeho zákonitosti a otázky dobra a zla či spravedlnosti a nepsaná pravidla chování a vzájemného soužití lidí. Dříve jim tyto zkušenosti byly zprostředkovány vyprávěním a čtením. Dnes tuto odpovědnost přebírají tvůrci takto orientovaných televizních pořadů. Při sledování těchto primárně pro děti určených pořadů vysílaných v televizi, mě ovšem napadala otázka, zda reflektují to, co se od nich očekává a zda je jejich vysílaný a zobrazovaný obsah pro děti skutečně vhodný a poučný vzhledem k jejich věku a rozumovým schopnostem. Zajímalo mě přitom, že pokud mám pochybnosti já, tak jak to vnímají rodiče těchto dětí a jestli si i oni myslí, že je obsah některých dětských televizních pořadů z různých důvodů nevhodný či rizikový.

Cílem této práce je za pomoci odborné literatury popsat a analyzovat, jaký pohled mají rodiče na obsah televizních pořadů zaměřených primárně na děti a zároveň zmapovat i to, jaké pořady jim pro děti přijdou nejvíce vhodné, proč tomu tak je a naopak, jaké projevy v nich považují za nejvíce rizikové. Věk dětí byl přitom stanoven

na šest až osm let proto, že v tomto věku jsou dostatečně vyspělé na to, aby více vnímaly obsah sledovaných pořadů, který je jim zapotřebí v tomto věku ještě regulovat. To potvrzují i někteří odborníci. Thorová například tvrdí, že v tomto věku jsou rodiče stále ještě víceméně výraznou autoritou určující hranice a pravidla.

Práce má teoreticko-empirický charakter a první část je rozdělena do čtyř kapitol. První se zaměřuje na téma současné rodiny a rodičovství. Zahrnuje demografický kontext, výchovu a socializaci v medializované společnosti, a právě roli rodičů při sledování televize dětmi včetně dalších možností trávení volného času. Druhá kapitola se soustředí na charakteristiku zvoleného věkového období dítěte a na televizi jako takovou. Zmiňuje televizní kanály v kontextu základních potřeb dětí a jejich sledovanost. Dále pak zdravotní, psychická, sociální a další rizika nadměrného sledování televize v dětském věku a jejich následky. Třetí kapitola je věnována televizním pořadům pro děti a ústí v poslední kapitolu, kde jsou ústředním tématem vybrané rizikové jevy v těchto pořadech a jejich dopad na dětské diváky. Výzkumné šetření bylo realizováno prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů se šesti respondenty. Průběh i výsledky jsou pak zaznamenány a popsány v empirické části této práce.

Dětskými příběhy, pohádkami a jejich významem pro vývoj dítěte se zabývá mnoho odborníků z různých vědních oborů. Mezi nimi lze jmenovat například Bettelheima, Vágnerovou, Černouška a další. Televizi, jejímu vlivu a dopadu na děti věnuje pozornost také široká škála českých, ale i předních zahraničních odborníků. Z českých zmíním např. Suchého, Šed'ovou, Říčana a Saka. Ze zahraničních je to pak Spitzer či Meyrowitz. Avšak kombinace těchto témat se v odborné literatuře a pracích příliš nevyskytuje. Někteří autoři sice ve svých dílech hovoří o negativním televizním vlivu na děti a rizikovém obsahu některých televizních pořadů, ale nemyslí tím dětské pořady pravidelně vysílané na různých televizních kanálech.

Tomuto spojení se věnují spíše laické skupiny rodičů v internetových diskusích nebo člancích. Výzkumy na toto téma probíhají spíše v zahraničí. V tuzemsku jsou čas od času zveřejněny výzkumy se statistikami sledovanosti nebo výsledky studenty uskutečněných výzkumných šetření. Záměrem tedy je, aby tato práce sloužila jako rozšíření mé bakalářské práce, kde byla existence nevhodných prvků a projevů v dětských televizních pořadech potvrzena přímo dětmi. Zároveň by měla být další

podklad ke zvýšení povědomí o tom, že ne všechny pořady v televizi, ačkoli jsou prezentovány jako dětské, mají skutečně takovou podobu a hodnotu, která je od nich očekávána a která by nám umožňovala se na ně při výchově a socializaci dětí spoléhat.

1 Současná rodina a rodičovství

První kapitola této práce se bude věnovat rodičovství a rodině v kontextu proměn, které přichází s modernizací společnosti. Na začátku bude popsána současná situace v České republice z demografického hlediska. Budou uvedeny data o počtu obyvatel, počtu dětí, věku, vzdělání rodičů aj. Dále se bude věnovat proměnám chápání rodiny a rodičovství a změnám hodnot, a to především ve vztahu ke způsobům trávení volného času s dětmi. Nakonec se zaměří na roli rodičů při sledování televize jako na možnost prevence před potencionálními rizikovými jevy, které mohou děti ve věku šest až osm let v televizních pořadech vidět.

1.1 Demografický kontext

Cílem této podkapitoly bude popsat konkrétní údaje o počtu dětí v České republice a dále pak o současné generaci rodičů. Zaměří se na věk rodičů, počet dětí narozených v a mimo manželství, na vývoj rozvodovosti a na počet dětí žijících v neúplných rodinách.

K 30. září 2020 měla Česká republika 10 707 839 obyvatel. (Veřejná databáze ČSÚ, 2021) Pokud se zaměříme na vývoj dětské neboli předproduktivní složky, zjistíme, že se změny porodnosti za posledních 15 let významně promítly i do počtu dětí. Od roku 2014 tvoří děti ve věku pět až devět let nejvýznamnější složku dětské populace. V roce 2015 byl počet těchto dětí 583 tisíc, respektive jednalo se o 5,5 % populace. (Odbor statistiky obyvatelstva, 2019) V roce 2018 pak tvořila předproduktivní složka (0-14 let) 15,9 % všech obyvatel. (Euridice, 2019) V roce 2018 byl počet živě narozených dětí 114 036. (ČSÚ, 2020) V tomto roce byl počet dětí ve věku nula až devět let přibližně 1 139 000. V průběhu roku 2018 v ČR přibylo 22,4 tisíce dětí do patnácti let věku a počet dětí ve věku pět až devět let meziročně poklesl o 2 % (na 572,0 tisíce). (Odbor statistiky obyvatelstva, 2019)

Z uvedených dat je možné pozorovat, že děti (0-14 let) tvoří poměrně velkou část celkové populace. Tato práce se zaměřuje na děti ve věku šest až osm let. V této věkové kategorii mluvíme přibližně o počtu 500 tisíc dětí, které mohou denně vidět v televizi něco, co pro jejich věk není vhodné. Z toho vyplývá, že je třeba se snažit o prevenci této problematiky a eliminaci zdrojů předkládající nežádoucí jevy, kterými se budou zabývat následující kapitoly.

V průběhu posledních dvou desetiletí také výrazně vzrostl průměrný věk žen při narození dítěte. Zatímco na počátku devadesátých let ženy rodily v průměru ještě před dosažením 25 let, nyní je to ve věku až 30 let. V roce 2018 se věk matek zvýšil na 30,1 let. Stejně vzrostl i průměrný věk matek-prvorodiček, který dosáhl 28,4 let v roce 2018. Naopak věk otců při narození prvního dítěte se pohybuje průměrně mezi 30 a 34 lety. (Odbor statistiky obyvatelstva, 2019)

Počet dětí narozených v manželství v roce 2018 byl 52 792. Děti narozených mimo manželství bylo téměř stejně. Jednalo se o 52 714 dětí. Matky narozených dětí jsou častěji vdané ženy, jejich převaha se však dlouhodobě snižuje. V roce 2018 byl pak meziročně podíl vdaných matek 51,5 %. Druhou nejpočetnější skupinou jsou živě narozené děti svobodným matkám. I zde došlo k obratu dlouhodobého, v tomto případě rostoucího trendu. Podíl živě narozených dětí svobodným ženám se snížil ze 44,0 % na 43,8 %. Absolutně se snížily počty novorozenců rozvedených žen o 0,3 a u ovdovělých na 155. (Odbor statistiky obyvatelstva, 2019) Mezi podstatné diferenční faktory zastoupení dětí nevdaných žen patří nejvyšší ukončené vzdělání ženy. Obvyklé zdůvodnění spočívá v tom, že ženy s vyšší úrovní vzdělání mají spíše tradiční postoje v kontextu narození dítěte do/mimo manželství. (Rychtaříková, 2003) Podíl živě narozených dětí mimo manželství byl v roce 2018 u vysokoškolsky vzdělaných žen 31,2 %, naopak u žen s nejnižší úrovní vzdělání (základní nebo nižší), dosáhl podíl 80,2 %. (Odbor statistiky obyvatelstva, 2019) „*Dalším významným determinantem diferenciace podílu dětí narozených mimo manželství je věk ženy. Relativně nejvíce vzrostl podíl dětí narozených mimo manželství za posledních deset let ve věkové skupině 30–39 let.*“ (Odbor statistiky obyvatelstva, 2019, s. 34)

Když se zaměříme na rozvodovost, tak z dlouhodobého hlediska klesá podíl rozvádějících se rodičů s jedním dítětem, ale stoupá podíl rozvodů dvoudětných párů. (Kuchařová, 2017) V roce 2018 bylo rozvedeno 14 193 manželství s nezletilými dětmi a jedná se tak o 58,4 % z celkového počtu rozvodů. Nejčastěji se rozvádí manželství s jedním nezletilým dítětem. (ČSÚ, 2020)

Poslední údaje, které budou v této části uvedeny, jsou počty neúplných rodin s dětmi a hlavní příčiny neúplnosti. V roce 2017 se jednalo o 166 906 neúplných rodin, z toho 103 579 bylo s jedním dítětem. Nejčastější příčinou neúplnosti je až z 56 % právě rozvod, dále pak svobodná osoba v čele domácnosti. Z hlediska věku se

jedná především o osoby v čele ve věku od 35 do 44 let, nejméně pak u osob do 24 let. Dalším ukazatelem je nejvyšší dosažené vzdělání osoby v čele domácnosti, přičemž více než 46 % osob se středoškolským vzděláním s maturitou se rozvedlo a přes 36 % neuzavřelo sňatek. Nejméně rozvodů učinily osoby s nedokončeným nebo základním vzděláním a poté osoby s vysokoškolským vzděláním. (ČSÚ, 2017)

Tato kapitola by měla sloužit jako stručný přehled o základních demografických datech týkajících se počtu dětí a charakteristiky současných rodičů, protože právě na tyto dvě kategorie a jejich vzájemný vztah a přístup k médiím je tato práce zaměřena. Z uvedených dat vyplývá, že mluvíme o poměrně vysokých číslech počtu dětí ve věku šest až osm let, ale také to, že rodiče jsou v dnešní době velmi rozmanitá skupina. Věk rodičů stejně starých dětí je velmi různorodý, obecně se věk rodičů zvyšuje a nezanedbatelné množství dětí vyrůstá z různých příčin v neúplných rodinách. Všechny tyto faktory mají vliv na to, jak se v rodinách přistupuje k výchově dítěte a také na přístup rodičů k užívání technologií a médií jejich dětmi. Následující kapitola se bude věnovat právě tomu, jak se proměňovala výchova a socializace v rodině v kontextu medializace prostředí.

1.2 Výchova a socializace v medializované společnosti

Následující kapitola se bude zabývat tématem výchovy a socializace dětí v současné medializované společnosti. Zmíní, proč se média postupem času staly nedílnou součástí těchto důležitých procesů. Dále se pak zaměří na socializaci jako na celoživotní a aktivní proces. Zmíní proměnlivé pohledy na socializaci a výchovu a to, jak jsou realizovány v současné rodině.

Jak živit svou duši a duši svých dětí je otázka stará jako samo lidstvo. Dříve než byla televize, byl film a rozhlas. Ještě předtím časopisy a knihy. Tomu všemu říkáme sdělovací prostředky, nebo jednoduše média. Dokud nebyly knihy, lidé si informace a příběhy vyprávěli. Toto vše lze nazvat duševní potravou, která může prospívat i škodit. Otázkou tedy zůstává, čím se dnešní doba liší od dob minulých? A odpověď je prostá. Je to dáno nebývalou přitažlivostí a dostupností médií. Čím jsou ale dnešní média, především televize a internet, přitažlivá? I na tuto otázku existuje prostá odpověď. Když si představíte jakýkoli příběh a dostanete možnost si vybrat, zda si ho přečtete v knize, poslechnete v rozhlasové hře anebo jej zhlédnete v podobě barevného filmu nejlépe na širokoúhlém plátně, je téměř jisté, co si vyberete. Barevný

obraz se stereo zvukem nabízí více podnětů pro naše smysly a zároveň to pro nás není taková námaha jako si příběh přečíst. Nejde ale jen o přitažlivost médií, ale také o jejich snadnou dostupnost. (Říčan, 1995)

Pokud se zaměříme na dostupnost příběhů pro děti, mohou nám k určité představě pomoci následující údaje. Dle výzkumu se ustálil počet „dětských knih“ na 1800 až 2000 titulech vydaných za rok. (Čeňková, 2019) Takový počet titulů s příběhy pro děti není možné za rok koupit a už vůbec ne je všechny dětem číst nebo alespoň ukázat. Na druhou stranu tu máme televizní kanály pro děti, které vysílají denně desítky různých pořadů zaměřených právě na dětské publikum, ke kterým mají děti velmi snadný přístup.

Například na nejoblíbenější české stanici – ČT :D, kterou denně sledují tisíce dětí, vysílají každý den okolo 60 různých pořadů zaměřených primárně na děti. (Česká televize, 2020) Za předpokladu, že se díly v dětských seriálech neopakují, mohou děti jen na této stanici za rok vidět přes 21 000 různých pohádek a příběhů. Zároveň je důležité říct, že k televizním příběhům mají děti mnohem jednodušší přístup, mohou je sledovat denně a nic kromě televize k tomu nepotřebují. Není nutné, aby jim knihu někdo koupil a ani to, aby jim příběh někdo přečetl. Samy si pustí to, co mají rády a co chtějí sledovat. Jako vše má i dostupnost médií své pro a proti. Pozitivnímu, a především tomu negativnímu dopadu médií na děti se tato práce bude věnovat v dalších kapitolách.

Od přitažlivosti a dostupnosti médií se dostáváme ke stěžejnímu tématu této kapitoly, a to k socializaci a výchově v medializované společnosti a v rodině. Socializace v nejširším slova smyslu označuje formování a růst osobnosti pod vlivem rozmanitých vnějších podnětů, včetně lidských činností, které souhrnně nazýváme výchovou. Socializace je tedy ve vztahu k výchově de facto nadřazenou kategorií. (Kořa, 2004) Uvádí se také, že socializace je proces, v němž se lidský jedinec stává bytostí společenskou. (Dunovský, 1999) V teorii socializace také panuje naprostá shoda v tom, že nejdůležitějším socializačním činitelem, agentem primární socializace, na níž je vše ostatní vystavěno, je rodina dítěte. (Šedřová, 2007) Rodinu bychom ještě mohli definovat dle Dunovského (1999) jako malou primární společenskou skupinu, založenou na pokrevním vztahu rodičů a dětí či vztahu jej substituujícím, na společné domácnosti, kde její členové plní společensky určené a

uznané role a souhrn funkcí, které podmiňují existenci tohoto společenství a dávají mu vlastní význam ve vztahu k jednotlivcům i celé společnosti.

Socializace a výchova v současné společnosti jsou procesy, v nichž se zřetelně odráží povaha doby, charakteristika prostředí i těch, kteří jsou v roli vychovávaných a vychovatelů. Dospělí se setkávají s generací, která vyrůstá ve zcela odlišných podmínkách, než které umožňovala doba jejich mládí. Generační kontext výchovného procesu i procesu socializace dostává nové rozměry především díky proměnám společnosti vlivem medializace, komputelizace a digitalizace. (Stašová a kol., 2015)

V procesu socializace se prolíná rovina očekávaného s neočekávaným a jedinec se musí s oběma těmito faktory vyrovnat sociálně přijatelným způsobem, aniž by poškodil druhé i sám sebe. (Kraus, 2001) S proměnami společnosti a s rozmachem elektronických médií, je čím dál tím více důležitá i tzv. sociální kreativita. „*Jedinec v postmoderní době musí reagovat na nové situace, vlivy prostředí, nové typy osobností i sociálních skupin, s nimiž dosud neměl zkušenost a na něž se v dosavadním životě ani výchovou ani socializací nemohl připravit. Zvláště v situacích rychlých změn v prostředí, kultuře a životním stylu, tvoří sociální kreativita důležitou součást socializace.*“ (Stašová a kol., 2015. s.8-9)

Žijeme ve společnosti, které je celá prodchnutá médii, a je-li zásadním principem, jak se jedinec stává členem společnosti socializace, pak je nutné uvažovat o mediální socializaci jako o zásadním mechanismu. Mediální socializaci lze chápat jako souhrn socializační interakce triády jedinec – společnost – média. Základní je zde vztah médií a jedince, kteří vstupují do přímé socializační interakce. Do té ale může vstupovat okolní společnost, ať už v podobě rodičů, kteří stanovují mediální pravidla a zpřístupňují dětem první mediální technologie a obsahy, nebo v podobě vrstevníků, školy, která má naučit kritické reflexi mediálních obsahů, nebo v podobě státu, který reguluje socializační vliv médií. Mediální socializaci pak můžeme vnímat také jako široký rámec interakce mezi rodiči, dětmi a médii, kde interakční pár rodič – dítě doplňují právě média. (Sloboda, 2016)

V současnosti panuje shoda o tom, že televize, stejně jako ostatní masová média, je považována za jeden z významných socializačních činitelů a výzkumy opakovaně potvrzují, že děti se z médií skutečně učí. Bohužel ale zatímco zodpovědnost rodiny i školy za socializaci dětí je všem zřejmá a legislativně ukotvená,

média, přesto jak obrovský je jejich vliv, žádnou zodpovědnost nemají. Jejich primárním cílem je sledovanost a s ní související zisk. (Šedřová, 2007)

Již Huston, Zillman a Bryant (1994) uváděli, že média jako socializační instituce jsou specifická ve třech hlavních ohledech. Zaprvé v tom, že se s nimi děti seznamují neformálně jako se součástí rodinného prostředí. Zadruhé, že obsahy sdělované médiu nejsou primárně určené k edukaci a socializaci, ale k zábavě a reklamě. A nakonec v tom, že vystavení se médiím začíná u dětí velmi brzy, obvykle již od narození. (Šedřová, 2007) V dnešní době se dá souhlasit se všemi charakteristikami, které jsou zde uvedeny. Na druhou stranu musíme ale uznat, že primárním cílem mnoha televizních pořadů zaměřených na děti je opravdu edukace či socializace dětí. Mezi takové pořady patří mimo jiné cyklus ČT edu, jehož jednotlivé díly se zaměřují na doplnění a oživení různých vědomostí a znalostí. (Česká televize, 2020) Dále pak také pořady Pirátské vysílání a Nauč tetu na netu vysílané na kanálu ČT :D, které se zaměřují na posilování mediální gramotnosti a bezpečnosti na internetu. (Tisková zpráva ČT :D, 2016)

1.3 Role rodičů při sledování televize dětmi

Je zřejmé, že v současné době existují proměnlivé pohledy na socializaci a výchovu a také to, že jedním z nejvýznamnějších socializačních činitelů jsou právě média, se kterými se děti setkávají již od raného věku. V tomto procesu média dětem přinášejí pozitivní, ale také negativní dopady, jimiž se tato práce bude zabývat v dalších kapitolách. *„Přestože přístupy k socializaci v průběhu 20. století předpokládaly především jednosměrný běh socializace směrem od rodičů k dětem, novější studie (např. James, Prout, 1990, Corsaro, 2004, aj.) ukázaly, že děti jsou aktivními aktéry v průběhu socializace a jejich efekt na socializaci rodičů je v dnešní společnosti nezanedbatelný. Zvláště s ohledem na rychle se měnící společnost v oblasti nových technologií jsou v řadě momentů experty na život v ní právě děti.“* (Stašová a kol., 2015, s.18)

Na druhou stranu, socializace probíhá mimo jiné prostřednictvím identifikace se vzory, internalizací postojů, hodnot a chování druhých, v první řadě těch, které jedinec vnímá jako vzorové a referenční. (Stašová a kol., 2015) Rodiče jsou v tomto ohledu naprosto klíčovými aktéry. Většina rodičů se snaží vytvářet pravidla pro sledování televize a hlídá jejich dodržování. Jedná se o pravidla časová vztahující se

k omezení času, který dítě u obrazovky stráví a pravidla obsahová selektující vhodné a nevhodné pořady. (Šedřová, 2007) Jiné výzkumy ale ukazují, že vlastní vzor je pravděpodobně mocnější nástroj, jímž rodiče mohou ovlivňovat užívání televize a případné zneužití dětí televizí než samotná pravidla, která si rodina pro užívání televize i dalších médií nastaví. (Sloboda, 2016)

Role rodičů při sledování televize dětmi je velmi důležitá, ovšem nelehká. Rodiče by se měli snažit být dítěti vzorem, ale zároveň nastavovat taková pravidla, která by snižovala rizika možného negativního působení televize na dětského diváka. Celkově by měla rodinná mediální výchova směřovat k ustanovení pozitivních mediálních návyků dítěte a zvyšování jeho mediální gramotnosti. Ta zahrnuje kompetentní, sebevědomý a zodpovědný výběr a užívání médií všeho druhu k zábavě, informování se a vzdělávání i k vyjadřování se a komunikaci. Cíle bývají formulovány jednak negativně, ve smyslu zamezení nežádoucím účinkům a jednak pozitivně, ve smyslu maximalizace užitku, který mohou média dětem přinášet. Mediálně gramotné dítě pak dokáže média využívat žádoucím způsobem a v žádoucích oblastech. Někteří odborníci, např. Bickham, se domnívají, že správně navržený dětský pořad může pro dítě znamenat podstatný a cenný edukační přínos. (Šedřová, 2007)

Říčan (1995) ve své publikaci uvádí jakýsi návod pro rodiče, jak přistupovat ke sledování televize dětmi, jaká pravidla vytvářet, a naopak čemu se při regulování mediálního obsahu dětem vyhnout. Kromě toho, že rodič má být pro děti vzorem uvádí také, že má být i autoritou. „*Jako takový je nejen nepřijemným omezovatelem, ale především oporou: Je pro dítě někým, kdo je ochoten a schopen vnášet řád do chaosu, vést druhé, zaručit spravedlnost, zajistit budoucnost. Dítě potřebuje pevnou ruku, aby vědělo, že někomu záleží na tom, jaké je a jaké bude: pocit bezpečí.*“ (Říčan, 1995, s.39) Skutečná rodičovská autorita je základním předpokladem úspěšného vyřešení trojúhelníku rodiče – dítě – obrazovka. Dítě musí vědět, že když mu nějaký pořad nedovolí, mají k tomu dobré důvody. (Říčan, 1995). Rodiče tvoří zprostředkující článek mezi dítětem a televizí.

Rodiče by měli také sami sobě i dětem určit maximální počet hodin, který denně či týdně stráví u televize. Pokud tento čas budou dodržovat, opět půjdou dětem příkladem a děti tak budou mít v tomto ohledu vzor a stanovený čas u televize se naučí také dodržovat. Dalším velmi efektivním způsobem, jak děti ochránit před

zhlédnutím pořadu s nevhodným obsahem je společné sledování televize. Pokud rodiče sledují vysílané pořady společně s dětmi, mají tak možnost s nimi komunikovat. Dítě má možnost se vyptávat, naopak rodiče ho mohou na něco upozornit, ukázat mu zajímavé stránky předkládaných informací.

Roli rodičů při sledování televize dětmi výstižně shrnují také Bleakley, Jordan, Hennessy (2013, s. 365, překlad autora) v časopise *Pediatrics*. „*Sledování televize je důležitou součástí rodinné interakce. Sdílené sledování televize rodičů s dětmi je způsob, jak členy rodiny spojit a zároveň poskytuje rodičům něco, o čem mohou s dětmi hovořit. Jedná se také o strategii k posilování mediální gramotnosti a snižování obsahu nevhodného k věku dětí a také k upevňování návyků sledování televize, které odráží kulturu a normy jejich domácnosti.*“

Rodičovská role při sledování televize jejich dětmi je nezastupitelná a velmi důležitá. Pro menší děti musí rodiče vybírat vhodné pořady. Starší děti by měli vést stále více k tomu, aby samy rozumně volily televizní pořady, filmy i počítačové hry. Tato rodinná mediální výchova se daří nejlépe při společném sledování televize, tzv. *coviewingu*. Zároveň je nutné udržovat v přiměřených mezích množství audiovizuální mediální zábavy. Úkolem rodičů je také rozumné usměrňování a omezování zábavy zprostředkované obrazovkou, což ovšem bude stále více znamenat vybočení z běžného konzumního životního stylu. Případnou sociální izolaci, kterou to dětem bude způsobovat, je nutné kompenzovat hodnotnějším rodinným životem a zapojením rodiny do odpovídajícího širšího společenství lidí, kteří se v pozitivním smyslu odlišují od průměru. (Říčan, 1995) Ve spojitosti s rodinnou mediální výchovou a rolí rodičů při užívání médií je nutné apelovat na učitele a sociální pracovníky k šíření osvěty a předávání informací rodičům o účelném a vhodném používání médií, ale také o rizicích a případných negativních dopadech.

1.4 Možnosti trávení volného času dětí

Předešlá kapitola se věnovala roli rodičů ve spojitosti se sledováním televize s dětmi. Některé výzkumy uvádí, že existuje vztah mezi tím, jak rodiče užívají média a způsobem, jak děti tráví svůj volný čas. (Sloboda, 2016) A právě možnosti a způsoby trávení volného času a vliv médií na volný čas bude motivem této kapitoly.

Volný čas je vnímám jako součást života a má mimořádný význam zejména pro věkovou kategorii dětí a mládeže, a proto je třeba věnovat pozornost rizikům a problémům, které může přinášet. (Stašová a kol., 2015) Volný čas charakterizuje Němec (2002, s. 17) takto: „*Volný čas je čas, v němž člověk svobodně volí a dělá takové činnosti, které mu přinášejí radost, potěšení, zábavu, odpočinek, které obnovují a rozvíjejí jeho tělesné a duševní schopnosti, popř. i tvůrčí schopnosti. Je to čas, v němž je člověk sám sebou, nejvíce patří sám sobě, kdy koná převážně svobodně a dobrovolně činnosti pro sebe, popř. pro druhé, ze svého vnitřního popudu a zájmu.*“

Trávení volného času dětí s sebou přináší celou řadu výchovně-vzdělávacích problémů. Jejich volnočasové aktivity jsou stále více spojovány s médii a přirozené prostředí domova je vytěšňováno působením elektronických prostředků a virtuální realitou, která se pro uživatele stává mnohem přitažlivější. Tráví-li dítě volný čas každodenním sledováním televize, má to značný vliv na jeho duševní i tělesný vývoj. Typ rodiny je určen vzdělaností a sociokulturní úrovní rodičů, jejich životním stylem a z toho vyplývajícími návyky televizního chování. (Kořa a kol., 2013) Sociolog P. Sak (2004, s. 90) tvrdí: „*Obecně platí, že čím nižší vzdělání, tím silněji je rodina spojena s televizí a její životní styl, jehož dominantou je televize, si osvojuje i dítě.*“

Nadměrné množství času, které tráví děti i dospělí televizní zábavou, vytlačuje ze života aktivní způsoby trávení volného času, brzdí rozvoj řeči a představivosti, potlačuje tvořivost a družnost, oslabuje citové vztahy. (Říčan, 1995) Paradoxem se stává, že v současné době sledování televize či užívání jiných médií není překážkou v integraci do společnosti, ale naopak jejich nevyužívání může vést k omezené možnosti komunikace s vrstevníky. Dítě, které se dnes nedokáže orientovat v konkrétních televizních pořadech nebo není připojeno k internetu, či nemá vlastní mobilní telefon, se stává outsiderem ve vrstevnické skupině. (Kořa a kol., 2013)

Dle výzkumu nadace Proměny v roce 2016 bylo zjištěno, že průměrný český školák stráví venku ve všední den v průměru 1 hodinu a 41 minut a o víkendových dnech v průměru 2 hodiny a 49 minut. Dohromady průměrné dítě stráví venku kolem 14 hodin týdně. Důležitý je ovšem fakt, že mezi dětmi v této oblasti jsou velké rozdíly a hodně dětí dnes před pobytem venku dává přednost televizním a počítačovým obrazovkám. Zatímco 11 % dětí tráví venku méně než 4 hodiny týdně, 10 % dětí je venku více než 26 hodin týdně. Výzkum také ukázal na to, že nejvíce času venku děti

tráví na zahradě či dvorku, poté na ulici a na hřišti. Naopak nejméně času tráví v přírodě a v parku. (Tisková zpráva Nadace Proměny, 2016) „Z odpovědí dětských účastníků výzkumu jsme zjistili, že můžeme rozlišit dva základní způsoby, jak české děti chodí ven. Starší děti z rodin s nižším vzděláním, které tráví více času u obrazovek telefonů, počítačů a televizí, pobývají ve všední dny výrazně více času na ulici. Jejich protikladem jsou děti, které jsou během všedních dnů venku méně, zejména na ulici, ale je pro ně charakteristické trávit výrazně více času v přírodě a další zeleni během víkendů. Častěji se s tímto způsobem pobývání venku setkáme mezi mladšími dětmi z rodin s vyšším vzděláním, které tráví méně času u obrazovek.“ (Tisková zpráva Nadace Proměny, 2016, s. 1) Rodiče se také shodnou na tom, že děti tráví venku málo času. Zároveň si také myslí, že děti tráví příliš mnoha času u elektronických médií, které považují za největší překážku bránící jejich pobytu venku. (Nadace Proměny, 2016) „Na internetu, sledováním televize nebo DVD, hraním počítačových her a poslechem hudby totiž děti ve všední den průměrně stráví 4 hodiny a 14 minut, což je o více než dvě a půl hodiny více, než kolik času pobývají ve všední dny venku.“ (Tisková zpráva Nadace Proměny, 2016, s. 1)

Dle výzkumu zabývajícího se způsoby trávení volného času u Čechů z téhož roku vyplynulo, že na průměrného Čecha připadá téměř 6 a půl hodiny volného času za den, tedy zhruba 45 hodin týdně. Nejrozšířenější a také nejdéle trvající volnočasovou aktivitou je sledování televize. V běžný den ji sledují tři dospělí ze čtyř a televize jim v průměru zabírá 2 hodiny denně, tedy téměř třetinu celkového volného času. (Tisková zpráva Proměny české společnosti, 2016)

Další výzkum z roku 2015, který se zabýval vlivem technologií na děti zjistil, že: „Nová média jsou stabilní součástí života dětí. Děti se liší v míře, v jaké média používají a činnostech, které s nimi vykonávají. Jejich činnost s technologiemi je ale rozšířením aktivit z „offline“ života: média jsou pro děti další hračkou, dalším zdrojem informací, dalším zařízením pro sledování pořadů.“ (Kotříková a kol., 2015, s. 4)

Na druhou stranu, lze srovnat výsledky zmiňovaných výzkumů zabývající se trávením volného času dětí i dospělých. Na děti připadá oproti dospělým téměř dvojnásobný počet hodin volného času za den a stráví až čtyři hodiny denně času u médií, kdežto průměrný dospělý Čech až dvě hodiny denně. V poměru volného času

a času, kdy využívají média, se jedná přibližně o stejnou dobu. Tento fakt pouze potvrzuje názory o tom, že rodiče jsou pro své děti vzorem a jejich rodinné návyky a pravidla ohledně užívání médií si v procesu primární socializace děti osvojují. Je tedy důležité, aby si rodiče tento fakt uvědomovali, posilovali u dětí mediální gramotnost a snažili se hledat další alternativy k trávení volného času s dětmi, které by nezahrnovaly využívání digitálních a komunikačních technologií.

Děti žijící v dobře fungujících rodinách, kde jim rodiče věnují svůj čas a pro které pak nejsou média jediným společníkem, se kterým tráví děti veškerý volný čas, nejsou ve zvýšené míře ohroženy patologickými jevy a riziky, která mohou média přinášet. (MŠMT, 2002) Děti mají možnosti pro organizované a neorganizované trávení volného času. Volný čas mohou trávit samy, se svými vrstevníky i s rodiči a existuje mnoho možností jeho trávení bez užívání médií. Mezi organizace, které poskytují volnočasové aktivity pro děti, patří školní družiny a kluby, jednorázové aktivity v podobě kulturních a sportovních akcí, památek, sportovních kurzů nebo zájezdů. Dále pak různé soutěže, které mohou mít lokální, regionální, celostátní i mezinárodní charakter a navazují na vědomostní předměty nebo sportovní dovednosti. Nelze opomenout také střediska volného času. Jsou to zařízení s více jak šedesátiletou tradicí a organizují především pravidelnou zájmovou činnost. Uskutečňuje se zde také příležitostná výchovná činnosti ve formě soutěží, zábav, táborů nebo zájezdů. Probíhá v nich i osvětová činnost. Významné je, že se jedná o zařízení, která mají zastoupení v celé České republice a jsou otevřená všem věkovým kategoriím. Důležitá je také možnost trávení času v základních uměleckých školách a funkce neziskových organizací, jakými jsou např. Junák, Pionýr, Sokol, YMCA a YWCA. Na závěr je třeba zmínit nízkoprahové kluby pro děti a mládež, které jsou určeny pro děti, které tráví svůj volný čas touláním po ulici, v partě či jinak neorganizovaně. Jsou v podstatě volnočasovou alternativou k různým zájmovým útvarům, aktivitám, ale navíc poskytují poradenství a sociální servis. Možnosti neorganizovaného trávení volného času poskytuje také městské prostředí vytvářející podmínky pro realizaci nových aktivit dětí. (Stašová a kol., 2015)

Dle studie vědců Univerzity Palackého se organizovaným činnostem věnuje až 86 % školáků, ovšem nezanedbatelná část dětí stráví čtyři a více hodin denně před obrazovkou televize nebo počítače. Mezi oblíbené činnosti trávení volného času v rodinách patří sport. Aktivní trávení volného času je typičtější v lépe situovaných

rodinách. Týká se to společného sportování i návštěv restaurací, kina, pravidelných procházek nebo času stráveného povídáním si. Důležitou roli hrají také neorganizované aktivity bez pravidelnosti a termínu. Mezi takové patří četba, čas strávený „jen tak“ s vrstevníky a rodinou. (Kalman, 2019)

Medializace volnočasového prostoru dětí a mládeže se uskutečňuje dvěma směry. Jednak aktivity směřující k dětem jako příjemcům a uživatelům, tedy dítě jako objekt medializace. Na druhé straně samotné děti vyvíjejí mediální aktivity, mediálně tvoří, dítě jako subjekt medializace. (Stašová a kol., 2015) Média mohou hrát i pozitivní socializační roli ve volném čase dětí. (Kořa a kol., 2013) Prostřednictvím médií děti získávají informace o světě dospělých i vrstevnících, uspokojují své potřeby a zájmy, inspirují se, prožívají napětí, radost a pokud dosáhnou cíle, někdy se na mediální tvorbě samy podílejí. (Hofbauer, 2004) V Posledních letech je také možné zaznamenat nový fenomén v oblasti trávení volného času. Jedná se o specifický druh zábavy – edutainment. (Stašová a kol., 2015) Jde o novou oblast edukační reality, ve které klíčovou roli nehraje pedagog, ale celý soubor psychologicky, pedagogicky a didakticky promyšlených prostředků, které se váží na nové informační technologie nebo jiná média. (Němec, 2008)

Televize i další média mohou skutečně hrát pozitivní roli v socializaci dětí, ale také s sebou přináší množství rizik a negativních dopadů, na které je třeba upozorňovat a snažit se jim předcházet. Televize, televizní kanály a pořady zaměřené na děti, rizika jejího sledování a jejich následky budou stěžejním tématem následující kapitoly.

2 Televize a dítě

Tato kapitola se bude nejprve věnovat charakteristice dítěte ve věku od šesti do osmi let, protože právě tato věková kategorie je pro práci stěžejní. Zejména se bude zabývat dětmi ve spojitosti s televizí a její důležitostí v životech dnešních dětí. Dále se pak zaměří na televizi jako takovou. Budou popsány televizní kanály vysílající pořady pro děti, kanály určené primárně pro ně a statistiky jejich sledovanosti. Závěrem se bude věnovat rizikům sledování televize dětmi a jejich následky, a to jak ze zdravotního hlediska, tak ve vztahu k psychickým a sociálním problémům.

2.1 Děti ve věku šest až osm let

Dítě chápeme dle Úmluvy o právech dítěte z roku 1989 jako každou lidskou bytost mladší osmnácti let, pokud dle právního řádu vztahujícímu se k dítěti není zletilosti dosaženo dříve. (MPSV, 2016)

Pro účely této práce bylo vybráno věkové rozmezí dětí od šesti do osmi let. Je to z důvodu toho, že v tomto věku děti již více vnímají obsah televizních pořadů, které sledují a také jsou pravidelnými televizními diváky. Zároveň s těmito dětmi sledují televizi velmi často ještě rodiče, protože jim regulují její obsah, a právě názor rodičů na dětské televizní pořady bude základem empirické části.

Vybranou věkovou kategorii nazýváme obdobím raného školního věku. Pro něj je charakteristická změna sociálního postavení i různé vývojové proměny, které představují základ školní zralosti a připravenosti. Jedná se také o období oficiálního vstupu do společnosti, kterou představuje instituce školy. Dítě musí potvrdit své kompetence, pilně pracovat a plnit povinnosti tak, jak od něj společnost očekává. Z širšího hlediska jde o obecnější potvrzení vlastních kvalit v sociálních skupinách ve vztahu k požadavkům dospělých, ale i vrstevníků. Školní věk je také fází vytváření vrstevnických skupin, které mají svou vlastní hierarchii a řídí se vlastními pravidly. (Vágnerová, 2005)

Pro děti v tomto věku je centrem jejich života stále rodina. Sice tráví mimo domov více času než předškoláci, ale potřebují výraznou a konzistentní oporu rodičů, kteří pro ně zůstávají víceméně absolutní autoritou, určují hranice a pravidla. (Thorová, 2015) Chlapci i děvčata v tomto věku jsou ale také soběstačnější. Umí se

umýt, obléct, vypravit se do školy, ale stále se řídí tím, jaká v dané rodině platí pravidla ohledně stravování, potřeby soukromí i televize. (Allen a Marotz, 2008)

Nejsložitějším percepčním úkolem, který děti s nástupem do školy čeká, je naučit se číst. K tomu je třeba, aby dítě vizuálně rozlišovalo symbolické znaky – písmena a spojovalo je s jejich zvukovou podobou. Musí se také naučit uspořádat písmena do slov a slova skládat tak, aby vyjadřovala myšlenky, které lze vyslovit nebo přečíst. (Allen a Marotz, 2008)

„Rozvoj myšlení mladších školáků se projeví používáním takové strategie uvažování, která se řídí základními zákony logiky a respektuje vlastnosti poznávané reality, ať už v její aktuální podobě nebo na úrovni zafixované zkušenosti. To znamená opuštění prelogického myšlení, ovládaného nejrůznějšími aktuálními pocity a potřebami, egocentrismem a fantazií.“ (Vágnerová, 2005, s. 241-242) Piaget nazval toto období trvající až do dvanácti let, fází konkrétních logických operací. (Vágnerová, 2008)

Proměna dětského uvažování je postupná a neprojevuje se za všech okolností. Užití určitého způsobu uvažování závisí především na kontextu. Logické myšlení není dosud natolik zafixováno, aby fungovalo v jiných než známých a srozumitelných situacích. Když má dítě vyřešit problém, o němž moc neví nebo se nachází v zátěžové situaci, použije spíše vývojově nižší a primitivnější strategii uvažování. Myšlení je v tomto věku vázáno na realitu. Dítě je tedy schopné uvažovat o něčem určitém, co samo zná, i když objekt jeho úvah není přítomen. Je zaměřené na poznávání skutečného světa, na to, jaký je, dle jakých pravidel funguje. Školáci nejraději vycházejí z vlastní zkušenosti. Myšlení mladších školáků je konkrétní a realistické, tudíž dítě dovede uvažovat o tom, co zná, ale nedovede si představit jiné varianty, s nimiž se nesešlo. Realistický postoj děti do určité míry chrání, jelikož představa mnoha různých možností zvyšuje nejistotu. Realismus je vede k tomu, že přijímají skutečnost takovou, jaká je. Přijímají názory dospělých a nepochybují o nich, protože jejich sdělení chápou jako součást reality. (Vágnerová, 2008)

Právě z těchto důvodů je velmi důležité vědět, jakou podobu světa těmto dětem ukazují pořady v televizi vytvářené dospělými, které se staly nedílnou součástí života těchto dětí ovlivňující jejich vnímání světa téměř každý den.

V průběhu školního věku se mění také kapacita a kvalita pozornosti a paměti. Schopnost soustředit se je u těchto dětí přibližně sedm až deset minut a zapamatují si větu o šesti slovech. (Vágnerová, 2005) I na tomto principu fungují dětské pořady a reklamy zaměřené na děti. Jednotlivé pořady jsou velmi krátké, řádově od pěti do patnácti minut a reklamy zaměřené na děti používají také minimum přesně cílených slov v doprovodu lákavých obrázků a videí tak, aby si děti zapamatovaly produkt, který nabízejí.

Mladší školní věk je období ve srovnání s tím, co předcházelo a co bude následovat, relativně klidné, nebouřlivé a také šťastné. (Říčan, 2014) „*Zrání dětského organismu, především CNS, se projevuje změnou celkové reaktivity, zvýšení emoční stability a odolnosti vůči zátěži.*“ (Vágnerová, 2005, s. 261) Děti v tomto věku bývají optimistické, interpretují dění pozitivním způsobem, jejich emoční ladění bývá vyrovnané a výkyvy mívají obvykle jasnou příčinu. Rozvíjí se jim emoční inteligence a děti lépe rozumí svým pocitům. Emoce ve školním věku jsou více vnitřně regulovány, děti věří, že mohou vlastní pocity ovládat tím, že nebudou na problém myslet. Mnohé emoce jsou sociálně indukované a vyplývají ze vztahů s různými lidmi a naopak, také je nějak ovlivňují. K rozvoji sebehodnotících emocí přispívají právě nové zkušenosti plynoucí ze srovnání vlastního výkonu a chování s projevy ostatních dětí, z hodnocení dospělých i vrstevníků. Tyto emoce tvoří jednu ze složek sebepojetí. S vývojem poznávacích procesů se vyvíjí také autoregulační mechanismy, tj. sebeovládání. Na úrovni decentrace, odstupu od čistě subjektivního pohledu, k němuž dochází na počátku školní docházky, je možné se postupně naučit přijímat povinnost jako obecně nadřazený motiv. Vývoj autoregulačních kompetencí závisí na zrání a učení a směřuje od emocionální regulace k vyšší formě, která je založena na vůli a je spojena s vědomím nutnosti, tedy obecněji platného cíle nadřazeného aktuálním pocitům. Vývoj těchto mechanismů se projevuje změnou postoje k překážkám. Dítě musí být schopné a ochotné se podřídit příkazu a dělat to, co je nutné. Například nemůže se dívat na televizi v době, kdy by se mělo učit. (Vágnerová, 2005)

Děti ve věku od šesti do osmi let ještě nemají dostatečně vyvinuté sociální a komunikační schopnosti, které by jim umožňovaly ustát situace, které bývají dospělými považovány za banální. Dítě v tomto období potřebuje intenzivnější emoční podporu rodičů i učitelů, více úspěchů a méně kritiky. V tomto období je velmi důležité věnovat pozornost sociálním vztahům, podporovat a vychovávat děti

v řešení sociálních situací. (Thorová, 2015) Mladším školním dětem chybí také zodpovědnost a sebekontrola. Zpravidla nejde o to, že by zpochybňovaly význam povinností, ale nedokážou odolávat lákavějším podnětům jako např. televizi, počítači nebo hře. Tyto děti potřebují být vedeny a kontrolovány dospělými. (Vágnerová, 2005)

Následující kapitoly se již budou zaměřovat na konkrétní televizní kanály a na obsah pořadů pro děti, včetně toho, jakou podobu světa a sociálních vztahů jim předkládají ve srovnání se základními potřebami každého dítěte.

2.2 Televizní kanály

Tato práce je zaměřena na pořady, které jsou dětem poskytovány prostřednictvím televize, a proto se následující kapitola bude věnovat konkrétním televizním stanicím, které vysílají pořady pro děti. Dříve než zmíní kanály tuzemské, ale také zahraniční, kanály vytvořené primárně pro dětské publikum včetně jejich sledovanosti v průběhu několika let, bude se zabývat televizními kanály jako takovými a jejich funkcí ve srovnání se základními potřebami dítěte.

2.2.1 Televizní kanály a základní potřeby dětí

Životní styl současného člověka je významně ovlivněn hromadnými sdělovacími prostředky a využívání masmédií, a to včetně televize. Staly se neoddělitelnou součástí života člověka. (Sak a Saková, 2004) Pro tvůrce televizních kanálů je tedy nezbytné neustále rozvíjet a zdokonalovat jimi vysílané televizní pořady natolik, aby si nejen udržely své publikum, ale také aby přilákaly nové. To platí i pro televizní pořady zaměřené na děti vysílané denně na konkrétních televizních stanicích. Jedná se o nelehký úkol, jelikož náročnost dnešních diváků neustále roste. Zároveň mají dnes lidé nejen v České republice desítky možností, kde pořady sledovat, a proto mezi sebou televizní kanály s podobným zaměřením svádí konkurenční boje. Dle Saka a Sakové (2004) navíc i těm relativně novým médiím přibyla další konkurence v podobě osobního počítače, internetu a multimédií, která v sobě slučují funkce tradičních médií s těmi nejnovějšími a uživatele vtahují do virtuálního prostoru jako aktivní subjekt.

Televizní kanály vysílající pořady pro děti by měly být multižánrové, zaměřené na širší věkové rozpětí dětí a z hlediska obsahu by měly být bezpochyby bezpečné a

věkově přiměřené. Program a pořady na jednotlivých stanicích by měly být ve shodě, nikoli v rozporu se základními potřebami dítěte. „*Potřeby dítěte se v různých fázích vývoje mění. Nicméně několik základních potřeb je trvalých a ty vyžadují své plné uspokojení, nemá-li být vývoj dítěte narušen.*“ (Dunovský a kol., 1999, s. 49)

Jak již bylo zmiňováno v předešlých kapitolách, televize se stala nejen součástí života lidí, ale také jedním ze socializačních činitelů, a to je důvodem, proč by právě i ona měla uspokojovat především některé psychické potřeby dítěte. „*Uspokojování těchto potřeb umožňuje dítěti nejenom se přiměřeně rozvíjet v oblasti intelektu, citů a vůle, ale i v chování, interakci s okolím, chápání sebe a lidí, společenských hodnot i celého prostředí, jehož součástí, ale i samostatným plnoprávným jedincem se stává. A právě tento složitý, vlastně celoživotní proces závisí na uspokojování aspoň těch základních duševních potřeb.*“ (Dunovský a kol., 1999, s. 50) Patří sem potřeba náležitého přívodu podnětů v dostatečném množství a kvalitě a potřebu smysluplnosti světa, v tom smyslu, aby přijímané podněty měly řád a smysl. (Dunovský a kol., 1999)

Řada autorů upozorňuje na to, že děti prostřednictvím sledování televize řeší své psychologické vývojové potřeby. Na tomto pozadí vysvětlují dětskou zálibu v animovaných seriálech s nepřemožitelnými hrdiny. Jako příklad lze uvést seriál a film *Želvy Ninja*. Děti, které se cítí ve světě dospělých a starších dětí slabé a zranitelné se se superhrdiny identifikují a používají tak mediální obsahy pro projekci svých fantazií. Stejným způsobem argumentují i grotesky seriálu *Tom a Jerry*, kde si je děti interpretují jako boj malého proti velkému a používají je jako fantazijní ventil v situacích, kdy jsou nuceny se dospělým neustále podřizovat. Dětské zpracování mediálních obsahů je pro dospělé mnohdy nečitelné a obtížně pochopitelné. Jejich vnímání mediální narace je determinováno dětskou mimomediální zkušeností se světem. Proto i zdánlivě neškodný pořad, dokonce i speciálně navržený edukativní program, se může stát pro dítě zdrojem obav a negativních emocí. (Šedřová, 2007)

V návaznosti na výsledky mé bakalářské práce s názvem *Projevy agrese v pohádkách a jejich vnímání dětmi předškolního věku* bylo zjištěno, že mnoho televizních kanálů vysílá pořady, které tyto své základní funkce a potřeby dětí neplní. Na základě výzkumného šetření bylo zjištěno, že televizní stanice vysílají pořady, které svým obsahem vyvolávají u dětí strach, nepříjemné pocity a v návaznosti na to nezájem tyto pořady sledovat. Výsledky potvrdily také předpoklady, že některé dětské

televizní pořady obsahují prvky za limitem tolerovaného, které se staly příčinou odpudivosti těchto pořadů. Mezi ně patří lež, špatný konec, nejasné charakterové vymezení postav a násilí. (Kuchtová, 2019) Cílem této práce bude zjistit, jak tyto pořady vnímají rodiče dětí a případně potvrdit, že minimálně některé jmenované prvky se v nich skutečně vyskytují a zároveň, že nesplňují popsané základní potřeby dětí a tudíž, že ne všechny vysílané pořady určené dětem jsou pro jejich věk a rozumové schopnosti vhodné nebo dokonce přínosné.

2.2.2 Televizní kanály vysílající pořady pro děti a jejich sledovanost

V České republice mají dnes děti nesčetné množství možností, kde sledovat pro ně určené pořady. Stanice, které se na dětské publikum zaměřují jsou tuzemské, ale také zahraniční dabované do českého jazyka. Kanály lze také dělit za základě jejich primárního zaměření. Některé jsou zaměřené primárně na děti a za tímto účelem také vznikly, jiné vysílají dětské pořady jen v určité časy nebo výjimečně ve spojitosti s nějakou událostí – Vánoce, Velikonoce, prázdniny apod.

Mezi nejsledovanější české televizní kanály, které vysílají mimo jiné i dětské pořady patří Nova, Nova Cinema, Nova2 a Nova Gold, dále Prima, Prima COOL, Prima Max a ČT1. Z těch zahraničních se jedná o stanice JOJ Cinema a HBO. Vznikem nové komerční televize Nova se zásadním způsobem proměnila česká mediální krajina. (Sak a Saková, 2004) Nova a ČT1 jsou dlouhodobě nejsledovanější stanice. Dle společnosti Nielsen Mediaresearch, která provozuje peoplemetrové měření pro Asociaci televizních organizací (ATO), byla v tuzemsku v roce 2019 nejsledovanější veřejnoprávní Česká televize. Ovšem v hlavním vysílacím čase, tedy od 19 do 23 hodin byla nejsledovanější Nova s podílem v čase 32 %, v případě České televize to bylo 28 %. Na třetím místě se v celodenním vysílání umístila stanice Prima. Zajímavé je, že nejsledovanějším pořadem České televize byla v roce 2019 pohádka Princezna a půl království vysílaná na Štědrý večer. (Aust, 2020)

Stanice Nova2 a Nova Gold vysílají dětské pořady každý den již od pěti hodin ráno a dětské pořady na Nova2 končí v půl osmé. Mezi pravidelné pořady patří seriály Oggy a škodíci, SpongeBob, Scooby-Doo a Tučňáci z Madagaskaru. Nepravidelně ve stejný čas vysílá filmovou pohádku také Nova Cinema. Televizní stanice Prima a Prima Max vysílají pořady pro děti také každý den v čase od šesti hodin ráno do půl osmé. Program ČT 2 pak pravidelně obsahuje pořady Kouzelná školka v půl deváté

ráno a Večerníček ve třičtvrtě na sedm. Všechny tyto kanály přizpůsobují strukturu svého programu tak, aby dětské pořady byly v časy, kdy je největší pravděpodobnost, že je děti zhlédnou. Jednak je to několik hodin ráno před tím, než děti odchází do škol a poté večer před spaním. Všechny stanice jejichž cílovou skupinou nejsou pouze děti zařazují také různé filmové pohádky ve víkendových večerních hodinách a pak v období prázdnin a svátků, kdy se opět zvyšuje šance, že děti budou moci daný pořad sledovat.

Než se dostaneme ke kanálům, které jsou skutečně zaměřené na dětské publikum je opět důležité říct, že televize je médium, prostřednictvím kterého děti poznávají svět, a ne všechny programy a rodinné seriály jsou pro ně vhodné. Tím je například oblíbený a pravidelně vysílaný seriál Simpsonovi.

Na výběr pro sledování dětských pořadů máme hned několik stanic. V placených službách mají děti o poznání širší výběr z oblíbených a světově známých stanic dabovaných do českého jazyka. Cartoon Network je mezinárodní dětský program zaměřený na děti od šesti do dvanácti let. Disney Channel, který si mnozí pamatují ještě pod názvem Jetix, vysílá nové i klasické pořady. Vystupují na něm také stále více oblíbení youtubeři. Dále nejlépe hodnocený americký program Nickelodeon a jeho verze pro nejmladší věkovou skupinu Nick Jr, který pomáhá dětem objevovat svět. Na děti do tří let se zaměřují pořady i na stanici Jim Jam. Stanice Minimax a Megamax jako jediné rozlišují své pořady podle pohlaví. Zatímco Minimax je určen pro dívky a vysílá pořady z dílny LEGO Friends či My Little Pony, pro chlapce určený Megamax tvoří především dobrodružné animované seriály plné akce a humoru. Jeho velkým pozitivem je, že je zcela bez reklam. Pro nejmenší děti je tu ještě stanice Duck TV. Dětskou sekci s animovanými pořady mají také oblíbené videotéky jako HBO GO, Voyo či Netflix.

Z těch bezplatných se jedná o program veřejnoprávní České televize – ČT :D a o komerční TUTY. V srpnu 2013 zahájil své vysílání český kanál ČT :D, který se stal nejsledovanější tuzemskou televizí ve skupině dětí od čtyř do dvanácti let a program sleduje 21 % dětí. Denně se na něj dívá až čtvrt milionu dětí. Od roku 2014 patří mezi tři nesledovanější dětské evropské kanály veřejné služby a Česká televize pro něj vyrobila již více než jedenáct tisíc pořadů včetně historicky prvního sitcomu pro děti Mazalové nebo loutkového večerníčku Zahradka pod hvězdami. (MediaGuru,

©2020) ČT :D nevysílá pouze zábavné pořady, ale také zaměřující se na edukaci a výchovu. Jedná se o zábavné vzdělávací pořady pro děti od čtyř let TVMiniUni, kde se dětem jednoduše odpovídá na složité otázky, pořad Čítanka, Kostičky, Šikulové aneb tvořivá dílna všeho druhu nebo pořad o tom, jak funguje svět pod názvem Ty Brďo!. Pro starší děti jsou určené pořady Sám v muzeu, S Jakubem v přírodě, U6 – úžasný svět techniky a Lovci záhad. Tato stanice vysílá také zábavní a soutěžní pořady (AZ kvíz junior, Bludiště), zpravodajství a publicistiku (Zprávičky) a sport a cvičení v pořadech Hýbáňky či Lvíčata. (Česká televize, ©1996-2021) Stanice TUTY vznikla v roce 2018 a původně se zaměřovala více na teenagery. V současné době pořady pro mládež omezila a soustředí se také na mladší publikum.

Výzkum z roku 2013 prováděný společností Mediaresearch zjistil, že pro 33 % dětí je oblíbenou stanicí Minimax, druhý je Disney Channel s 18 %. (Mediaresearch, ©2013) Společnost ATO pak v roce 2018 zkoumala celodenní sledovanost televize dětmi ve věku čtyři až dvanáct let a ukázalo se, že nejsledovanější stanicí je ČT :D s téměř 21 %, na druhém místě je Nova s téměř 15 % a za ní Prima COOL. Dětská stanice Nickelodeon se umístila až na šestém místě s necelými 5 % a sledovanost stanice Nick Jr nedosáhla ani 3 %. (MediaGuru, ©2020) V červenci 2020 se zvýšila také sledovanost stanice TUTY na 1,86 % a mezi nejsledovanější pořady patří Dennis: postrach okolí. Společnost Atmedia také prováděla výzkum sledovanosti, která se na jaře loňského roku velmi měnila z důvodu celostátní karantény. Výrazně více času trávily před televizí mladší divácké kategorie. Děti ve věku čtyři až čtrnáct let sledovaly televizi o 37 % více než ve stejném období loňského roku a u televize trávily v průměru více než dvě hodiny denně. S uzavřením škol zaznamenaly nárůst zájmů také dětské kanály. Programy Cartoon Network, Disney Channel a Minimax měly v období celostátní karantény, tedy od března do konce dubna 2020, mezi dětmi ve věku od čtyř do čtrnácti let o 32 % vyšší sledovanost než v únoru. V tomto období se zvedla také sledovanost kanálu ČT2, protože vůbec nejsledovanějším pořadem pro děti se stala náhradní televizní výuka UčíTelka, která byla Českou televizí spuštěna 16. března a denně jí sledovalo v průměru 147 tisíc dětí. Během letních prázdnin se sledovanost těchto stanic o 61 % zvýšila ve stejné cílové skupině diváků. (Atmedia, ©2020)

Na základě těchto výzkumů a jimi uváděných dat o sledovanosti televizních kanálů dětmi je zřejmé, že televize se skutečně stala součástí života a denně jí sledují

miliony dětí. Jen na nejpoblárnější stanici ČT :D se dívá každý den až čtvrt milionu dětí. Sledovanost téměř všech kanálů se také zvýšila z důvodu mimořádných událostí, které se odehrály na jaře loňského roku a z důvodu nařízených opatření, která trvají s výjimkami až doposud. Znamená to opět nárůst dětského publika před televizí a s tím souvisejícími riziky, které s sebou nadměrné sledování televize přináší. A právě těmito riziky a jejich následky pro děti se bude zabývat další kapitola.

2.3 Rizika nadměrného sledování televize v dětském věku a jejich následky

Od toho, jak se proměňovala společnost, přes charakteristiku současných dětí ve věku od šesti do osmi let až po konkrétní televizní kanály vysílající pořady pro děti a jejich sledovanost se tato kapitola dostává k tomu, jaká rizika může nadměrné sledování televize přinášet a jaké mohou mít pro děti následky. Zaměří se na rizika zdravotní, ale také na psychické a sociální problémy, které mohou nastat v případě, že dítě tráví u televize nadměru času.

Problém žádné věci nebo činnosti nespočívá v tom, že by byla špatná sama o sobě, ale pouze s ní někdy špatně pracujeme. Televize není ani nepřitelem dětí, přestože u ní tráví tolik času, že často nemají čas na nic jiného. Televizi je jednoduché zapnout a vždy se najde program, který lze sledovat. Navíc nabízí podívanou, kterou může sledovat i dítě malé, nepozorné, unavené, nudící se a nechápající. Neustále se v ní něco děje, mění se barevné podněty, střídají se postavy a v řadě rodin představuje dnes celodenní kulisu. Problém nastává tehdy, když si s dítětem rodiče nepovídají o zhlédnutém programu, nesdílí s ním emoce, které v něm pořady vyvolávají a neptají se na to, co mu program přinesl. Televize běží, aniž by ji někdo sledoval a dítě se jí naučí vnímat jako kulisu a nikdo již nekontroluje, zda děti sledují pořady, které jsou pro ně vhodné. (Mertin, 2015)

Televize v zásadě nemá žádný komplexní přístupový kód, který by malé diváky vylučoval nebo rozděloval publikum do různých věkových skupin. V televizi také není žádný filtr, který by chránil děti před pořady pro dospělé a není překvapením, že lidé všeho věku mají tendence sledovat stejné pořady. Podstata média není ovšem jediným determinujícím prvkem toho, co se lidé, včetně dětí učí z televize. Samotné vystavení informacím ještě neznamená jejich pochopení a přijetí. Postoje, víra, zkušenost, vzdělání, inteligence, výchova – to vše se podílí na individuálním přijetí

informace. V případě dítěte je jasným filtrem také stupeň kognitivního vývoje. Již Jean Piaget potvrdil, že dětské myšlení je strukturálně odlišné od myšlení dospělého. Děti různého věku vnímají při sledování televize různé věci. Malé děti těžko sledují zápletky, odlišují motivy od důsledků, příčiny od účinků a fantazii od reality. Dle výzkumů musejí děti dosáhnout věku jedenácti až dvanácti let, aby se jejich vnímání televize přiblížilo recepci dospělých. (Meyrowitz, 2006) Názor, že je pedagogickým nesmyslem posadit děti mladší deseti let před televizi, zastávali i další odborníci. Jejich vysvětlením bylo to, že děti do deseti let nejsou schopny správně chápat smysl pořadů, stejně jako se neorientují ve střídání kamer nebo retrospektivě událostí. (Hradil, 2011)

Jerry Mander (2000) uvádí, že existují čtyři základní důvody pro zrušení televize. Prvním z nich je zprostředkovaná zkušenost. Prostřednictvím televize se lidé postupně přesouvají do zcela umělého životního prostředí, čímž dochází k přerušení přímého kontaktu s touto planetou i dalšími lidmi, k neschopnosti rozlišit pravdu od fikce a nastávají podmínky pro to, aby lidem kdokoli jako realitu vnutil cokoli. Televize představuje sice jen jeden z dokladů takového vývoje společnosti, je ale příkladem velmi výmluvným, neboť jejím přičiněním se narůstání tohoto problému urychlilo. Druhý důvod pojmenovaný jako kolonizace zkušenosti poukazuje na komerční stránku televize. Televize se využívá k přetvoření lidských bytostí, aby lépe zapadaly do umělého, komerčně zaměřeného prostředí. V systému, pro který je životně důležité udržet v chodu proces výroby a spotřeby, hraje velmi důležitou roli reklama, která je několikrát denně vysílána téměř na všech televizních kanálech, včetně těch pro děti. Jejím cílem je vyvolat nespokojenost, jinými slovy, vnitřní nedostatek spokojenosti a vést tak lidi k tomu koupit představovaný produkt. Poté ovšem ztrácí svůj smysl a musí opět vyvolat u sledujících pocit, že je co nejdříve zapotřebí zbavit se nového zboží a nahradit je potřebou zboží dalšího. S reklamou souvisí také zbývající dva důvody, kterými jsou vliv televize na člověka a zákonitá deformace televize. Televizní vysílání, včetně reklamy, vyvolává u diváků neurofyzilogické reakce, zmatek a podřizování se představám, jež nám někdo vnucuje zvenčí. To vše jako celek připravuje člověka na autokratický způsob vlády. Technickými faktory a ziskuchtivostí je podmíněna také obsahová omezenost televizního vysílání. Jisté informace lze přenášet dokonale, některé jen částečně a jiné nemůže televize sdělovat vůbec.

Existují určité zákonitosti, které napomáhají televizi k tomu, aby byla pro diváky neustále přitažlivá a udržela si svou sledovanost. V této práci budou uvedené jen některé, využívané i v pořadech pro děti. I v nich lze nalézt velmi často zobrazované násilí a válku, v lepším případě v podobě boje dobra se zlem a reklamy, které mají za cíl ovlivňovat děti v tom smyslu, že je naprosto nezbytné koupit daný produkt, protože ho mají všechny ostatní děti na celém světě. Dle Mandera (2000) se jedná o tyto zákonitosti: Válka se v televizi vyjímá lépe než mír, protože je plná výrazných momentů, obsahuje děj a výsledek a poskytuje citové pohnutí – strach. Mír je amorfni a neurčitý a pocity s ním související jsou nenápadné a vnitřní. Násilí je „lepší televize“ než nenásilí. Objektivní fakta (vyličení toho, co se stalo či statistické údaje) dostanou vždy přednost před subjektivními informacemi (názory, pocity), jelikož je lze zpracovat do vizuální formy. Soupeření se vyjímá lépe než spolupráce, protože v sobě zahrnuje drama, vítězství, snahu a prohru. Spolupráce takový konflikt nenabízí a brzy se omrzí. Spotřební vztah k životu, jak ho představují reklamy, se v televizi zobrazuje snadněji než duchovní vztah k životu jako takovému.

Je podivuhodné, jak mezinárodní koncerty opakovaně dokážou vodit celé generace lidí po celém světě za nos a produkují televizní pořady, jež pak nabízejí rodičům s poukazem na jejich pozitivní účinky na děti, především na učení a úspěšně je prodávají, aniž by se ony uváděné pozitivní účinky nějak blíže zkoumaly a o důkazech ani nemluvě. S velkými náklady na reklamu se šíří lži, protože to vynáší peníze. Příkladem může být ocenění autorky celosvětově známého a dodnes vysílaného pořadu Teletubbies i přesto, že je prokázáno, že sledování tohoto pořadu vede u dětí k zaostávání v řeči. Mnohé studie dokázaly, že dětem média v učení aktivně překáží a dlouhodobě vedou k vysokým sociálním a ekonomickým nákladům. Sledování televize také přispívá k obezitě, jež představuje závažný zdravotní faktor. (Spitzer, 2014) Obezita a poruchy řeči nejsou jedinými riziky, které s sebou nadměrné sledování televize přináší. Na další konkrétní zdravotní, sociální i psychické problémy se zaměří následující kapitoly.

2.3.1 Zdravotní rizika

Člověk je denně vystaven množství vlivů, které na něj působí – ať už jeho zdraví podporují, nebo narušují. Právě u takzvaných civilizačních nemocí je základem určitá suma faktorů. V této souvislosti je nutné brát v úvahu a co nejpřesněji vymezit význam médií v celkové souvislosti příčin a důsledky, které z toho vyplnou pro

zacházení s novými možnostmi. Jedna z dlouhodobých studií ukázala, že národohospodářská škoda způsobená onemocněním v důsledku vysokého konzumu televize v dětství je vyšší než škoda způsobená aktivním a pasivním kouřením. (Buermann, 2009)

Lékaři opakovaně a naléhavě varují před tím, aby se dětem příliš často dovolovalo dívat se na televizi a platí to tím víc, čím mladší děti jsou. Pro toto existují mnohé důvody. V důsledku nedostatku zdravého pohybu u dětí byla zjištěna zakrnění v tělesné oblasti, deformace kostí a úbytek svalové hmoty. I v nervové soustavě, a především v duševním životě dětí se objevují poškození a změny. (Hradil, 2011)

V souvislosti se zdravotními riziky je nutné také zmínit Diabetes II. typu. Takto označovaná stařecká cukrovka se stále častěji objevuje i u dětí a mladistvých. Vinou špatné výživy, která vede k nadváze, tělo reaguje přecitlivěle na hormon inzulin. Pacienti s touto nemocí v důsledku toho, že se cukr v krvi nedostává do tělesných buněk, jsou často malátní a unavení. Zvýšená hladina cukru v krvi má ty nejzávažnější důsledky pro srdce a krevní oběh, oči, ledviny a také mozek. Pacienti nejenže dříve umírají, ale mohou i celá desetiletí strádat. Dětské lékaři hovoří o epidemickém nárůstu této nemoci v dětském věku právě z důvodu nárůstu počtu dětí s nadváhou. (Spitzer, 2014) Dle údajů Světové zdravotnické organizace z roku 2016 má v České republice 27,5 % dětí nadváhu a 9,7 % dětí je obézních. Obezita u dětí není pouze estetická vada. S obezitou se pojí riziko vzniku přidružených nemocí, jako je vysoký krevní tlak, poruchy metabolismu a výskyt cukrovky. (Žára, 2020)

Na tomto vývoji jsou na vině hlavně dospělí. Nejenže připouští, aby děti trávily zhruba šest hodin denně před audiovizuálními médii, ačkoli ví, že to způsobuje nedostatek pohybu a nadváhu. Navíc tím děti přímo bombardujeme špatnými radami ohledně jídla. Během dětského pořadu s kreslenými filmy během dopoledne zhlédnou děti v průměru každých pět minut jeden reklamní spot na potravinové výrobky, přičemž téměř všechny tyto výrobky propagované televizí jsou nezdravé. (Spitzer, 2014)

Mezi další zdravotní následky nadužívání médií patří nespavost a deprese, jejichž význam pro celkový zdravotní vývoj mladé generace nelze podceňovat. Chronický nedostatek spánku způsobuje nejen únavu, ale také již zmiňovanou obezitu a cukrovku. Navíc právě obezita má souvislost se závislostním chováním a častými

průvodními jevy bývají sociální regrese a úzkosti. To vše může vést nejen k depresi a sociální izolaci, nýbrž také k rozličným tělesným onemocněním srdce a krevního oběhu, pohybového aparátu (nedostatek pohybu, špatné sezení) až po demenci způsobenou poruchou prokrvování mozku v důsledku diabetu. (Spitzer, 2014)

„Právě proto, že digitální média užívají především děti a mladiství a že tato skupina obyvatelstva má před sebou v podstatě ještě hodně dlouhý život, mají i všechny tyto zdravotní škody, způsobené digitálními médii, spoustu času se rozvinout a dlouhodobě vyústit v mnohačetné komplikace.“ (Spitzer, 2014, s. 245)

Zdravotní rizika spojená s nadměrným sledováním televize mají souvislost i s dalšími negativními dopady na dětskou osobnost. Těm se bude věnovat další kapitola.

2.3.2 Psychická, sociální a další rizika

Média jako součást kultury prezentují modely chování a hodnoty, které jsou pro danou společnost klíčové, a to jak ve smyslu pozitivním, tak i v tom negativním. Dítě vystavené vlivu médií vnímá obsahy jinak, než je tomu u dospělých osob, jelikož ještě není schopno kritického přístupu, nedovede pochopit například prvky ironie či stylizované příběhy. Dětský divák má také tendenci v příběhu selektivně věnovat pozornost tomu, co je pro něj atraktivní a významné. Atraktivní se však jeví i postavy negativní, které nedodržují pravidla a demonstrují nevhodné či zakázané chování. (Křmářová a Vacková, 2012) K vývoji dítěte patří, aby se poznáváním a chápáním souvislostí zvolna učilo orientovat se ve světě. K této orientaci náleží i to, že se děti učí rozlišovat, co je opravdové a co ne. Schopnost, kterou si dítě takto osvojuje, můžeme nazvat smyslem pro skutečnost. Tento smysl je dětskými programy atakován. Média se věcnému myšlení a usuzování vysmívají, protože žádné zákony, na jejichž pochopení a používání je myšlení založeno, v mediálním světě neplatí. Vzhledem k častému střídání záběrů je obtížné spatřené věci myšlenkově navzájem propojit. Děti se dívají na akční pořady, které u nich vyvolávají pocity strachu, napětí a dobrodružství, které pomáhají dětem zahnat nudu. Jelikož ale nejsou spojeny s jinými aktivitami dítěte následkem je, že s těmito pocity není spojeno uspokojení. Důsledkem je tzv. spirála dráždivosti, kdy intenzita vzruchu při opakujícím se podráždění klesá. To přivádí dítě do pozice pasivního konzumenta a tato pasivita jde

tak daleko, že nedochází k žádnému vnitřnímu růstu, k vytváření schopností. (Hradil, 2011)

Současná generace dětí vyrůstá, aniž by si osvojila základní dovednosti, které předchozí generace získávala k tomu, aby se vypořádala s životem. Tato generace neví, jak naložit se svým volným časem. Jsou zjištěny zhoubné vlivy televize na rodinný život, v němž se komunikace, a dokonce přímé citové sdílení odvíjí od televizní zkušenosti a jehož výsledkem je všeobecné odcizení. Výsledkem sledování televize je jakési smyslové škádlení. Člověk započne proces a přeruší jej, začne znova a opět jej přeruší. Fyzická energie vytvořená představami, ale nevyužitá se ukládá. Děti sledující televizi jsou klidné. Po jejím vypnutí se náhle začnou chovat hyperaktivně, jsou podrážděné a otrávené. Uměle podrážděné smysly potřebují vybití. Tudíž je naprosto nesmyslné, když se rodiče snaží hyperaktivní děti uklidňovat prostřednictvím televize. Její nadměrné sledování vede opět pouze k tomu, že dítě je více neklidné a aktivní. Televize navíc izoluje lidi od vnějšího prostředí i od vlastních prožitků. Izoluje také jednoho od druhého, může tedy zapříčinit jistou sociální izolaci. V takovém stavu nemohou dva smysly zpracovávat obvyklou směsici podnětů, jež ze svého okolí děti obyčejně čerpají a na jejichž základě pak odvozují smysl a význam viděného a slyšeného. Vše přichází jen z tohoto velice zúženého informačního pole a mluvíme pak o sensorické deprivaci. Dalším negativním dopadem je únava. I přesto, že často slyšíme, že si děti jdou k televizi odpočinout, není tomu tak. Při sledování pořadů se nám do mozku dostávají obrazy a představy. Mozek není ani v klidu, ani prázdným a z tohoto stavu nemůže dojít k obnově sil. Televize potlačuje schopnost myslet, ale nikoli způsobem, který by vedl k osvobození mysli, odpočinku a obnově sil. Mozek je unavený stejně jako před tím, než se člověk k televizi usadil. Z takového stavu myslí nemůže vzejít žádný objev ani tvůrčí práce. (Mander, 2000)

Děti se dnes při každodenním sledování televize setkají také s pořady prezentujícími mnohdy ohavné informace, reklamy, počítačově animované filmy apod. Sledování televize pak vede k duševní dezorientaci a nervozitě a jejich fantazie je zatlačována. Na místo citlivého vnímání a prožívání nastupuje pouhé zírání na zobrazovaný svět pokřivení, agrese a frivolnosti. Není pak překvapením, že dítě dělá podobné věci. Dítě se ztotožňuje s tím, co prožívá a začne napodobovat. Takto se učí od svého okolí. Toto imitační učení psychicky formuje dítě, a to podle vzorů z jeho prostředí. Negativním účinkem je to, že televize bohužel velmi často zobrazuje vzory

a pokřivené obrazy, které nejsou k napodobování vhodné. (Hradil, 2011) Nová média neovlivňují jen to, jak se lidé chovají, ale i jejich představy o tom, jak by se chovat měli. Ne vždy se ovšem jedná o vzorce chování a jednání společností žádoucí. (Meyrowitz, 2006)

Zvyšující se počet hodin strávených u televize také snižuje množství času, který šesti až osmileté děti tráví svobodnou a neomezenou hrou. Tato kreativní hra je nezastupitelná pro rozpoznávací, fyzické, sociální a emocionální dobro dětí. Kreativní hra je základem kreativního myšlení, učení, schopnosti řešit problémy a soucítit s jinými. Dlouhodobé sledování televizních programů může navíc poškodit schopnost dětí učit se, navodit problémy s pozorností a koncentrovaností na učitele nebo na domácí úkol, a to již v průběhu prvních školních let. (Mihál, 2012)

Na televizi stejně jako na ostatních digitálních médiích může vzniknout závislost. U dětí vinou digitálních médií dramaticky klesá schopnost učení a výsledkem jsou poruchy pozornosti a čtení, úzkost a otupělost, poruchy spánku a deprese, sklony k násilí a úpadek společnosti. (Spitzer, 2014) Obecně tedy platí a je možné shrnout tyto negativní dopady nadměrného sledování televize: brzdí vývoj řeči, schopnost čtení, schopnost koncentrace, schopnost kreativně hrát si, omezuje pohybovou aktivitu, snižuje socializaci v kolektivu, podílí se na epidemii obezity. (Mihál, 2012)

Dalšími konkrétními negativními dopady na děti se bude zabývat třetí kapitola, která se zaměří na rizikové jevy v dětských pořadech a jejich následky.

Druhá kapitola této práce nám představila základní charakteristiku zvolené věkové skupiny dětí z různých úhlů pohledu. Přes konkrétní televizní kanály a statistiky jejich sledovanosti se dostala až k rizikům nadměrného sledování televize dětmi a k jejich možným následkům. Další kapitola naváže právě na jmenované televizní kanály a zaměří se na televizní pořady určené primárně dětem.

3 Televizní pořady pro děti

Tato kapitola už se přesune dále a zaměří se na televizní pořady určené primárně pro děti, které jsou vysílány na televizních stanicích, o kterých se mluvilo v předchozí kapitole. Na úvod budou uvedeny obecné informace o tom, co je to dětský pořad a jaká pro něj platí pravidla a následně budou zmíněny vybrané konkrétní pořady.

Rada pro rozhlasové a televizní vysílání vydala v roce 2013 stanovisko dle § 5 písm. y) zákona č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, k výkladu pojmu pořad pro děti. „*Pořad pro děti je pořad, který je vyroben a určen pro diváky mladší 12 let a je obsahově a formálně přizpůsoben zralosti osob této věkové kategorie.*“ (Kalistová, 2013, s. 1)

Ustanovení § 49 odst. 4 zákona o vysílání ukládá, že rozhlasové a televizní vysílání pořadů pro děti nelze reklamou či teleshoppingovými šoty přerušit více než jednou za každý plánovaný časový úsek v trvání alespoň třiceti minut (pokud plánovaná doba trvání pořadu pro děti bez zařazení reklamy a teleshoppingových šotů přesahuje stanovených třicet minut). Tento zákon dále chrání dětské diváky před pořady s umístěnými produkty, když specifikuje, že umístění produktu se výslovně zapovídá v pořadech pro děti. Směrnice o audiovizuálních mediálních službách 2010/13/EU (dále jen Směrnice) upravuje, u jakých typech pořadů mohou členské země přistoupit k výjimce z obecného zákazu umístění produktů. Pořady pro děti jsou zde výslovně uvedeny jako ta kategorie pořadů, u nichž nelze umístění produktu připustit. Dále mohou státy přijmout právní normu zakazující zobrazování sponzorského loga během pořadu, ale Česká republika k této úpravě prozatím nepřistoupila. (Kalistová, 2013)

Podobně jako zákon o vysílání, ani Směrnice ovšem nedefinuje samotný pojem dětský pořad či pořad pro děti, přestože jej užívá. Definicí nenabízí ani zákon č. 132/2010 Sb., o audiovizuálních mediálních službách na vyžádání, který s pojmem pořad pro děti pracuje v ustanovení § 2 odst. 1, kde je definován pojem pořad. O pořadech pro děti hovoří zákon č. 483/1991 Sb., o České televizi, a zákon č. 484/1991 Sb., o Českém rozhlase, kde je pojem formulačně zakotven v hlavních úkolech vysílání veřejné služby. Jak je tedy zřejmé, české právní normy sice běžně pracují s termíny pořad pro děti nebo dětský pořad, aniž by tvůrcům přišlo důležité definovat, co se těmito pojmy míní. Tento nedostatek má však negativní dopad a je praktickým

problémem především při aplikaci ustanovení zákona o vysílání, která specificky upravují přerušování dětských pořadů reklamou a která zapovídají umístění produktu do dětských pořadů. (Kalistová, 2013) Důkazem toho je i v Česku nejsledovanější dětská stanice ČT :D, která přerušuje vysílání pořadů reklamou na nějaký produkt. Většinou se jedná o DVD s pohádkami či o dětské nebo vzdělávací knihy. Tyto reklamy ovšem dodržují časový limit minimálně třiceti minut.

Reklama jakožto kontroverzní oblast podléhá v mnoha ohledech právní regulaci. V českém kontextu jsou relevantní legislativní opatření vzniklá po roce 1989, ale rozlišení opatření na ty pro děti není jednoduché, jelikož většina předpisů má chránit všechny potencionální adresáty reklamy bez ohledu na jejich věk. Zákon z roku 1991 akcentuje také to, že provozovatelé vysílání jsou povinni zajistit, aby reklamy byly rozeznatelné a zřetelně zvukově nebo obrazově oddělené od ostatních pořadů. Zakazuje se také reklama založená na podprahovém vnímání a reklama skrytá, což je pochopitelně v souvislosti s dětským vnímatelem problematické. (Vavříčková, 2010) Ne všechny reklamy dodržují tato pravidla. Některé jsou umístěny mezi pořady nenápadně, trvají jen chvíli a systematicky působí na dětského diváka tak, aby měl pocit, že zobrazovaný produkt je nezbytností, kterou mají všechny děti na celém světě. Reklamy na pohádkové DVD na stanici ČT :D vypadají velmi nenápadně, jako ukázka na televizní pohádku, kde v závěru je cena zobrazena pouze vizuálně. Vavříčková (2010) zmiňuje také Etický kodex Rady pro reklamu vycházející z nového zákona o regulaci reklamy z roku 2003, který zakazuje reklamy, které by vedly k tomu, aby si děti myslely, že pokud nebudou vlastnit inzerovaný produkt, stanou se určitým způsobem méněcenné ve vztahu k jiným dětem a formuluje, že děti by neměly být podporovány v naléhání na jiné osoby ve snaze získat konkrétní produkt nebo službu. Jedná se o nejproblematictější okruhy vztahu reklamy a dětského vnímatele: využívání nezkušenosti nebo důvěřivosti dítěte při percepci reklamního sdělení, apelování na význam pocitu sounáležitosti se skupinou vrstevníků a pocitu méněcennosti při absenci inzerovaného produktu a využívání dítěte k přesvědčování dalších spotřebitelů k nákupu daného zboží.

Stížností na nevhodnou reklamu pro děti je v České republice minimum. V roce 2019 byla podána stížnost na sběratelskou akci kartiček Star Wars prezentovanou společností Kaufland, ovšem byla prohlášena za nezávadnou. Oproti tomu v roce 2018 bylo Radou pro reklamu vyhověno stížnosti na Billu a kampaň se snídaňovým

nádobím Mickey a Minnie. Předmětem stížnosti bylo klamání zákazníka, kdy reklama uváděla, že zákazník dostane set, ale ve skutečnosti si mohl vybrat pouze jednu variantu a jelikož se jednalo o potřeby pro děti, stěžovatel označil tuto reklamu za klamavou. (MediaGuru, ©2020) Podobné kampaně a reklamy jsou vysílány v televizi poměrně pravidelně, a to i mezi pořady pro děti, například v ranním vysílání na stanicích Nova či Prima. I přesto, že stížností na pro děti závadné reklamy není mnoho, je třeba se zamyslet nad tím, jestli reklamy mezi dětskými pořady neporušují nebo nejsou na hraně výše jmenovaných nejproblematictějších okruhů ve vztahu reklama – dítě. Téma reklamy na stanicích vysílajících dětské pořady bude jedním z hlavních témat výzkumné části práce.

Jednotlivé televize mají také vypracované etické kodexy, mezi kterými jsou značné rozdíly. Česká televize má pečlivě vypracovaný a dostupný kodex, jenž v čl. 2 věnuje zvláštní pozornost dětskému divákovi. Zde Česká televize (2003, s. 9-10) uvádí:

„Česká televize přistupuje k dětskému divákovi především s cílem pomáhat mu objevovat a přijímat za vlastní hodnoty slušnosti, vzdělanosti, pracovitosti a úcty k životnímu prostředí. Tomuto úkolu přizpůsobuje skladbu a charakter pořadů určených dětskému publiku. Je si přitom vědoma, že nezaujme-li pořad děti, nemůže právě uvedené povinnosti dostát“

„Česká televize je v pořadech pro děti a mládež povinna rovněž napomáhat národnostní a etnické toleranci. Při natáčení těchto pořadů zabezpečí, je-li to možné, aby složení dětských účinkujících, respektive komparsu zahrnovalo také zástupce národnostních, rasových či etnických menšin žijících v České republice.“

„Jsou-li v čase bezprostředně před vysíláním pořadů pro děti a mládež nebo po něm zařazeny komerční části programu, Česká televize nedopustí uvádění takového obsahu, který by mohl nepříznivě působit na vývoj dětí nebo nezletilé mládeže, případně v dětech cíleně vyvolával pocity méněcennosti, jestliže nezískají propagované zboží či službu. Česká televize rovněž dbá v těchto časech zvýšené opatrnosti při uvádění programových upoutávek na vlastní pořady, případně nekomerčních upoutávek, které by mohly nepříznivě působit na vývoj dětí nebo nezletilé mládeže.“

Kodex České televize se značně liší od kodexu komerční televize Nova a Prima. Ty etický kodex ani jiné dokumenty nemají veřejně dostupné a řídí se tak kodexem Asociace televizních organizací (ATO) s názvem Etický kodex redaktorů zpravodajských, politicko-publicistických a ostatních publicistických pořadů a dále pak Nova Kodexem ochrany dětí a mladistvých v televizním vysílání pořadů programu NOVA, který přijala v roce 2005. Kodex ATO se dětskému divákovi věnuje v čl. 9 a čl. 10. *„Při zařazování reportáží do vysílání mezi 6–22 hodinou respektuje redaktor povinnost stanovenou zákonem nezařazovat reportáže, které by mohly ohrozit fyzický, psychický a mravní vývoj dětí a mladistvých.“* (Asociace televizních organizací, 2009, s. 5)

Dětské televizní vysílání je v současné době jakýmsi ghettem, kde televizní stanice plně zodpovídají za to, zda je obsah pořadů pro děti etický, pro děti vhodný, zábavný a do určité míry edukativní. Také rodiče očekávají, že dětské vysílání bude mít jakousi „přidanou hodnotu“, že půjde o zábavu vystavěnou na základech poctivého a kvalitního vzdělávání. (Orlebar, 2012)

K tomu, aby se s pořady dalo pracovat jako s dětskými, tedy dalo se více specifikovat, jaké prvky smí a nesmí obsahovat, kdy je možné umístit reklamu apod., je třeba při posuzování vyhodnotit všechna tato kritéria: obsah (pojednávané téma), použité audiovizuální a jazykové prostředky, naraci, způsob a čas zařazení pořadu do vysílání a prezentaci pořadu provozovatelem (poskytovatelem). Tato jednotlivá vyhodnocovaná kritéria jsou v definici dětského pořadu zahrnuta pod termín obsahového a formálního přizpůsobení pořadu dětskému divákovi. Cílem zkoumání těchto dílčích kritérií je zjistit, zda pořad skutečně zohledňuje emoční, percepční, kognitivní a sociální zralost dítěte mladšího 12 let. (Kalistová, 2013)

Z uvedených informací je zřejmé, že ne všechny televize vysílající pořady pro děti mají vypracované etické kodexy nebo další dokumenty, které by se v potřebné míře zabývaly termínem dětský pořad/pořad pro děti a věnovaly pozornost tomu, jaká specifika tyto pořady vyžadují a nevhodným prvkům, které jsou v nich zobrazovány.

Dětský pořad sice není definován v dokumentech jednotlivých televizí, ale přesto jsou denně vysílány pořady spadající do této kategorie. Například na ČT :D byl v roce 2018 objem pořadů adresně určených dětem 4791 hodin. Celkově pak bylo odvysíláno 6021 hodin pořadů pro děti. V roce 2020 to bylo 4790 hodin na ČT :D a celkem 6294

hodin odvysílaných pořadů pro děti na stanicích ČT1, ČT2 a ČT :D. (Česká televize, ©1996-2021) Děti sledují poměrně širokou a variabilní škálu pořadů. Většina jich je určena primárně dětem, ale jiné jsou cíleny spíše na dospělé publikum. Tyto pořady pak lze pracovním způsobem rozdělit do několika skupin. Pořady základní skupiny – pořady určené primárně dětem, rodiče je považují za kvalitní a sleduje je většina dětí. Do této skupiny patří v první řadě Večerníček, jenž je pro většinu dětí iniciačním pořadem a již po několik generací je považován za přirozenou součást dětského světa. Nyní je vysílán každý den na ČT :D od 18:45. Dalším takovým pořadem je Kouzelná školka opět v týdnu na ČT :D od 17:20, Kostičky a klasické hrané pohádky na ČT. (Šed'ová, 2007) V současné době lze do této kategorie zařadit také Hýbáňky a pořad UčíTelka, který byl vysílán každý den v týdnu pravidelně na ČT 2 od 9:00 do 11:59 a byl určený ke vzdělávání žáků prvního stupně základní školy. Do skupiny rozšiřující pořady lze zařadit všechny pořady vysílané na dostupných televizních kanálech pro děti, ale nejsou již řazeny do skupiny základní. Mezi nejoblíbenější pořady patří na ČT 1 Arabella, Labyrint světa a ráj srdce, Agent v kapse a Rande s Fyzikou, a na ČT :D je to Prasátko Peppa, Masterchef Junior, Šmoulové, Nina a neurony, Šikulové (Česká televize, ©1996-2021) Na Nova 2 jsou to pak pořady vysílané v ranních hodinách – Oggy a škodíci, SpongeBob a Co nového, Scooby-Doo? (Šed'ová, 2007) Do této kategorie bychom mohli zařadit také filmové pohádky, které se stávají v posledních letech hitem mezi dětmi i dospělými. Jmenovat lze populární pohádky jako Ledové království, Mimoni či Na vlásku. Moderní pohádky vznikají často na základě tradičních příběhů a mohou mít dvě podoby. Buď se jedná o znovuvytvoření verze pohádky, která vypráví tradiční příběh nebo jde o „nový“ příběh dodržující základní charakteristiky žánru (morální význam a smysl pro neskutečnost). Touto cestou se velmi často vydává společnost Walt Disney. Mezi příběhy, které splývají s pohádkovým žánrem, patří například série filmů Letopisy Narnie či Harry Potter. (Lester, 2018, překlad autora) Poslední dva zmiňované příběhy pobízí k zamyšlení nad tím, zda jsou to skutečně pořady určené primárně dětem. Společnost je sice takto vnímá, ale pokud se zaměříme na jejich obsah, tak ačkoli naplňují některé základní prvky pohádky (boj dobra a zla, šťastný konec) v mnohém se podobají spíše filmům pro mládež a dospělé (vulgární výrazy, vysoká míra násilí atd.). Třetí skupinou jsou pořady přechodného typu, které již nejsou primárně dětské, ale děti se na ně dívají a rodiče to víceméně tolerují. Typickými pořady jsou dokumenty o přírodě, pěvecké, taneční a kuchařské soutěže a sportovní přenosy. U nás se jedná o soutěže jako

Masterchef, Tvoje tvář má známý hlas, Československo má talent a Superstar. Dále sem můžeme zařadit rodinné seriály a filmy. Rodiče je sledují a nepřipadají jim natolik závadné, aby děti od obrazovky odháněli. Jedná se kupříkladu o seriály jako Ulice, Ordinace v růžové zahradě na stanici TV Nova, Slunečná na TV Prima, Simpsonovi na Prima COOL a filmy Jurský park, sérii Slunce, seno. Čtvrtou skupinou jsou kontroverzní pořady. Ty jsou sice určeny pro děti, ale dospělí je někdy považují za nevhodné a potencionálně poškozující. Nejtypičtějším zástupci jsou animované pohádky obsahující prvky násilí. Ze starších, ale stále ještě čas od času vysílaných pořadů jsou to zejména kreslené grotesky Tom a Jerry, Jen počkej, zajáci, Pokémon či Robocop. Kromě násilí a slovníku jsou těmto seriálům vyčítány primitivní scénáře, neúměrně rychlé tempo a zneklidňující působení. Někteří rodiče to této kategorie řadí i pořad SpangeBob z důvodu zobrazování příšer a násilí a stejně tak Želvy Ninja nebo Transformers. Možná překvapivě sem spadá také již ve druhé kapitole zmiňovaný pořad Teletubbies. Poslední jsou zapovězené pořady, tedy ty, jejichž sledování by rodiče v žádném případě neměli dopustit. Jedná se především o filmy pro dospělé, kde je obsah plný násilných či erotických scén. (Šedřová, 2007).

Toto rozdělení je jedním z možných a vystihuje pět hlavních kategorií pořadů, které mohou děti v televizi zhlédnout. Macek (2000) uvádí, že televizní pořady vhodné pro děti by měly obsahovat pozitivní poselství o světě okolo nás, mít jednodušší strukturu, jasně profilované postavy na dobré a zlé, řád a normy a šťastný konec. Kromě toho mohou tyto pořady nabízet aktivizující podněty s tím, že je třeba u dětí počítat s potřebou aktivity a imitace a promýšlet reálné důsledky jejich naplňování v konkrétních situacích. Zodpovědností každého rodiče je kontrolovat a rozhodovat o tom, jaké pořady dítě smí či nesmí vzhledem ke svému věku sledovat. Názor rodičů na to, co je pro děti vhodné a co už je za hranicí tolerovaného, se může značně lišit. Proto by mělo být úkolem společnosti, médií, pedagogů a dalších šířit povědomí o rizicích sledování televize a jejich negativních dopadech na děti. Již Říčan (1995) ve své publikaci uvádí, že k hlavním úkolům učitele při výchově dětí k rozumnému užívání médií patří osvěta, předávání informací rodičům, účelné využívání technologií ve výuce a účinné vyjadřování postojů k nevhodnému mediálnímu obsahu.

Klíčem k pochopení každého média není to, co toto médium dělá samo o sobě nám, ale jakým způsobem s ním my nakládáme. Východiskem k jakémukoli

rozumnému zacházení s ním je, zda se v něm vůbec orientujeme. A právě zde se otvírá prostor pro sociální pedagogiku, jejímž cílem by mělo být hledat nástroje, kterými by bylo možné kontraproduktivní působení těchto komunikačních prostředků usměrňovat a držet pod kontrolou. Je ovšem zřejmé, že konkurenceschopnost masmédií, včetně televize, je nesrovnatelná s možnostmi intencionální výchovy realizované školou a dalšími výchovnými institucemi. Je nutno konstatovat, že možnosti účinné intervence pedagogiky do vztahu média – dítě jsou problematické, omezené a často bohužel nepříliš účinné. Nikdo ale nezbaví učitele, vychovatele ani rodiče odpovědnosti za to, čemu dovolují vstupovat do mysli dítěte. Proto je třeba neustále vyzdvihovat potřebu mediální výchovy, jejímž cílem je naučit se využívat média racionálně. Východiskem jsou dvě cesty. Na té první by se měl učitel, vychovatel či rodič snažit zmírnit negativní působení médií tím, že podrobí televizní pořad pro děti důkladné analýze a ukáže jim jeho slabiny a nedostatky. Na druhé cestě by se měl pokusit vzbudit v jedinci touhu po elementárních a přirozených aktivitách, které s televizí a jinými médii nemají nic společného. (Kraus, 2014)

4 Vybrané rizikové jevy v dětských televizních pořadech a jejich dopad na děti

Poslední kapitola předcházející empirické části této práce propojí výše zmiňované informace. Zaměří se na vybrané konkrétní rizikové jevy, které se vyskytují v dětských televizních pořadech a na jejich vliv a dopad na dětského diváka. Kromě toho se také ještě jednou zaměří na reklamu jako manipulující prvek. Jako níže uváděné negativní jevy byly vybrány ty, co se v pořadech pro děti vyskytují nejčastěji dle předvýzkumů, odborných publikací a jsou považovány za nejvíce problematické.

Na základě výsledků šetření bylo zjištěno, že děti umí tolerovat určitou míru násilí typu výbuch, akční scény apod. v dětských pořadech, ale na druhou stranu televizní kanály pro děti vysílají i takové pořady, které u dětí vyvolávají svým agresivním obsahem strach, nepříjemné pocity a nezáměrně tyto příběhy sledovat. Dále děti neumí a nechtějí přijímat takové jevy jako lež nebo špatný konec. (Kuchtová, 2019) Valkenburg a kol. (2000, překlad autora) pojmenovává čtyři typy strachu dětí souvisejícího s médii. Patří mezi ně mezilidské násilí, válka a utrpení, požáry a nehody a fantasy postavy. Strach z nadpřirozených postav je nejběžnější u malých dětí, následovaný strachem z toho, že někdo bude zraněn nebo zabit, a pak strachem ze zvířat. Cantor (2001, překlad autora) dodává, že čím jsou děti mladší, tím více se bojí televizních věcí, které se zdají nebezpečné jako je děsivá tvář. Když děti dospívají, začnou vidět hrozby v abstraktnějších věcech jako je například nemoc. Všechny jmenované zdroje strachu je možné v dětských pořadech v různé míře pozorovat. Násilí mezi lidmi prostřednictvím války, z toho plynoucí utrpení, požáry či nehody jsou základem mnoha příběhů. Děsivá podoba osob či zvířat je pak patrná v moderních adaptacích klasických pohádek. Uvést lze filmovou pohádku Sněhurka, Kniha džunglí či Lví král.

Mnoho pořadů pro děti obsahuje kýč. Kýčem nazýváme určitý druh lži. Je to něco jako pohádka, která předstírá, že je skutečností. (Říčan, 1995) Má emocionální náboj a vyhýbá se nepříjemným prvkům skutečnosti. Cílem je zaujmout a zalíbit se co nejvíce lidem. (Kulka, 2000) Vyskytuje se nejčastěji v moderních animovaných pohádkách. V kýči se lidé dělí na dobré a zlé a objeví-li se nějaký rozervanec, odpovídá určité šabloně. Princezna je vždy krásná, Honza hloupý apod. Podle kýče záleží na tom, abychom si našli „toho pravého“, s nímž pak budeme šťastní až do

smrti. Kýč na obrazovce není zvlášť nebezpečný, pokud ho nekonzumujeme příliš mnoho a nestane se únikem před realitou. (Říčan, 1995) Bohužel se ale v přibězích pro děti vyskytuje velmi často. Děti při sledování takových pořadů mohou získávat mylnou představu u tom, jak skutečný svět vypadá a co se v něm děje. Typizace jednotlivých postav a zobrazování veselého, barevného a dokonalého světa dítěti zkresluje realitu a ovlivňuje jeho mysl ve smyslu vkusu a výběru oblečení, hraček, her a dalších běžných předmětů.

Jako další rizikový jev zmíníme manipulaci reklamou. Děti, přestože zpravidla nedisponují většími vlastními finančními prostředky, jsou jednou z nejvýznamnějších cílových skupin, na kterou se zaměřuje komerční tlak obchodních sdělení. Zadavatelé reklam jsou si vědomi toho, jak jsou snadno spotřebitelsky manipulovatelné a rodiče stejně snadno podléhají nátlaku svých potomků, a tak ochotně kupují, co si děti přejí. (Děti a média, ©2012) Můžeme v tom najít spojitost s výše zmiňovaným kýčem a jeho vlivem na dětskou mysl. Filmové pohádky jako Ledové království, Auta, Na vlásku či Mimoni a některé dětské seriály kupříkladu Mickey Mouse či Star Wars se staly samy o sobě i vlivem úspěšné reklamy celosvětovým fenoménem a děti touží vlastnit všelijaké předměty s obrázkem svých hrdinů, které jim televizní reklama ať už skrytě, nebo zcela otevřeně propaguje. Není také tajemstvím, že reklamní agentury spolupracují s dětskými psychology s cílem co nejefektivněji oslovit dítě a vzbudit jeho zájem. Řada států se snaží manipulaci dětí prostřednictvím reklamy minimalizovat pomocí právních úprav, ale v České republice přísná pravidla chybí. (Děti a média, ©2012) Zákon o regulaci reklamy pouze stanovuje, že pořad pro děti nesmí být reklamou přerušen, ovšem již v předchozí kapitole byla zmiňována problematika pojmu dětský pořad a zobrazování reklamy na dětských stanicích.

Reklama na děti působí ve třech oblastech jejich vývoje. Vliv má na kognitivní vývoj, tedy na schopnost dětí porozumět podstatě a obsahu reklamního sdělení. Dále pak na emoční vývoj – názory či postoje, které si dítě vůči reklamě utváří a na chování, do jaké míry na děti působí přesvědčovací schopnost reklamy. (Kapoor, 2003) Zahraniční i české výzkumy potvrzují, že nejúčinnější je reklama právě v televizi. Žádné jiné médium neumožňuje využití tak bohatých a různorodých prostředků k tvorbě reklamy a v tak vysoké frekvenci. (Srpová, 2008) Děti spadají do specifické cílové skupiny, stejně jako staří lidé či matky. Každou z těchto skupin oslovují reklamní specialisté nějak specificky. Děti jsou ovšem zvláštní skupinou, protože

jejich emoce a city můžeme považovat za daleko ovlivnitelnější, a to především z důvodu nedostatku zkušeností a neschopnosti ještě rozlišit realitu od smyšleného světa. (Senftová, 2014) Negativní důsledky vlivu reklamy na jednání a chování dětí nese reklama svým nežádoucím obsahem. Jedná se například o alkohol, tabákové výrobky, násilí, kriminalitu, sobeckost, erotiku, bojovné motivy, absurditu atd. Ještě více nebezpečná je podprahová reklama, jejíž efektivitu lze najít již u malých dětí. Děti obvykle ještě neumí filtrovat informace z reklamy a nezvládají přemýšlet o výrobku ve smyslu jeho potřebnosti, užitečnosti, kvality a ceně, čímž jsou velmi snadno manipulovatelní. Je pak na rodičích či učitelích a vychovatelích, aby tyto informace svým potomkům či žákům poskytovali. (Šebela, 2012)

Dalším negativním jevem, který je často námětem diskusí, je užívání vulgarismů v televizních pořadech. Je přirozenou součástí procesu socializace dítěte, když se dozvídá, že zlí a špatní lidé hovoří hrubě, zatímco ti dobří mluví slušně. Tento motiv se často vyskytuje i v animovaných pohádkách a dalších pořadech určených dětem. Někteří rodiče však vnímají s nelibostí i to, když záporné postavy používají výrazy typu „blbec“ či „mizera“. (Děti a média, ©2012) Rada pro rozhlasové a televizní vysílání stanovuje dle zákona z roku 2001, že je provozovatel vysílání povinen nezařazovat do programů pořady a reklamy, které obsahují vulgarismy a nadávky, s výjimkou uměleckých děl, v nichž je to z hlediska líčeného kontextu nutné. Taková díla je možné vysílat pouze v době od 22.00 hodin do 06.00 hodin druhého dne. Za porušení tohoto ustanovení může sice Rada vydat provozovateli upozornění na porušení zákona o vysílání, bohužel nikoli uložit finanční sankci. (Zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání, 2001) Dle výše uvedeného není tedy překvapením, že televizní stanice tento zákon ne vždy plně respektují, a tedy i děti mohou být během dne svědky mnoha pořadů, ve kterých se vulgarismy vyskytují. Mezi dětmi oblíbené a pravidelně vysílané pořady užívající nevhodná slova patří různé soutěže a rodinné filmy či seriály (viz kapitola 3). Nemusíme ovšem hledat pouze v zahraničních pořadech nebo rodinných seriálech, které svým způsobem vlastně nejsou skutečnými pořady pro děti, i přesto, že je děti velmi často sledují. Vzpomeňme si na československou vánoční pohádku, která byla uvedena na Boží hod roku 2016. Češi známí jako národ pohádek natočili a na Vánoce uvedli na ČT 1 pohádku Slíbená princezna, která se stala zřejmě nejkontroverznější a nejméně oblíbenou českou pohádkou vůbec. Pohádka, kde teče krev, operují se siamská

dvojičata a v řece plave mrtvola, byla navíc plná vulgárních slov a podoba princezen coby striptérek je pro pohádku jako žánr bezpochybně určený dětem naprosto nepřijatelná. Téma nově natáčených pohádek je samo o sobě velmi zajímavé a mohlo by být námětem další práce. Je pro nás jejich moderní, někdy kontroverzní podoba přijatelná, protože ukazuje měnící se dobu a nevdá nám ji tedy pouštět dětem, anebo chceme spíše klasické příběhy boje dobra se zlem, ze kterých vyplývá pro děti nějaké ponaučení? To je již na každém z nás, jak tyto příběhy vnímá.

Na závěr bude věnována pozornost nejčastějšímu a nejvíce problematickému jevu v dětských pořadech, kterým je agrese a násilí.

4.1 Násilí v dětských pořadech

Než budou zmíněny konkrétní příklady násilí v dětských pořadech, je nutné si nejprve vymežit pojmy agrese, agresivita a násilí. Agrese se vždy vyskytovala kolem nás a zřejmě se i nadále vyskytovat bude. Žádné jiné téma snad ani není tak častým námětem diskusí, filmů, her, básní i pohádek jako téma boje dobra se zlem, života a smrti nebo lásky a nenávisti. (Poněšický, 2005)

Výkladem těchto slov se zabývají mnozí odborníci i slovníky. Slovo **agrese** pochází z latinského *ag-gredior*, což v překladu znamená přiblížit se, zmocnit se nebo zničit určité místo, osobu či bytost. (Svoboda, 2014) „*Agrese je v sociologickém a sociálně psychologickém smyslu chování, které vědomě a záměrně (intencionálně) poškozuje druhého, ubližuje mu, způsobuje mu utrpení, omezuje ho a násilně mu brání ve výkonu činností, které chce vykonávat.*“ (Petrusek, 2018, s.1) Hartl a Hartlová (2010) ji pak definují jako útočné či výbojné jednání směřující proti osobě, překážce nebo předmětu za účelem uspokojení potřeby. Hartl a Hartlová (2010) pak uvádějí i výklad slova **agresivita**. Jedná se o sklon k útočnému jednání. U člověka může jít o reakci na pocit ohrožení, trvalejší osobnostní rys nebo symptom duševní poruchy. Suchá a Dolejš (2016) také uvádějí, že agresivita je jedním z charakteristických znaků osobnosti a jeho určitou mírou disponuje každý. Ovšem někteří lidé s vysokou mírou agresivity pak i na nepatrný podnět, na který by většina lidí reagovala bez povšimnutí, vykazují nepřiměřenou reakci. Ostatní lidé mohou pak tyto jedince vnímat jako nebezpečné a mohou mít tendenci se jim vyhýbat. Agresivita se může projevat v různých podobách. Jednak skrytě ve fantazii a představách, nebo otevřeně ve společensky tolerovaných formách, jakými jsou například sportovní fandovství,

projev při budování kariéry apod. Oba pojmy pak velmi úzce souvisí s posledním v této triádě, a to s **násilím**, které Kubát (2020) definuje jako chování, které je nástrojem vynuceného splnění přání, rozkazů nebo zákonů vyjádřených jedinci, reprezentanty zájmových skupin nebo vládou na jiných jedincích, skupinách či společnosti proti jejich vůli. I když je násilí často účinným prostředkem k dosažení cíle, tradičně se hodnotí v zásadě záporně, jelikož jde o chování, které působí lidem škodu. Raboch a kol. (2012) násilné chování vymezují jako patologickou agresi s cílem záměrného poškození. Autoři tímto pojmem rozumějí přímo fyzickou agresi, např. bití, házení předměty či používání zbraně apod. Z uvedené definice pak plyne, že ne každý agresivní projev hodnotíme jako násilí. Ovšem přesně tento výklad nám popisuje podobu násilí v dětských pořadech.

Říčan (1995) již před dvaceti šesti lety uvádí, že televizní pořady pro děti jsou poměrně nevinné. Je tu méně krve, méně vražd. Ale přesto je v nich nejvíce násilí, jen má trochu „měkkčí“ podobu: rvačky, výprask, honičky, nadávky, výhružky. To však neznamená, že je méně škodlivé, když uvážíme věk diváků. Tvůrci pořadů si vlastně cílevědomě a plánovitě hnětou budoucí uhranuté sledovatele akčních filmů, jejichž jediným uměním je prolévat krev. I více po jak čtvrt století je tato myšlenka pravdivá, a navíc se i v dětských pořadech násilí zvýšilo a nemá pouze „měkkou“ podobu. Všimněme si, že když se děti dívají na násilí v televizi, bývají nápadně hodné, ani nedutají. „*Děti obojího pohlaví, každého věku, každé rasy, z každé společenské vrstvy, na každém stupni inteligence mohou být nepříznivě ovlivněny sledováním násilných pořadů na obrazovce.*“ (Říčan, 1995, s. 19)

Podstata teze habituace, snížení kontroly, normativního hodnocení násilí či návyku a desenzitizace je, že opakované vystavení vizuálnímu násilí vede ke „znecitlivění“ násilí a po určité době je nazíráno jako normální všední chování a dítě se stává tolerantnější vůči reálné agresi. Do přehledu možných účinků je nutné zařadit i ospravedlňování zločinů a preference násilí jako cesty k uspokojení potřeb. (Suchý, 2007) U dětí se díky agresivním projevům v pořadech oslabuje jejich schopnost soucitu a probouzí se v nich nebezpečné zalíbení v krutosti, destruktivitě a ničení věcí. Děti mohou získat pocit, že není třeba si věci vážit a zacházet s nimi opatrně. (Říčan, 1995) Destruktivní chování vůči předmětům a nesmyslné boje hlavních postav dětských příběhů se objevuje v tradičních pořadech Tom a Jerry, Jen počkej, zajíci, Šmoulové, ale i v novějších seriálech. Tím je i pravidelně na stanicích TV Nova, Nova

Gold či Nova 2 v ranních hodinách vysílaný kreslený seriál *Oggy a škodíci*, který se v roce 2013 dočkal i zfilmování. Oficiální popis uváděný na přebalu DVD tohoto filmu zní: „*Již od stvoření světa jsou kocour **Oggy a švábi** Joey, Marky a Deedee zamotaní do věčné bitvy. Jejich boj je tak hustý, že nějaká šarvátka mezi dobrem a zlem je proti tomu úplně prd.*“ Nejen, že charakteristika tohoto dětského pořadu užívá nevhodná slovní spojení, ale také popírá a degraduje základní prvek pohádkového příběhu – boj dobra a zla.

Úkolem násilí v pořadech pro děti je již od pradávna ukázat a vysvětlit dětem rozdíl mezi dobrem a zlem a na jejich vzájemném soupeření popsat, že vítězí ti dobří, čestní a spravedliví, kdežto ty zlé postihne trest. Ovšem tohoto základu se dnes již některé příběhy nedrží, nýbrž jsou založeny na projevech verbální i fyzické agrese, která má pramálo společného s morálním ponaučením. Říčan (1995) říká, že násilí na obrazovce láká především k nápodobě. Děti například zkoušejí šikanování bezbranných spolužáků, jehož inspirací bylo právě nějaké zhlédnuté video nebo film, ve kterém ale oběť na konci filmu oproti realitě někdo bránil a zachránil. Suchý (2007) uvádí, že mnoho odborníků hledá odpověď na otázku, zda mají média tendenci spíše posilovat než měnit. Někteří autoři uvádějí, že některé televizní pořady podporují děti v učení se lepšímu, prosociálnímu chování. Logicky pak lze se stejnou samozřejmostí tvrdit opak. Funguje-li nápodoba pozitivního, musí automaticky fungovat i nápodoba negativního. Navíc by to částečně znamenalo potvrzení Bandurovy teorie učení a příklon k tomu, že televize posiluje stávající mechanismy jednání. Obecně je možné dodat, že mediálním násilím či nadměrným sledováním televize budou více ohroženy tzv. rizikové divácké skupiny dětí. Do této kategorie řadíme děti mladší dvanácti let, kteří tráví u televize více jak tři hodiny denně. Je nutno dodat, že české děti patří z velké části k nadměrným konzumentům televize. Výzkum společnosti MediaGuru (2018) zjistil, že v roce 2016 trávily děti u televize přes 4 hodiny denně, v roce 2018 pak u dětí ve věku čtyř a více let představovala průměrná denní doba sledovanosti tři hodiny a dvacet pět minut.

Nadměrné sledování televize a mediálního násilí nemůžeme označit za příčinu agresivního chování, je pouze jedním z mnoha podpůrných vlivů. Můžeme jen konstatovat, že sledování násilí v televizi je s agresivním chováním spojeno, přičemž účinek média se zvyšuje opakováním. Prevence a regulace je přitom možná na technické, administrativní, rodinné a školní úrovni a ideální je pak jejich paralelní

souhra. Na všech čtyřech úrovních lze však v České republice shledat jisté nedostatky. (Suchý, 2007)

Právní úprava obsahu televizního vysílání a televizního násilí je v České republice řešena v zákoně č. 231/2001 Sb., ze dne 17. května, o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů. (Vlastník, 2005) Dle tohoto zákona musí provozovatel zajistit, aby televiznímu vysílání pořadů, které mohou ohrozit fyzický, psychický nebo mravní vývoj dítěte, bezprostředně předcházelo slovní upozornění na nevhodnost pořadu pro děti a mladistvé a aby takový pořad byl označen v případě televizního vysílání obrazovým symbolem upozorňujícím na jeho nevhodnost pro děti a mladistvé po celou dobu vysílání. (Zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání, 2001) Tento bod zákona mnoho televizí dodržuje ve večerních hodinách, ale bohužel ne během dne, kdy i přes doporučení zákona jsou vysílány pořady nevhodné pro děti. Navíc poskytovatelé se nezabývají tím, že i některé dětské pořady stojí za zvážení ve smyslu jejich vhodnosti pro určitou věkovou kategorii sledujících.

Různé programy a jejich obsahové prvky působí různě v závislosti na věku diváka a na psychických vývojových specifikách. V jiných zemích mají a užívají klasifikační systémy třídění, které jsou založené na věkových kategoriích. Tento systém stanovuje šest klasifikačních skupin, přičemž pro účely této práce je podstatná především třetí, tedy pořady nevhodné pro děti do devíti let. Děti mezi šestým a osmým rokem zažívají prudký vývoj v porozumění ději a je třeba dbát na větší diferenciaci mezi programy. Účelem klasifikace je zajištění ochrany dětí a mládeže a směřuje ke stanovení časových pásem v závislosti na převládající publikum v daném čase tak, aby v každém pásmu byly eliminovány programy a pořady nevhodné pro určité věkové kategorie. V tuzemsku je vymezení pouze dvou časových pásem, což není optimální. (Vlastník, 2005) Zákon je v některých bodech také pouze doporučením, nikoli povinností s možností sankce za její porušení a problematika definice pojmů pořad pro děti a dětský pořad byla již také zmiňována. Je třeba mít na paměti, že: *„Negativní vliv televizního násilí nespočívá pouze v jeho objektivních vlastnostech, ale též v subjektivních charakteristikách diváka a sociálního prostředí, v němž se tento divák pohybuje. Je proto nutné propojit zákonnou úpravu s dalšími nástroji boje proti tomuto vlivu, kterými je zejména vzdělávání mladého diváka a rodičů ve vztahu k televiznímu násilí.“* (Vlastník, 2005, s. 194)

Na úrovni školy a rodiny se v této souvislosti nabízí role sociální pedagogiky a mediální výchovy. Jejím cílem by mělo být vybavit nejen děti, ale i rodiče, učitele a vychovatele základní úrovni mediální gramotnosti zahrnující osvojení médií, schopnost analyzovat nabízená sdělení a posoudit jejich záměr. Dále pak orientaci v obsazích a schopnost volby odpovídajícího média, včetně konkrétního televizního kanálu a pořadu pro naplnění potřeb, od vzdělávání až po volný čas s ohledem na věk a rozumové schopnosti uživatele. (Kraus, 2014)

Podobně jako v každé jiné oblasti, i při omezování některých jevů na obrazovkách musí právo a morálka působit vedle sebe. Zákonodárce musí jasně vyjádřit, který televizní obsah je škodlivý pro konkrétní diváky, ale na druhé straně právě diváci musí být přesvědčeni o nezbytnosti takové právní úpravy. (Vlastník, 2005) Je tedy odpovědností nás jako občanů této společnosti, rodičů či pedagogů, abychom se kriticky zajímali o nabídku televizních pořadů zaměřených na děti a případně informovali a podávali náměty příslušným orgánům k jejich úpravě. Hledání efektivní právní úpravy televizního násilí a dalších rizikových jevů a vytvoření společenského prostředí, v němž se tato úprava bude moci plně uplatňovat, je bezpochyby během na dlouhou trať. Nicméně vývoj společnosti v oblasti médií a vysílání televizního násilí a kriminality ukazuje, že je třeba vydat se na ni co nejdříve. (Vlastník, 2005)

Tato kapitola uzavřela první část této práce. Závěrem zde uvádím fakt, že televizní kanály, i ty primárně zaměřené na děti, vysílají pořady, které jsou pro ně nevhodné a obsahují rizikové jevy, jejichž dopad na děti není příznivý. Blíže byly představeny pouze některé. Na jejich doplnění a na to, jak vnímají dětské pořady v televizi rodiče dětí ve věku šest až osm let bude hledána odpověď v následující části. Jejím cílem bude zjistit, analyzovat a následně popsat názor rodičů na televizní nabídku pořadů a na jejich obsah či formy, ale také na vliv reklamy a na to, jakým způsobem oni sami předcházejí či regulují nevhodný, potenciálně škodlivý mediální obsah svým dětem.

5 Empirická část

Hlavním cílem empirické části je zjistit, jak rodiče dětí ve věku šest až osm let vnímají obsah televizních pořadů zaměřených primárně na děti. Hlavní cíl se odvíjí od **vědeckovýzkumného problému**, který je definován takto: Jaký pohled mají rodiče dětí ve věku šest až osm let na obsah televizních pořadů určených primárně pro děti?

Takto stanovené ústřední téma výzkumu souvisí s dalšími neméně důležitými oblastmi, tedy dílčími cíli.

První dílčí cíl: Zjistit, jaké televizní stanice a pořady pro děti rodiče preferují.

Druhý dílčí cíl: Zjistit, zda rodiče vnímají některé televizní pořady jako nevhodné, potencionálně škodlivé pro děti a pokud ano, tak z jakých důvodů.

Třetí dílčí cíl: Zjistit, jaký názor mají rodiče na obsah a frekvenci televizních reklam mezi dětskými pořady a na jejich vliv na dětského diváka.

Čtvrtý dílčí cíl: Zjistit, jak často tráví rodiče čas s dětmi sledováním televize.

Na základě takto zvoleného cíle byla stanovena **hlavní výzkumná otázka**: Jak vnímají rodiče dětí ve věku šest až osm let obsah televizních pořadů zaměřených primárně na děti?

Dílčí výzkumné otázky:

První (VO1): Kdy sledují rodiče televizi společně se svými dětmi?

Druhá (VO2): Které televizní stanice rodiče preferují pro sledování pořadů jejich dětmi?

Třetí (VO3): Jaké pořady pro děti se rodičům líbí nejvíce?

Čtvrtá (VO4): Jaké rizikové jevy zaznamenali rodiče v dětských televizních pořadech?

Pátá (VO5): Jak rodiče vnímají reklamy vysílané na dětských televizních stanicích a mezi pořady pro děti?

Šestá (VO6): Jakým způsobem rodiče kontrolují a regulují dětem sledovaný obsah v televizi?

Od dílčích výzkumných otázek se odvíjí **otázky tazatelské**, které byly použity při rozhovorech s jednotlivými respondenty. Otázky byly kladeny v přesných formulacích nebo v různých obměnách.

Následující tabulka nabízí přehled jednotlivých výzkumných otázek a tazatelských otázek, které se k nim vztahují.

VO1	TO13, TO14
VO2	TO12
VO3	TO1, TO2
VO4	TO3, TO4, TO5, TO6, TO7, TO8. TO9
VO5	TO10, TO11
VO6	TO15, TO16

TO1: „Jaké pořady Vám přijdou pro děti nejvíce vhodné?“

TO2: „Proč se Vám líbí zrovna tyto pořady?“

TO3: „Je nějaký pořad, který Vám přijde pro děti nevhodný?“

TO4: „Proč tomu tak je?“

TO5: „Setkal(a) jste se v televizních pořadech pro děti s formou násilí, agrese, která Vám přišla již za hranicí Vámi tolerovaného pro dětský pořad?“

TO6: „Zaznamenal(a) jste někdy v těchto pořadech další jevy, které Vám přišly rizikové, škodlivé pro děti?“

TO7: „O jaké konkrétní situace, jevy se jednalo?“

TO8: „Myslíte si, že se děti snaží napodobovat to, co vidí v televizních pořadech?“

TO9: „Mělo Vaše dítě někdy špatný pocit, noční můry či strach po zhlédnutí nějakého pro děti určeného pořadu?“

TO10: „Co si myslíte o reklamách vysílaných na dětských televizních stanicích či mezi pořady zaměřenými na děti?“

TO11: „Setkal(a) jste se někdy s reklamou, která Vám nebo Vašemu dítěti přišla nevhodná?“

TO12: „Na jaké televizní kanály a pořady se Vaše dítě nejčastěji dívá?“

TO13: „Jak často sleduje Vaše dítě televizi a dětské pořady?“

TO14: „Kdy sledujete televizi společně s Vaším dítětem?“

TO15: „Existuje u Vás nějaká forma regulace, pravidla pro sledování televize dětmi?“

TO16: „Jakým způsobem předcházíte tomu, aby Vaše dítě nevidělo pořad, který pro něj není určený, vhodný?“

5.1 Výzkumná metoda

Empirická část má charakter kvalitativního výzkumu. Pro realizaci šetření a sběr dat byl zvolen polostrukturovaný rozhovor. Dle Švaříčka a Šed'ové (2007) tento typ rozhovoru vychází z předem připraveného seznamu témat a otázek.

Tato metoda byla vybrána z toho důvodu, že nabízí možnost individuálního přístupu ke každému respondentovi a navození pozitivní atmosféry a přirozenosti, která může napomoci tomu, aby respondenti o tématu mluvili otevřeněji a se zájmem. Gavora (2000) dále uvádí, že rozhovor umožňuje volnost a pružnost kladení otázek a dovysvětlení respondentovi odpovědi. Kvalitativní výzkum má svá kritéria kvality, která musí být splněna. Validita, platnost výzkumu znamená, že zjištění reprezentují jevy, ke kterým odkazují a zároveň jsou podepřeny důkazy. Reliabilita (spolehlivost) je úroveň, do níž je závěr nezávislý na nahodilých podmínkách při zkoumání. (Švaříček a Šed'ová, 2007) Reliabilita bude ve výzkumu zajištěna prostřednictvím konzistence otázek a kódování a přepisem nahrávek rozhovorů. Transkripce dvou rozhovorů se nachází v přílohách této práce ¹. Tyto techniky mají za cíl navíc zajistit objektivní vyhodnocení výsledků výzkumu.

¹ V přílohách je transkripce dvou rozhovorů, s matkou (R2) a s otcem (R5), které byly vedeny formou tykání z důvodu přátelského vztahu s autorkou. Takto nebyly vedeny všechny rozhovory, ovšem tyto ano a byly vybrány proto, že obsahují zajímavé a pro výzkum podstatné informace. Jsou ukázkou vhodného přístupu otce ke zkoumané problematice a matky, která se snaží dětem nastavovat hranice při sledování televize, ale tato role je jí ztížena dále popsány jevy. Díky známosti a částečně neformální komunikaci, byla vytvořena atmosféra plné důvěry a otevřenosti. Respondenti věděli, že nemají důvod lhát a předstírat bezchybnost. Rozhovory jsou tedy objektivní, a proto mají vysokou výpovědní hodnotu a splňují kritéria kvality. Validita byla zachována prostřednictvím důkazů v té podobě, že autorka si jejich popisovaný přístup k tématu mohla ověřit, a to například prostřednictvím rozhovorů s dětmi. Rozhovory zachovávaly konzistenci otázek, neodbíhaly od tématu a byly přepsány na základě nahrávky, tudíž jsou i spolehlivé.

5.2 Výzkumný soubor

Vzhledem k tématu práce byly jako výzkumný soubor zvoleni rodiče, kteří mají alespoň jedno dítě ve věku šest až osm let. Konkrétně se jedná o 3 rodiny, přičemž byl vždy veden rozhovor s matkou i s otcem. Ve výsledku jde tedy o šest respondentů.

Jako výzkumný soubor byly zvoleny rodiny, které jsou čtyřčlenné, tudíž se dá předpokládat, že péče o děti je podobně náročná. Ve dvou rodinách je dítětem ve zvoleném věku chlapec, v jedné rodině dívka. Všechny rodiny žijí ve Středočeském kraji a jejich přístup ke sledování televize dětmi je různý, což bude sloužit jako základ pro porovnání jejich pohledu a vnímání obsahu televizních pořadů pro děti.

První rodina bydlí v rodinném domě na vesnici. **Otec (R1)** pracuje jako vedoucí pracovník v technických službách a je mu 46 let. **Matka (R2)**, 37letá žena, je zaměstnaná jako prodavačka a zástupce vedoucí v drogerii. Oba mají středoškolské vzdělání s maturitou. Vychovávají dva syny. Staršímu je 8 let a chodí do třetí třídy. Mladší je v předškolním věku a zanedlouho oslaví šesté narozeniny. Otec sledování televize dětmi nevěnuje příliš pozornost, ovšem matka pečlivě kontroluje a reguluje obsah televizních kanálů a pořadů pro děti.

Druhá rodina žije v bytě na vesnici. **Otec (R3)** pracuje jako zaměstnanec ve výrobě a je mu 36 let. **Matka (R4)** pracuje také ve výrobě automobilových součástí a je jí 46 let. Společně vychovávají dvě děti. Starší dceři je 12 let a mladšímu synovi je 8 let a chodí do třetí třídy. Rodiče mají středoškolské vzdělání bez maturity. Otec tráví mnoho času prací mimo domácnost a matka také nevěnuje dostatek času sledování televize společně s dětmi. O obsah pořadů, které syn sleduje a jejich kontrolu se zajímá spíše jeho starší sestra. Děti jsou navíc v současné době značnou část dne doma samy z důvodu uzavření škol, a protože oba rodiče chodí do práce.

Třetí rodina žije v domě na vesnici. **Otec (R5)** je zástupcem ředitele na základní škole a je mu 37 let. **Matce (R6)** je 35 let a pracuje na pozici obchodní manažerky. Oba rodiče mají vysokoškolské vzdělání a oproti ostatním rodinám velmi pečlivě dohlíží na aktivity svých dětí, včetně sledování televize oba, nejen matka. Dcera chodí do třetí třídy a je jí 8 let. Pětiletý syn navštěvuje mateřskou školu.

5.3 Průběh výzkumného šetření

Rozhovory s respondenty probíhaly individuálně v rámci dvou týdnů. Rodiče byli předem seznámeni s tím, že průběh rozhovoru bude zaznamenáván na nahrávací zařízení, ale nebude nikde veřejně publikován. Předem jim bylo vždy vysvětleno, o jakou práci a téma se jedná a že stěžejní budou jejich názory na obsah televizních pořadů pro děti. Respondenti nebyli nijak ovlivňováni při výběru místa, kde se budou rozhovory odehrávat, čímž byla předem navozena pozitivní a přátelská atmosféra. Výzkum byl ovlivněn současnou situací a karanténou, proto některé rozhovory s respondenty (R1 a R2) probíhaly v online prostředí prostřednictvím videohovoru přes komunikační zařízení Skype. S ostatními respondenty proběhl rozhovor vždy v jejich domácnostech.

Před každým rozhovorem bylo respondentům znovu přiblíženo, čím se bude výzkum zabývat. Reakce otců byly velmi podobné. Ještě před zahájením říkali, že se s dětmi na televizi nedívají a že o tom bude více vědět manželka. I proto byly jejich odpovědi velmi stručné a často nic neříkající. Matky naopak měly o téma zájem. Každý rozhovor trval různě dlouhou dobu. S R1 a R3 probíhal rozhovor jen několik minut a oba u většiny otázek odpovídali, že neví a že s dětmi televizi z různých důvodů nesledují, a tudíž nemají přehled, na co se dívají nebo zda je v pořadech pro děti něco nevhodného. Výjimkou byl R5, který přestože má mnoho povinností mimo domov, byl schopen se k tématu vyjádřit poměrně obsáhle. R2 byla velmi komunikativní a sdílná. O obsahu televizních kanálů i pořadů navíc věděla mnoho a potvrdila, že dětem sledování televize často reguluje. S R4 byl rozhovor náročnější, protože respondentka velmi často skákala do řeči a nenechala dokončit otázky. I přes to, že potvrdila, že s dětmi mnoho času u televize netráví a koukají se většinou bez dozoru, dokázala vyjádřit a argumentovat svůj postoj k obsahu televizních pořadů pro děti. Rozhovor s R6 trval nejdéle, jelikož respondentka byla velmi sdílná a o téma se zajímala. Sama tráví s dětmi u dětských televizních pořadů poměrně dost času a velmi pečlivě jim jejich sledování reguluje. Všichni respondenti se účastnili velmi vstřícně a ochotně.

5.4 Interpretace dat

V této kapitole bude cílem interpretovat data a kategorie získané prostřednictvím komplexní analýzy všech rozhovorů. Nejprve byly hledány podobnosti, z nichž vplynuly kódy, které se následně staly základem pro vytvoření kategorií, včetně závěrů celého šetření. Interpretace dat je založena na citaci některých odpovědí respondentů.

Výzkumné otázky a kategorie:

VO1: Kdy sledují rodiče televizi společně se svými dětmi?

Volné chvíle

Kódy: Víkend, Volný čas, Večer

Než bude zmíněno to, jak rodiče vnímají obsah televizních pořadů pro děti, je důležité podotknout, kdy a jak často sledují televizi společně se svými dětmi. Tato kategorie je stěžejní, protože pokud rodiče sledují s dětmi dětské pořady pravidelně, tak vědí, co na jakém kanálu vysílají, mohou posoudit jaké pořady jsou vhodné, a naopak nevhodné vzhledem k věku jejich dětí a jsou tedy schopni buď předcházet zhlédnutí nežádoucího obsahu, anebo ho alespoň regulovat.

Z rozhovorů ovšem vplynulo, že dětské televizní pořady sledují s dětmi spíše matky, a navíc jen zřídka. Otcové na otázku, zda sledují s dětmi televizi odpovídali takto: „*Koukaj se samy.*“ (R3, 2021) „*Já moc ne. Sourozenec nebo manželka.*“ (R1, 2021) Jejich odpovědi potvrdily i některé matky. „*Ten ne. Víš co, ten je celý den pryč a když přijde, tak nají se a jde do garáže. No tak ten je furt venku. Takže ten moc ani neví.*“ (R4, 2021) Matky sledují s dětmi televizi sice častěji, ale vždy jen pokud mají volnou chvíli. Nejčastěji se jedná o víkendová rána, kdy sledují pohádky u snídaně nebo o večery, kdy si na chvíli sednou s dětmi k televizi.

I přesto, že se rodiče snaží dětem televizní obsah regulovat, v současné době jim to znesnadňuje situace, kdy děti nechodí do škol a rodiče je tedy nechávají doma samotné po dobu, kdy jsou v práci, anebo pracují z domova. Z tohoto důvodů se stává, že děti koukají na televizi často bez dozoru, protože rodiče nejsou přítomni, věnují se vlastní práci či pomáhají sourozencům s přípravou do školy. Tato situace snižuje kontrolu obsahu i u třetí rodiny, kde za běžných okolností R5 a R6 velmi zodpovědně

hlídají to, co dětem v televizi pouští. Z odpovědí bylo také zřejmé, že to, co děti sledují spíše občas zaslechnou, ale nemají čas se podívat. Nežádoucí dopad opatření spojených s pandemií a jejich vlivem na sledování televize dětmi zmiňovali téměř všichni respondenti. „*Za poslední rok, co je Covid, tak to všichni musíme nějak jakoby tady doma poskládat. Čili klidně se jde dívat na pohádku v půl jedný, když má po škole a já nebo Lucka potřebujeme dvě hodiny pracovat nebo má nějaký online meeting. Tak prostě dvě hodiny koukají na pohádku.*“ (R5, 2021) „*No určitě koukaj víc, to je jasný. Protože kór ten starší, když třeba mladšího vezu do školky, tak je tady chvíli sám, tak co bude dělat, čumí do mobilu, na televizi.*“ (R2, 2021) „*Ježiš. To spíš slyším. No já to moc ne to... Já teď to moc nemůžu sledovat, když nejsme doma.*“ (R4, 2021)

VO2: Které televizní stanice rodiče preferují pro sledování pořadů jejich dětmi?

Děčko

Kódy: Česká televize, ČT :D, Dětské pořady, Věková hranice vysílaných pořadů

Tato kategorie se zaměří na televizní kanály nejčastěji jmenované respondenty jako ty, které jejich děti sledují a zároveň na to, jaký postoj k nim zaujímají. Ve většině rozhovorů byla zmiňována v tuzemsku zřejmě nejznámější televizní stanice určená primárně pro děti s názvem ČT :D, neboli lidově řečeno „Děčko“. Tuto stanici si široká populace velmi chválí, což potvrdili i respondenti. „*Ale co se týká Děčka, tak myslím, že je to dobrý. To je zmáknutý.*“ „*Ale zrovna Děčko je dobrý. A myslím si, že měli zmáklou i tu na jaře, i tu. Děčko dětem, jak vysílali. To už teď není. Bylo to dobrý. Je to dobrý.*“ (R5, 2021)

Dobré ohlasy jsou nejen na vysílané pořady jako takové, ale i jejich zřetelné členění dle věkových kategorií dětí, které je vždy výrazně označeno uvedenou číslovkou v rohu obrazovky. Pro tuto práci a zvolený věk dětí je důležité, že jsou pořady do 8 let. Pořady pro starší děti jsou pak uváděny s ikonou 8+, kterou se řídí i někteří respondenti a považují ji za limit a neporušují ho. „*No jsou samozřejmě bloky pro starší. A to, co je označený 8+, tak třeba zkouším postupně. Ale nikdy jsme se na to jako nekoukali.*“ (R6, 2021) „*Hele tak na tom Děčku, když budeme mluvit o Děčku, my nic jinýho jim ani nepouštíme. Tak tam třeba je vždycky upozorňujou. Třeba nedávno tam dávali nějaký pořad jako pro starší děti, co se týče války a bylo před tím upozornění, že na to by měly koukat jenom starší děti. Takže to jako naprosto*

respektuju, a to se mi i třeba líbí, že jako tam je to i označený, že pro jakou vrstvu dětí to je.“ (R2, 2021)

Tato stanice byla tedy v mnoha ohledech chválena. Na druhou stranu na české komerční stanice Nova, Prima, Nova Cinema a zahraniční dětské televizní stanice a na nich vysílané pořady pro děti mají respondenti spíše negativní názor. Nejvíce jim vadí reklamy mezi dětskými pořady, kterým se bude věnovat jiná kategorie. Jako další kritizovali některá filmová ztvárnění pohádek pro děti a podobu pořadů vysílaných na stanicích Jim Jam či Minimax. *„Nesnáším ty německý ty předělávky pohádek, protože bývají fakt strašidelný. No místama, na mě jsou moc jako surový.“ „Jo, dopoledne no. Na Nově. To já jim vůbec nepouštím. Z toho pryč jako.“ (R6, 2021) „No takový ty pohádky na těch Jim Jamech a Minimaxech, to, když občas přepnu, tak omdlívám. To je hrozný.“ (R5, 2021)* Respondent 5 také uvedl, že pořady na těchto stanicích jsou dány i zřejmě jinou mentalitou národů, odkud pohádka pochází. Potvrdil i to, že děti samy tyto pohádky nemají příliš v oblibě, protože se jim nelíbí jednak výtvarným stylem, jednak hudbou a podobou hlavních postav.

Důležité je zde také zmínit, že s rychle se měnící dobou a rozvojem technologií, se televize pro děti postupně stává druhotným nástrojem pro sledování oblíbených pořadů. Do popředí se dostávají zařízení jako mobilní telefon či tablet a přes ně zprostředkovaný server Youtube, na kterém děti sledují videa, pohádky a další pořady. Nevýhodou zmiňovanou i rodiči dětí jsou opět velmi nevhodné reklamy mezi pouštěnými videi, ale také problém kontroly i přes nastavení dětského režimu daného zařízení. *„Noo neviděli. To my nevíme vid'. Zase, když to neviděj na tom (myslí televizi), tak si to najdou...“ „Jo, i když ho (telefon) má taky jako, že je dítě. Má ho zkrouhlej, ale i tak. Neubráníš se.“ (R4, 2021) „Mají to Děčko jenom. Nepřepínaj to. Koukaj na tohleto. S tím, že co mají na tabletu na Youtubu, to úplně přehled nemám, že jo.“ „Ale třeba na tom Youtube jsou jako reklamy, to jsem si všimla, že tam ty starší, třeba 16 až 19 lidí prostě dělaj na něco upoutávky, ale nejsou jako úplně košer jo. Vlastně, že jako svým způsobem naváděj ty děti ke kravinám. Jsou tam jako nebezpečný věci, že jako něco zkoušej a ty děti by to pak mohly vyzkoušet taky a už to nedomyšlej, že je to vlastně nebezpečný.“ (R2, 2021)*

Tato kategorie představuje nejpopulárnější televizní kanály vysílající pořady pro děti a shrnuje názor rodičů na ně. Především se zaměřuje na pozitivní vnímání

stanice České televize ČT :D, ale zároveň uvádí některé jevy, které respondenty odpuzují od toho, aby dětem pohádky na určitých televizních stanicích pouštěli. Jedná se o nevhodné reklamy mezi dětskými pořady, o děsivé ztvárnění některých příběhů a neobvyklé zpracování obsahu na zahraničních televizních kanálech. Poslední část je věnována také Youtube, přestože není tématem této práce. Důvodem je, že téměř všichni respondenti se o sledování Youtube dětmi zmiňovali a bylo zjištěno, že děti sledují pořady v televizi čím dál méně právě proto, že si vše, co chtějí, přehrají online prostřednictvím tohoto serveru.

VO3: Jaké pořady pro děti se rodičům líbí nejvíce?

Pořady rozvíjející měkké dovednosti

Kódy: Tvoření, Smysluplnost, Dobro a zlo, Šťastný konec, Sociální učení, Tolerance

Tato kategorie svým názvem označuje to, co rodiče nejčastěji očekávají od dětských televizních pořadů. Jedná se tedy o určité aspekty, které zaručují, že se daný pořad bude rodičům svým obsahem líbit a na základě toho umožní dětem, aby ho opakovaně sledovaly.

Těchto faktorů je mnoho, ale všechny by měly směřovat k tomu, aby se z nich děti poučily. Právě různé podoby poučení vyplývající z obsahu dětmi sledovaných příběhů respondenti hodnotili velmi kladně a zároveň to byla u mnohých z nich první reakce na otázku, jaké pořady pro děti se jim líbí nejvíce a proč tomu tak je. Například R1 odpovídal, že preferuje české hrané pohádky. *„Je to klasika s poučením a šťastným koncem.“* (R1, 2021) Jeho manželka, tedy R2 (2021) dodala: *„Mně se líbí klasický Večerníčky, ale to u nás zrovna nefrčí, že jo.“* Upozornila na to, že ačkoli většina z nás má Večerníček a české hrané pohádky v oblíbenosti, současné děti je nevyhledávají. Toto potvrdila i R6. *„No, mají teď radši kreslený věci než ty hraný, ale už na ně přicházejí jo.“* (R6, 2021)

Respondenti se také shodli na tom, že se jim líbí pořady na výše zmiňovaném kanále ČT :D, které se zaměřují na to, aby naučily děti něco nového. Ať už je to počítání, barvy nebo ruční práce či vědecké pokusy. *„Má to hlavu a patu. Zejména na tom Děčku teda. S tím jsme jako v pohodě. Líbí se mi ty vzdělávací. To i oni jako mají rádi. Hodně jsme koukali, že to bylo spojený, že se naučili počítat, s barvami i výzkumy a pokusy.“* (R6, 2021) Tyto pořady patří mezi nejsledovanější a není pochyb o tom,

že jsou pro děti přínosné a skutečně poučené. „*Mně se líbí, když se kouká na tyhle, jak vyráběj. Co prostě se z toho dokáže poučit hlavně, že jo.*“ (R4, 2021) Konkrétně byly jmenované pořady jako Pan Hračička, Hýbánky, Kouzelná školka a Studio kamarád.

Na základě rozhovorů bylo také zjištěno, že dalším faktorem, který přitahuje pozornost rodičů v dobrém slova smyslu jsou situace, které mají děti opět něco naučit. Především jim ukázat, jak se k sobě mají lidé navzájem chovat, že si mají pomáhat a vzájemně se respektovat. Zároveň jim dětské pořady mají pomoci orientovat se ve světě a ukázat jim, že dobro vítězí nad zlem a že s pravdou a poctivostí dojdou nejdále. „*Jo vidí situace, jak by se neměli chovat, proč přátelům pomáhat. Jo, a i teď je sociální kontakt nulovej, tak prostě aby viděli, jak se v těch situacích ty hrdinky chovají v podstatě. Že jsme všichni stejný, že se nemáme nikomu posmívat. A to v těch pohádkách všechno je, jo. Jsou tam tmavý děti, žlutý děti, všechno, ale to je v pořádku a já jsem jako pro, protože oni pak na ty děti koukají divně a není to dobře.*“ (R6, 2021) R2 také zmínila, že některé chování v pořadech je sice z našeho pohledu nevhodné, ale pro děti je to faktor přitažlivosti a zdroj legrace. Klasickým příkladem je seriálová pohádka Tom a Jerry. „*Jo Dinotruck. To jsou jako takový stroje dinosaurů a tam jako taky, tam si pomáhají, tam je to v klidu. Pak koukej na toho Kocoura v botách, to je taky takový docela. Tam se mastěj, ale zas vítězí dobro nad zlem.*“ (R2, 2021)

Všechny tyto situace a formy chování a jednání hlavních postav by měly mít za cíl ukázat dětem, jak reálný svět funguje a jak se v něm mají správně chovat. Rodiče často nenapadne, co všechno by jim měli vysvětlit a v ideálním případě tuto zodpovědnost převezmou pohádky a dětem dovysvětlí, co je potřeba, nebo rodiče navedou. R6 tento účel televizních pohádek velmi chválí a využívá. Konkrétně zmiňovala pořad, který pojmenovala jako „Holčička a její krokodýl“. Tyto postavy si navzájem pomáhají k tomu, aby napravily některé situace a zachovaly se v nich lépe. V tomto případě by se dalo hovořit o sociálním učení. Děti se snaží napodobovat viděné situace a je tedy třeba, aby obsah pořadů nebyl nijak rizikový, což by následně mohlo vést k tomu, že děti budou skrze televizní pořady naučené, ovšem nevhodné chování opakovat.

VO4: Jaké rizikové jevy zaznamenali rodiče v dětských televizních pořadech?

Nevhodné chování a vulgární projevy

Kódy: Násilí, Vulgární slova, Strašidla, Smrt, Bez ponaučení, Napodobování

Předchozí kapitola se věnovala tomu, co rodiče dětí od dětských televizních pořadů očekávají a které jevy v nich vnímají kladně. Oproti tomu se tato část bude věnovat jevům, formám chování a jednání, které respondenti považují za nevhodné, rizikové a které oni sami v pořadech určených pro děti vysílaných v televizi zaznamenali a jsou již za limitem jimi tolerovaného.

Shodneme se na tom, že boj dobra a zla je základem většiny pohádkových příběhů, protože dětem ukazuje, jak svět reálně vypadá, že jsou v něm nejen dobří, ale i ti zlí, ale že je také spravedlivý a vítězí v něm dobro. Takto pojatý boj je sice určitým projevem agresivního jednání a násilí, ale je v rámci určitých mezí. Je tolerován a obecně považován za součást těchto příběhů. Některé pořady jsou v tomto ohledu předmětem diskusí, protože jsou sice již tradiční, na druhou stranu jsou založeny na neustálém souboji postav, které pozbývá smyslu. Jedná se například o pořad Tom a Jerry nebo Jen počkej, zajíci. Ovšem děti tyto pořady vnímají reálně a uvědomují si, že jde pouze o fikci a obsah těchto pořadů považují za velmi legrační a zábavný. „*Jako Tom a Jerry, to se jim líbí a to berou, že to je prostě sranda, že to je vymyšlený, že se takový věci nedějou normálně. Aby kočka mlátila myš a myš kočku. Jako já bych řekla, že to reálný vnímání, co je skutečný a co není, mají dobrý.*“ (R2, 2021)

Nicméně v současných dětských pořadech a pohádkách vysílaných na televizních kanálech je tento boj často bezdůvodný, neplyne z něj žádné ponaučení a násilí je jejich základem. „*Tak občas, no to je samý že jo, se tam mlátěj ty postavičky. Nemluvěj sprostě, to ne, ale přijde mi to prostě šaškárny ty animáky teď pro děti. Co dělaj, to je samý mlácení a škodění, že si škoděj apod.*“ (R2, 2021) „*Tam spíš, víš co, tam že se tam furt mlátěj, že si jako ubližujou v těch pořadech.*“ (R4, 2021) R2 a R4 sice neuměly jmenovat konkrétní pořad, ale obě zmínily, že často byly svědkem toho, že některé pořady pro děti jsou založeny na neustálém boji a rvačkách beze smyslu. R6 doplnila, že se dětem snaží tyto pořady eliminovat a jmenovala konkrétně kreslený dětský pořad Lego Star Wars, který jí také nepřipadá vhodný.

Zlé postavy mohou mít často podobu různých strašidel či oblud, ale je třeba aby jejich vzhled byl adekvátní tomu, pro jakou věkovou kategorii je daný pořad určen. Někteří respondenti uváděli, že i v dětských pohádkách jsou postavy často nad míru děsivé, což v rodičích opět vzbuzuje odpor danou pohádku dětem pustit. „*Jo tak to jsem jako zkusila jednou a musela jsem to přepnout, protože čarodějnice byla tak odporná, že se na ní fakt nedalo. To strašilo v noci i mě*“ (R6, 2021)

Nezávisle na sobě respondenti 2 a 5 jmenovali také pohádku o dinosaurovi, která u jejich dětí vyvolala svým smutným začátkem pláč a nechut' se na tuto pohádku znovu dívat i přes to, že byla určená pro děti od čtyř let. „*Tenkrát si pamatuju, to byla nějaká dinosaurí. Tam hned z kraje táta umře a máma byla celá upracovaná, a to začal brečet a to, že už na to koukat nechce. Jo, a přitom to byla jakoby pohádka míněná, já nevím, třeba pro čtyř, pětiletý děti a on z toho byl jako úplně vyřízenej.*“ (R2, 2021) Oba respondenti museli pohádku vypnout a vysvětlit dětem, že i smutek k životu patří. Což je sice pravda a je dobře, že i takové životní události se snaží pořady dětem ukázat, ovšem je třeba jim to podat mírnější formou vzhledem k věku cílové skupiny.

Nejvíce negativně bylo však respondenty vnímáno používání vulgárních slov v dětských pořadech. „*Jo to mě jako zarazí, když se tam jako, hodně tam mluvěj i jako sprostě i někdy! To teda jako jsem byla docela překvapená.*“ (R4, 2021) „*Někdy jsem zaznamenal v nějakých těch pohádkách i v těch disneyovkách, že se nám objevují občas sprostá slovíčka.*“ (R5, 2021) I přes to, že někteří respondenti s dětmi společně televizi nesledují, tento rizikový jev slyší. Není pochyb o tom, že do dětských pořadů vulgární slova nepatří, a proto bylo i poměrně velkým překvapením, že respondenti skutečně jako jeden z nejvýraznějších problémů současných televizních pořadů pro děti jmenovali právě toto a zároveň i znali některé konkrétní pořady. Vulgární slova se v obsahu sledovaných pořadů dětmi dle nich objevují poměrně často, což je vnímáno jako velmi nežádoucí jev. „*Třeba oblíbený jsou Auta. Jo, takže Blesk McQueen jo a tam stoprocentně jsou tyhle slova sem tam. Ale ted' si je nevybavuju.*“ (R5, 2021) Problém nevhodné mluvy vnímají rodiče i na serveru Youtube, zmiňovaném v předchozích kategoriích.

S tímto jevem souvisí napodobování. Respondenti uváděli, že děti napodobují nevhodné chování postav z viděných pořadů v podobě souboje a rvačky jen velmi

zřídka, ale velmi často opakují právě to, co tyto postavy říkají. „*Jako maximálně mají ty hlášky jejich. Jako to opakujou. I z těch reklam i z toho Youtubu, co slyšej. A někdy jim prostě musím vysvětlit, že i když tomu nerozuměj, že nemůžou takhle mluvit.*“ (R2, 2021) Rodiče dětem sice vysvětlují, že takto se mluvit nemá, ale znesnadňují jim to právě situace v televizních pořadech pro děti, kde hlavní postavy jsou často jejich vzory a děti opakují vše, co od nich slyší. „*To se nám stalo, jo jo. To řekne a ty řekneš, že to je prosté slovo, ať to nedělají a oni, no ale vždyť to bylo v Autech, vždyť to říkal Burák. Nebo něco takovýho.*“ (R5, 2021)

Tato kategorie je považována za jednu z nejdůležitějších. Shrnuje totiž to, co respondenti, tedy rodiče dětí, vnímají na obsahu pořadů pro děti jako problematické, nežádoucí. Jedná se nejen o nevhodné formy násilí za hranicí určitých limitů pro pohádkové příběhy, ale také o vzhled a rizikové chování a jednání postav, včetně používání vulgárních slov. Všechny tyto faktory se objevují v pravidelně televizi vysílaných pořadech na různých stanicích. A ať už konkrétní pořad obsahuje pouze jeden z těchto rizikových jevů nebo jejich kombinaci, dostává se na pomyslný seznam nežádoucích a rodiči negativně vnímaných pořadů. I přes veškeré úsilí rodičů není možné zabránit tomu, aby děti občas takový pořad nezahlédly. Pokud ho neuvidí doma, mají možnost jej zhlédnout na návštěvě u příbuzných, u kamarádů či ve školní družině. Je tedy třeba informovat společnost o tom, že i v dětských pořadech jsou prvky, které do jejich obsahu nepatří.

Další kategorie naváže na nevhodné jevy, které se ale již nevyskytují přímo v obsahu daných pořadů, ale mezi nimi. Jedná se především o reklamy a upoutávky na filmy.

VO5: Jak rodiče vnímají reklamy vysílané na dětských televizních stanicích a mezi pořady pro děti?

Jako ve světě dospělých

Kódy: Upoutávky na filmy, Reklama, Sexuální podtext, Násilí, Krev

Předposlední kategorie se zaměří na to, jaký pohled mají rodiče na obsah, který přerušuje dětské pořady, anebo je vysílaný mezi nimi. Jedná se o reklamy a upoutávky na filmy či seriály.

Jak bylo i v teoretické části uváděno, pro reklamy existují určitá pravidla, kterými se musí řídit. Ovšem byla nastíněna jejich problematika ve spojitosti s dětskými pořady, a to především proto, že česká legislativa pojem dětský pořad nemá nijak definovaný, a tudíž jsou pokyny uváděné v zákoně o Regulaci reklamy spíše doporučeními. Není žádným překvapením, že televizní stanice prokládají i tyto pořady různými reklamami. ČT :D dodržuje stanovenou časovou normu třiceti minut, po kterou by neměl pořad pro děti být přerušen jakoukoli reklamou a často se jedná o velmi nenápadnou prezentaci určitých pohádkových knih či DVD. I přes to, že reklamy na ČT :D jsou často audiovizuálně velmi nenápadné, což z odborného pohledu není správné, rodiče je z tohoto důvodu téměř nevnímají a považují je za neškodné. „*No, na Děčku nejsou reklamy.*“ (R4, 2021)

Mnohem častěji respondenti zmiňovali reklamy na komerčních stanicích Nova, Prima či Nova Cinema. Reklamy v pořadech pro děti dle nich jsou často zaměřené na zboží určené dětem. „*Na Nově tam jsou, ale tam většinou dávají reklamy spíš, že nabízejí zboží. Ale pro děti. Panenky, autíčka prostě, abys to koupila. Mezi tím, co se dítě do toho zamiluje.*“ (R4, 2021) Jejich cílem je dítě ovlivnit natolik, aby přesvědčilo rodiče o tom, že danou věc si přeje a rodiče mu ji zakoupili. „*To je ovlivnilo hodně mezi tím ta reklama. Hlavně to spíš byla ta Nova, Prima a tak.*“ (R4, 2021) Tuto zkušenost mají i respondenti, ale dle jejich výpovědí a reakcí je nepovažují za nevhodné.

Naopak jako velmi nežádoucí vnímají reklamy mezi dětským pořadem, který je vysílaný v odpoledních či večerních hodinách a je bezpochyby určen právě dětem. Jedná o nejrůznější filmové pohádky, ať už české nebo zahraniční, hrané či animované produkované společností Walt Disney. „*Jako v dětském kanále nebo jako v dětském čase tak s tím problém nemám. Větší problém mám s tím, že jsou pohádky odpoledne nebo od osmi a jsou tam dospělý reklamy. To mi vadí daleko víc, protože to je občas. Víme, co tam jako bývá jako jo.*“ (R6, 2021) Tyto pořady poměrně často vysílají právě zmiňované komerční televizní stanice a několik dní předem na ně vydávají upoutávky, aby si zajistily jejich vysokou sledovanost. Jelikož se jedná o pořady skutečně určené dětem, rodiče nemají potřebu jim jejich sledování zakázat. Bohužel právě v těchto časech jsou i dětské pořady přerušovány reklamou, která nejen že nedodržuje půlhodinový časový odstup, ale zároveň není jejich násilný obsah či sexuální podtext pro děti přijatelný.

Kromě toho, že tyto pořady přerušují reklamy, které zboží prezentují ne zcela vhodnou formou pro dětského diváka, jsou tyto pořady prokládány také reklamou či upoutávkou na filmy pro dospělé. „Upoutávky na filmy jako jo. To mi vadí ze všeho nejvíc.“ (R6, 2021) Tento typ filmů považují respondenti za velmi nevhodný pro děti. „Jsou tam dost násilný scény, zabíjí se a tak, to by děti vidět neměly.“ (R1, 2021)

Jako ve světě dospělých, jak byla nazvána tato kategorie, upozorňuje na to, co rodičům nejvíce vadí na podobě reklam, které přerušují pořady určené dětem. Jako nevhodné se jim nejvíce vadí reklamy na dětské zboží, ačkoli jsou vysílány velmi často, ale spíše ty, které se vyskytují mezi filmovými pohádkami a které zobrazují svět s násilným, sexuálním či agresivním podtextem. Jako skutečně nemístné se jim pak zdají upoutávky na některé filmy a seriály pro dospělé.

Tato a předchozí kategorie jsou společně zásadní především pro praxi. Popisují to, co respondenti z vlastní zkušenosti uvádějí jako rizikové jevy vyskytující se v obsahu televizních dětských pořadů, nebo mezi nimi v podobě nepatřičných reklam a upoutávek na filmy. Jelikož se jedná o poměrně zásadní faktory, které se v pořadech pro děti vyskytují pravidelně, je třeba, aby na ně bylo upozorňováno a aby nejen odborníci, ale i rodiče, sourozenci, prarodiče apod. měli povědomí o tom, že i při sledování dětských pořadů je nutné na děti dohlížet a snažit se jim viděný obsah regulovat.

VO6: Jakým způsobem rodiče kontrolují a regulují dětem sledovaný obsah v televizi?

Rodičovská kontrola a filtrace některých pořadů

Kódy: Rodičovský zámek, Cenzura, Filtrace, Odhánění, Jiná činnost, Upozornění televizního kanálu

V návaznosti na předchozí kategorie a na to, co rodiče v dětských pořadech či mezi nimi vnímají jako rizikové a nevhodné pro děti, se poslední část interpretace dat zaměří na kontrolu a regulaci. Bude se věnovat různým způsobům a pravidlům, jejichž prostřednictvím respondenti předcházejí tomu, aby jejich děti v televizi viděly právě ty situace a formy chování a jednání, které oni sami považují za nepatřičné.

Respondenti nejčastěji udávali, že dětmi sledovaný obsah jim kontroluje ten, kdo na děti v danou chvíli dohlíží. Ovšem na základě získaných odpovědí, které byly

již dříve prezentovány, ne všichni respondenti se s dětmi na televizi skutečně dívají. Respondent 3 uvedl, že na televizi s dětmi se nedívá vůbec a tudíž neví, co jeho děti sledují. Odpovědnost za to, co sledují nechává na dětech samotných. „*Oni, když se jim líbí, tak se koukají a když se jim nelíbí, tak se nekoukají a jdou ven, když je hezky.*“ (R3, 2021) Bohužel ale i manželka, tedy respondentka 4, uvedla, že ani ona dětem televizní obsah příliš nekontroluje. Děti dle ní sledují televizi také spíše samy v době, kdy jsou oba rodiče v práci a při návratu domů je již vypnutá. Jejich jedinou kontrolou je nastavení rodičovského zámku na tabletu a mobilu, ovšem pravidla pro sledování televize téměř neexistují. Regulována je jim pouze ve večerních hodinách. „*No to jo. To já jo. Ale hlavně ono pak končí Děčko v půl osmý nebo do osmi hodin přesně. No a pak už většinou nekoukají, když jo, tak jim to i vypínám.*“ (R4, 2021)

Respondent 1 pak tuto zodpovědnost plně ponechává také na své manželce. „*Jojo, to oni by koukali hodně, tak jim to manželka občas nějak omezí. Manželka to hlídá.*“ (R1, 2021) Respondentka 2 se snaží dětem obsah dětských pořadů skutečně kontrolovat. „*Vybírám, no samozřejmě. Cenzura. To, co jim pouštím, tak to je cenzura.*“ (R2, 2021) Zapíná jim pohádky, povoluje pouštění televize, ale opět vlivem současné situace se poměrně často stává, že děti sledují televizi samy, aby nerušily sourozence, nebo když jsou chvíli doma bez dozoru. Pokud si všimne, že dítěti se nějaký pořad nelíbí, reaguje tím, že ho vypíná a dítě odhání. Poslední způsob, kterým předchází tomu, aby děti viděly pořad určený pro věkově starší, je respektování upozornění v rohu obrazovky. Tímto způsobem jsou označovány pořady i na stanici ČT :D. Pro respondentku jsou hranicí pořady označené ikonou 8+.

Nejefektivněji provádí kontrolu a regulují sledovaný obsah respondenti 5 a 6. Oba se shodli na tom, že dětem obsah dětských pořadů v televizi filtrují a pouští jim pouze to, co uznají za vhodné. „*My se to snažíme filtrovat. Se snažíme si vždycky přečíst, o čem to je.*“ (R5, 2021) „*Já to filtruju a když usoudím, že už je dost zralá na to, tak jsem ochotná to jako zkusit.*“ (R6, 2021) „*Oni si to jako nesmí pustit sami bez dovolení. Čili u toho vždycky ta kontrola dospělýho je.*“ (R5, 2021) Kromě toho jim povolují buď večerní pořady výhradně na ČT :D, od Večerníčku do konce vysílání, anebo jim pouští pohádky, které mají nahrané a považují je za přijatelné. „*A pak jsou věci, který se nelíbí mně, a to já jim jako nedovolím.*“ (R6, 2021) Pokud se stalo, že děti sledovaly televizi a objevilo se něco, co rodiče vnímali jako rizikové, dítě od televize vyhodili či ho poslali dělat dočasně jinou činnost. Tento způsob prevence

využívají především během reklam a upoutávek na filmy mezi dětskými pořady, protože je považují za skutečně nemístné pro dětského diváka. „*Mně se to líbí, takže já to sleduju s nima a kdyby to bylo za hranu tak buď je otočím, nebo je pošlu pryč a tu scénu jako vynechám.*“ „*Buď, anebo je pošlu pro něco. Jdou si připravit věci do školy třeba nebo oblečení prostě. Jdou si vyčistit zuby. Jo, nebo to rychle přepnu, pakliže už znám tu upoutávku.*“ (R6, 2021) Stejně jako předchozí respondentka plně respektují také věkové označení konkrétních pořadů. Na druhou stranu i tato rodina je v tomto ohledu ovlivněna krizovými opatřeními, a proto se nyní častěji stává, že ne vždy jsou děti při sledování televize takto pečlivě hlídány. Jednak některé víkendy trávily u prarodičů, kteří je nechávali koukat i na další televizní stanice pro děti, které mají doma zakázané a zároveň je nijak při této činnosti nekontrolovali. Pokud jsou děti doma a rodiče zrovna mají pracovní povinnosti skrze videohovory, opět je dětem povoleno dívat se na televizi samostatně.

Tato kategorie uzavřela část práce zaměřenou na interpretaci dat a zároveň poukázala na tři různé přístupy a postoje ke sledování dětských televizních pořadů v rodinách. Shrnuje předchozí kategorie a poukazuje na to, že v rodinách, kde mají děti důkladný rodičovský filtr a kontrolu sledovaných dětských pořadů, se děti také méně často setkávají s pořady, které buď samy o sobě obsahují nevhodné a rizikové projevy nebo jsou prokládány nepatřičnou reklamou a upoutávkami na filmy primárně pro dospělé.

5.5 Závěrečná zpráva výzkumného šetření

Cíl empirického výzkumu se odvíjí od výzkumného problému, který se snaží zjistit, jaký pohled mají rodiče dětí ve věku šest až osm let na obsah televizních pořadů zaměřených primárně na děti. Hlavním cílem bylo tedy objasnit, jak obsah těchto pořadů rodiče vnímají. Kromě toho dílčími cíli bylo dozvědět se, jaké televizní stanice a pořady preferují a které naopak považují za nevhodné a proč tomu tak je. Dále se výzkum zaměřoval na to, jaký názor mají rodiče na obsah a frekvenci reklam, které přerušují dětské pořady nebo jsou jimi prokládány. Odpovědi rodičů se odvíjely od toho, jak často s dětmi tyto pořady sledují a jaká mají nastavená pravidla pro jejich sledování dětmi.

V rámci výzkumu bylo zjištěno, že rodiče obecně preferují dětský televizní kanál ČT :D, který získal od počátku svého vzniku obrovskou popularitu. (Viz.

MediaGuru, s. 28) Rodiči si chválí nejen většinu pořadů, ale také minimum reklam a upozornění stanice na věkovou hranici vysílaných pořadů. Spíše záporný postoj zastávají vůči stanicím komerčním, např. Nova či Prima, protože dle nich tyto kanály vysílají pořady často založené na násilí, postavy v některých pohádkách jsou příliš strašidelné, a navíc jsou zde dětské pořady velmi často přerušovány reklamou. Respondenti také navíc neradi pouští dětem zahraniční stanice Jim Jam či Minimax. I zde se jim pořady pro děti nezamlouvají svým nesmyslným obsahem a nelibivým provedením. Tento postoj rodičů má zřejmě souvislost s tím, že tyto kanály se zaměřují více na pořady pro mladší děti.

Co se týče konkrétních pořadů pro děti, rodiče se opět shodli na tom, že nevhodnější se jim zdají takové, které jsou založené na klasických prvcích. Mezi ty řadí boj dobra a zla, šťastný konec, a především vyplývající ponaučení. Rádi vidí, když děti sledují pořady mající smysl a řád a které děti naučí něčemu novému, ukážou jim, jak reálný svět vypadá a jak by se měly chovat ke svému okolí. (Srov. Dunovský a kol., viz. s. 26)

Naopak velmi neradi vidí novodobé pohádkové pořady pro děti, kde si postavy neustále ubližují a jsou násilné. Ačkoli pohádkové příběhy jsou od pradávna založeny na určitém boji dobra vítězího nad zlem, míra násilí v pořadech ukazuje, jaký postoj zastává daná společnost k tomuto chování. Ale hranice tolerovaného se dnes bohužel neustále posouvají. (Srov. Říčan, viz. s. 48) Agrese nemusí být pouze fyzická, ale také verbální, a právě vulgarismy byly zmiňovány téměř ve všech rozhovorech jako rizikový prvek, který rodiče nejčastěji zaznamenávají v dětských pořadech a který považují za naprosto nepatřičný. I přesto, že vědí, že je třeba, aby se děti dozvěděly, že tato slova existují a jaká jsou pravidla jejich užívání, nepřijímají to, že mají být součástí běžné mluvy pohádkových postav. (Viz. Děti a média, s. 46)

Ve spojitosti s rizikovými faktory, které se v dětských pořadech v televizi vyskytují, rodiče zmínili negativní vliv, které na děti mají. Jedná se o nápodobu chování a jednání dětských vzorů z oblíbených pohádek. (Viz. Suchý; Říčan, s. 49) Rodiče byli nejčastěji svědkem toho, že děti opakují vulgární vyjadřování, které si obhajují právě tím, že takto mluví jeho oblíbený pohádkový hrdina. Kromě verbálních projevů někteří respondenti upozornili i na to, že děti chtěly opakovat některé bojové scény, ale toto chování jim bylo včas zastaveno. Mediální násilí je jedním z mnoha

podpurných vlivů agresivního chování u dětí. Prevence a regulace ze strany producentů těchto pořadů, rodičů i školy jsou hlavními prostředky k jeho mírnění. (Viz. Suchý, s. 49-50)

I přes to, že primárním cílem výzkumu byl pohled rodičů na obsah pořadů pro děti, je nutné zmínit zde i problematiku reklam, které se rozhovory také věnovaly a jednalo se o část, kde rodiče velmi ochotně sdíleli své názory. Reklamy přerušující dětské pořady za účelem prezentace zboží pro děti v podobě hraček, her či knih, rodiče vnímají neutrálně. Vědí, že tyto reklamy jsou běžnou součástí televizního vysílání a samozřejmě se setkali s tím, že reklama ovlivnila dítě. Rodiče jim museli vysvětlit, že ne vše je skutečně nezbytné koupit. Tento tlak reklam měl dopad i na respondenty, kteří nejednou podleli a dítěti věc z reklamy zakoupili. (Viz. Děti a média, s. 45) Ovšem i přesto tyto reklamy nepovažují za nijak škodlivé. Za nevhodné považují reklamy a upoutávky na filmy, které přerušují dětské pořady na komerčních stanicích v odpoledních a večerních hodinách. Reklamy s násilným či sexuálním podtextem, upoutávky na filmy pro dospělé plné krve, násilí, vulgarismů a dalších rizikových jevů netolerují. Pro zařazování reportáží mezi 6-22 hodinou, které by mohly ohrozit vývoj dítěte, existují jistá pravidla. Očividné ale je, že ne všechny televizní stanice je respektují. (Viz. Asociace televizních organizací, s. 40)

Znalost jednotlivých stanic, dětských pořadů a názor na to, jaké pořady respondenti preferují a které naopak netolerují a proč, se odvíjel od toho, jak často rodiče s dětmi televizi sledují. Především otcové tuto roli nemají, televizi s dětmi nesledují vůbec a ponechávají odpovědnost na manželce. Matky se snaží dětem sledování televize kontrolovat a regulovat, ale ne vždy se jim to podaří. Téma společného sledování televize s dětmi bylo v tomto výzkumu velmi ovlivněno současnou situací, kdy děti z důvodu pandemie nechodí do škol, školek a rodiče buď nechávají děti doma samotné, nebo pracují z domu. Tudíž tato aktivita není v rodinách již společná a děti často sledují televizi bez dozoru dospělého, což vnímáme jako velmi negativní dopad, protože víme, že rodičovská role při sledování televize dětmi je nezastupitelná. (Viz. Říčan, s. 17) Názor, že posadit děti mladší deseti let před televizi samotné zastávají i někteří odborníci. (Viz. Meyrowitz; Hradil, s. 31) Rodiče alespoň dětem nastavují určitá pravidla pro sledování, která jsou často vztažena pouze k času, jak dlouho se mohou na televizi dívat a do kolika hodin. Snaží se také kontrolovat, na jaké stanice se dívají a aby je nepřepínali. Pokud jsou svědky něčeho

z jejich pohledu nevhodného, dítě od televize odhání a obsah přepínají. (Srov. Šeďová, viz. s. 15-16)

Na základě výzkumu tedy vyplynuly značné rozdíly v jednotlivých rodinách podle přístupu rodičů ke sledování dětských televizních pořadů jejich dětmi. (Srov. Kořa a kol.; Sak, viz. s. 18) R1 a R3 téměř vůbec nevěděli, co jejich děti sledují, neznali žádný pořad, který by jim přišel z nějakého důvodu nevhodný a veškerou zodpovědnost za sledování televize dětmi nechávají na svých manželkách či starších sourozencích. Na druhou stranu R5 měl poměrně přehled o tom, co děti sledují a měl jasný názor na to, které pořady považuje za vhodné a které již ne a proč. Naopak matky, R2, R4 a R6, věděly mnohem více. Znály konkrétní názvy dětmi oblíbených pořadů a nastavovaly jasná pravidla pro jejich sledování. Nejméně efektivní byla kontrola a regulace R4, která potvrdila, že se s dětmi na televizi víceméně nedívá a děti si samy vybírají. Efektivněji na tuto činnost dohlíží R2, která dětem pohádky i přepíná, snaží se sledovaný obsah hlídat a regulovat. Nejlepší kontrola a prevence před zhlédnutím nevhodného pořadu je ovšem ze strany R6. Ta pečlivě dohlíží na to, co v televizi běží, dětem pohádky hlídá, kontroluje a často sama vybírá. Zároveň s dětmi televizi sleduje a pokud tuto možnost nemá, pouští dětem jí vybranou pohádku. Tato rodina si také uvědomuje, jaký přínos a zároveň negativní dopad může televize na děti mít a snaží se tedy maximálně využít její potenciál a zároveň minimalizovat škodlivé vlivy. (Viz. Šeďová, s. 16)

Výzkum byl zaměřen na děti ve věku šest až osm let, ale respondenti mající mladší děti je neopomněli a v souvislosti s tématem uváděli, že jsou oproti svým starším sourozencům více odolní vůči uváděným rizikovým prvkům. Rodina je pro dítě primárním socializačním činitelem, ale i v tomto procesu dochází k proměnám vlivem medializace a digitalizace. Dnešní děti vyrůstají ve zcela odlišných podmínkách, v nichž se odráží povaha doby s tendencí překračovat hranice a posouvat limity. (Viz. Stašová a kol., s. 14) Je zřejmá shoda o tom, že televize se považuje za jeden z významných socializačních činitelů, který denně působí na děti. Narůstá tedy potřeba větší zodpovědnosti rodiny, školy, ale i samotného média za tento proces. (Srov. Šeďová, viz. s. 14-15)

Na základě těchto výsledků lze formulovat hypotézy, které by mohly být námětem pro další výzkumy.

Hypotéza 1: *Rodiče, kteří sledují televizi s dětmi, snáze kontrolují a regulují nevhodný obsah televizního vysílání dětem než rodiče, kteří se na televizi téměř nedívají.*

Hypotéza 2: *Děti, kterým rodiče pečlivě filtrují obsah televizních pořadů, méně často zahlédly v televizi pro ně nevhodný pořad než děti, které tento rodičovský filtr nemají.*

Hypotéza 3: *Děti sledující pravidelně od raného věku dětské pořady s nevhodnými rizikovými prvky jsou vůči nim odolnější než děti, které se na ně nedívají.*

Hypotéza 3 byla vytvořena na základě odpovědí matek, respondentek R2 a R6, které kromě dětí ve zkoumaném věku mají ještě mladší syny. V návaznosti na zkoumanou problematiku a vývoj rozhovorů uváděly, že jejich mladší děti jsou odolnější vůči některým jmenovaným rizikovým jevům, které se vyskytují v obsahu dětských pořadů. Matky také uvedly, že u těchto menších dětí se nesetkaly s tím, že by z něčeho ve sledovaném obsahu měly strach. Na základě těchto výpovědí se vytvořil předpoklad toho, že pokud děti sledují televizní pořady s násilným či jinak nevhodným obsahem pro daný věk pravidelně od raného dětství, ať už samy nebo ve společnosti staršího sourozence, jsou vůči těmto jevům více rezistentní než děti, které tyto pořady a jevy nevidí tak často. Na základě toho si myslím, že je třeba tuto hypotézu více zkoumat a pokusit se ji ověřit na větším výzkumném souboru a dle potřeby se efektivněji zaměřit na téma prevence a mediální výchovy v rodinách i ve školských zařízeních a případně ji v určité formě aplikovat již do předškolního vzdělávání.

Závěr

Moderní technologie obecně jsou tématem současnosti. Dnes neexistuje téměř žádný obor či oblast, která by se bez nich obešla, a přitom plnila své úkoly tak efektivně a rychle jako s jejich pomocí. Televizi dnes téměř každý z nás považuje za naprosto samozřejmou součást života. Domácnosti jsou mnohdy dokonce vybaveny více než jednou, jsou součástí čekáren u lékaře, používají se ke sdělování informací na úřadech, v bankách a jako nástroj výuky či odpočinku ve školách i školních družinách. Televize dnes již není žádným přepychem jako před několika lety.

Dnes se do popředí dostávají dokonalejší, rychlejší a přenosnější technologie, které získávají na své popularitě. Rok, co rok jsou vydávány nové verze smartphonů, tabletů či notebooků. Mobilní telefon dnes neslouží jen ke komunikaci, ale zahrnuje v sobě i funkce počítače a televize zároveň. Mnoho z nás si neumí představit vyjít z domu bez alespoň jednoho z těchto zařízení, protože v něm máme uložené naprosto vše. Lidé si přestávají pamatovat telefonní čísla i důležité události a spoléhají se na to, že některý z těchto vynálezů jim to vždy připomene. Telefon nám oznámí, kdo má narozeniny, jaké povinnosti je nutno splnit a online zprávy nás každou minutu informují o tom, co se u nás i ve světě právě děje. Televize není žádnou výjimkou. I přesto, že pod rostoucí konkurencí částečně upadá v zapomnění, jedná se o nástroj, který nás provází skoro na každém kroku. A právě proto byla televize vybrána jako téma této diplomové práce.

Odborníci z oblasti zdravotnictví, psychologie či sociologie se mimo jiné zabývají tím, jaký dopad má televize na své uživatele. Ačkoli by měla pomáhat a být dobrým sluhou, může být i zlým pánem. Může vznikat závislost na jejím sledování, názory a postoje lidí mohou být zmanipulovány vysílaným obsahem a při nadměrném sledování přináší neblahé zdravotní důsledky. Vliv televize na člověka je tématem poměrně diskutovaným i v mnoha odborných publikacích popsáným. Někteří autoři, např. Suchý, Spitzer či Vágnerová, se zabývají i užším vymezením, a to negativním dopadem sledování televize na děti.

Ovšem jen minimum specialistů se zaměřuje na televizní pořady určené primárně dětem a rizikovým jevům v jejich obsahu. Tyto pořady mají dlouhou historii a pro děti se jedná o jeden ze základních prostředků umožňující jim poznat, jak vypadá a funguje reálný svět, jaké zákonitosti a hodnoty v něm platí a jak by se k sobě měli lidé

navzájem chovat. Pomáhají dětem orientovat se a vyrovnat se s mnohými životními situacemi. S narůstajícím počtem dětských televizních pořadů není divu, že ne všechny se řídí pravidly a dodržují základní obsahové struktury, které by příběhy pro děti měly mít. V některých z nich lze nalézt situace, jevy a formy chování, které jsou pro tento druh pořadů naprosto nepatřičné. Bohužel problematika nevhodnosti dětských televizních pořadů a její vliv na děti není dostatečně probírána a popsána v odborné literatuře. Existuje několik tuzemských i zahraničních výzkumů na toto téma a laických diskusí na internetu. Existenci rizikových prvků v dětských pohádkách dokázala i má bakalářská práce, která za zaměřovala na to, jak děti vnímají agresivní projevy v dětských pohádkách. Výsledky této práce a fakt, že zmiňovaná problematika není stále více odborně probírána, byla důvodem výběru tématu této práce. Jejím cílem bylo potvrdit přítomnost nevhodných jevů v dětských televizních pořadech, a to na základě výpovědí rodičů dětí. Také kdo jiný, než rodiče by se měl primárně zajímat o to, co je obsahem dětmi sledovaných televizních pořadů vysílaných každý den na několika stanicích.

Stěžejním důvodem pro výběr tématu pro mě nebyl jen fakt, že se tímto tématem odborníci z mého pohledu příliš nezaobírají a že výsledky mé předchozí práce existenci rizikových prvků potvrdily. Hlavním důvodem pro mě bylo to, že jsem se setkala často s tím, že rodiče na děti při sledování televize nedohlíží, nekontrolují jim sledovaný obsah a často nevědí, jaké pořady jejich děti mají v oblíbě a naopak. Z mé zkušenosti mnoho rodičů považuje televizi za jakousi dokonalou chůvu. Děti v její přítomnosti nezlobí a rodiče mají čas věnovat se vlastním aktivitám. Tuto absenci kontroly omlouvají tím, že děti přeci sledují pohádky, tudíž se nemohou setkat s něčím nevhodným. Opak je ovšem pravdou.

Výsledky empirického výzkumu potvrdily předpoklady, že televizní kanály vysílají pravidelně pořady pro děti, které jsou svým obsahem pro věk dětí nevhodné. Mohou v nich vyvolat strach, smutek, zmatek a negativně je vnímají i jejich rodiče. Z odpovědí respondentů bylo zjištěno mnoho zajímavých informací o tom, jak vlastně oni sami vnímají pořady pro děti, které sledují každý den v televizi. Potvrdil se i fakt, že ne všichni rodiče považují za nutné děti i při této aktivitě hlídat. Především otcové nevěděli nic o tom, co jejich děti sledují, co v televizi vysílají a ani to, jaké pořady se jim líbí či nelíbí. Výjimkou byl jeden otec s pedagogickým vzděláním. Matky tuto roli zastávají odpovědněji. Snaží se děti při sledování televize hlídat a obsah jim regulovat.

Přístup každé rodiny i každého rodiče byl odlišný. Někde probíhá kontrola a filtrace jen zřídka, jinde naopak velmi pečlivě.

Bylo zjištěno, že rodiče obecně považují nabídku dětských televizních pořadů za dostatečnou a víceméně kvalitní. Preferují zejména pořady, které se drží klasické struktury a pravidel klasické pohádky, ze kterých vyplývá nějaké ponaučení. Stejně pozitivně hodnotí pořady zaměřené na vzdělávání a tvoření. Naopak s nelibostí vnímají pořady mající násilný či agresivní obsah. Rodiče zmiňovali, že mnoho současných pohádek je založeno na nesmyslném boji, vzájemném škádlení a ubližování mezi hlavními postavami. Neradi vidí také pořady na zahraničních dětských stanicích, které dle nich opět nedávají smysl a nevyplývá z nich žádné poučení. Stejně tak pořad zaměřený na hraní a novinky v oblasti počítačových her na ČT :D. Nejčastěji a opravdu negativně však vidí častý výskyt vulgarismů. Během rozhovorů bylo zjištěno, že mnoho respondentů se nejednou setkalo s tím, že postavy v oblíbených dětských pořadech používají nemístné poznámky a vulgární slova, které se děti snaží napodobovat. Důležité je také zmínit, že pohled rodičů není negativní jen na rizikové jevy přímo v obsahu konkrétních pořadů, ale také na některé reklamy a upoutávky na filmy přerušující vysílání těchto pořadů a pohádek. Dle nich mají v odpoledních a večerních hodinách sexuální a násilný podtext a považují za naprosto nevhodné těmito reportážemi přerušovat pořad určený bezpochyby dětem.

Pohled rodičů směřoval i k otázce toho, jak často a jakým způsobem dětem sledovaný obsah filtrují. Bylo zmíněno, že ne všichni rodiče tuto povinnost plní zodpovědně. Mezi nejčastější formy kontroly pak patří především přepínání či vypínání programu, odhánění dětí pryč nebo jasná pravidla o tom, na které stanice smí a nesmí děti koukat. Na základě zjištěných faktů byly v závěru výzkumu vytvořeny hypotézy, které se mohou stát námětem pro další práce s obdobným tématem. Všechny hypotézy se z různých úhlů zabývají potřebou společného sledování televize rodičů s dětmi. První hypotéza se odvíjí od myšlenky, že pokud rodiče budou sledovat dětské pořady s dětmi, budou častěji svědkem nevhodných jevů, včetně reklam a díky tomu budou následně pečlivěji a snáze kontrolovat a regulovat dětem sledovaný obsah a předcházet tomu, že jejich dítě uvidí něco, co není pro jeho věk vhodné. Druhá hypotéza pak staví na předpokladu, že právě děti mající rodičovský filtr pro sledování televize jsou méně často svědkem rizikových faktorů než děti, které tento filtr nemají. S tím souvisí poslední hypotéza. Zabývá se tím, že děti, které sledují od raného dětství

pravidelně pořady s nevhodným a násilným obsahem jsou vůči těmto jevům odolnější. Tento předpoklad vede k myšlence, zda takto pojaté pořady svým způsobem nepodporují agresivitu u dětí a chování, které považujeme za problémové.

Výzkumné otázky, které vyplývaly z hlavního tématu práce, byly dle mého názoru adekvátně zodpovězeny. I přesto se domnívám, že je důležité pokračovat v šetření podrobněji a na větším výzkumném vzorku a lépe poznat, jak rodiče i děti vnímají obsah dětských televizních pořadů. Zároveň by cílem mělo být informovat společnost o tom, že i když nepředpokládáme přítomnost nevhodných jevů v tomto typu televizních pořadů, je třeba si je uvědomit a snažit se předcházet tomu, aby je děti viděly. Jako zřejmě nedosažitelný cíl se pak jeví potřeba toho, aby společnost apelovala na tvůrce těchto pořadů a na představitele televizních kanálů proto, aby některé pořady nevysílali či upravili. Nevím, zda je to možné, ale myslím si, že pokud se touto problematikou nebudeme všichni více zabývat, za pár let budeme svědky toho, že děti běžně sledují pořady, které dnes považujeme za nepřijatelné.

Pro praxi sociálního pedagoga může tato práce sloužit jako podklad pro práci nejen s dětmi, ale především s jejich rodiči. Vyplývá z ní, že obsah dětských televizních pořadů může být v mnoha ohledech pro děti nevhodný, škodlivý a mít na ně nepříznivý dlouhodobý vliv. Nejde pouze o teoretické podložení, ale o názor těch nejdůležitějších – rodičů. Nabízí se zde potřeba mediální výchovy zaměřené na děti a na rodiče. Mediální výchova je součástí RVP na školách. Otázka je, zda by ale neměla být zařazena mnohem dříve. Zde je ale podstatné, že mediální výchova by se měla zaměřovat na rodiče, kteří jsou primárně těmi, kdo dětem televizi pouští a je schopen je při jejím sledování kontrolovat. Cílem by mělo být informovat rodiče o tom, co by pořady pro děti obsahovat měly, co negativního obsahují, jakým jevům je třeba se vyvarovat a jak. Tato potřeba získává na významu v současné době ovlivněné krizovými opatřeními a dopadem pandemie nemoci Covid-19. Tato situace měla vliv na prováděné rozhovory a na rodičovskou roli při filtraci pořadů. Nyní děti nechodí do škol, rodiče často pracují z domu nebo nechávají děti pár hodin samotné či u známých. Tak či tak se snižuje jejich možnost hlídat, co právě děti sledují. Zároveň se děti dívají častěji proto, aby rodiče nerušily nebo zahnalý nudu. Bylo by třeba posílit mediální výchovu a šíření povědomí rodičů o rizicích nadměrného sledování televize dětmi, o důsledcích jejího sledování bez dozoru a o tom, že ne všechny pořady pro děti jsou vhodným zdrojem zábavy.

Námětem pro praxi by mohlo být vzdělávání prostřednictvím dnes oblíbených online kurzů, webinářů, které by se zaměřovaly na efektivní rozvoj komunikace v rodinách, která by učila rodiče aktivnímu přístupu k mediální výchově. Tato dovednost založená na určité míře erudice rodičů, by směřovala především k prevenci před škodlivými vlivy sledování televizních pořadů dětmi. Rodiče by se učili základním postupům a technikám, jak se svými dětmi diskutovat o konkrétních tématech. Těmi může být televizní násilí, reklamní tlak či vulgarismy. Toto vzdělávání by mohlo být organizováno přímo sociálními pedagogy či učiteli se zaměřením na mediální výchovu.

Seznam použité literatury

- ALLEN, K. Eileen a Lynn R. MAROTZ. *Přehled vývoje dítěte: od prenatálního období do 8 let*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2008. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-7367-421-2.
- BUERMANN, Uwe. *Jak (pře)žít s médii: příležitosti a hrozby informačního věku a nové úkoly pedagogiky: výzkumná práce Institutu pro pedagogiku a smyslovou a mediální ekologii (IPSUM)*. Hranice: Fabula, 2009. ISBN 978-80-86600-58-1.
- DUNOVSKÝ, Jiří a kol. *Sociální pediatrie: vybrané kapitoly*. Praha: Grada, 1999. Psyché (Grada). ISBN 80-7169-254-9.
- DUNOVSKÝ, Jiří, MATĚJČEK, Zdeněk a Václav BŘICHÁČEK. *Potřeby dítěte z hlediska sociálně pediatrického*. Cit: In DUNOVSKÝ, Jiří a kol. *Sociální pediatrie: vybrané kapitoly*. Praha: Grada, 1999. Psyché (Grada). ISBN 80-7169-254-9.
- GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.
- HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Velký psychologický slovník*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-686-5.
- HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.
- HRADIL, Radomil. *Výchova a zdraví našich dětí*. 2. vyd. Hranice: Fabula, 2011. ISBN 978-80-86600-74-1.
- KOŤA, J. *Socializace*. Cit: In JEDLIČKA, Richard. *Děti a mládež v obtížných životních situacích: nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. Praha: Themis, 2004. ISBN 80-7312-038-0.
- KOŤA, Jaroslav, TRPIŠOVSKÁ, Dobromila a Marie VACÍNOVÁ. *Sociální psychologie: vybrané kapitoly*. Vyd. 2. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2013. ISBN 978-80-7452-029-7.
- KUCHTOVÁ, Kristýna. *Projevy agrese v pohádkách a jejich vnímání dětmi předškolního věku*. Hradec králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2019. 56 s. Bakalářská práce
- KULKA, Tomáš. *Umění a kýč*. Vyd. 2., rozš. Praha: Torst, 2000. ISBN 80-7215-128-2.
- KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk – prostředí – výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 807-315-004-2.

- KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0643-9.
- KRČMÁŘOVÁ, Barbora a Kristýna VACKOVÁ. Dítě předškolního a mladšího školního věku a internet. In: *Děti a online rizika*. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2012. ISBN 978-80-904920-2-8.
- MACEK, Petr, 2000. Cit.: In ŠEĐOVÁ, Klára. *Děti a rodiče před televizí: rodinná socializace dětského televizního diváctví*. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-149-2.
- MANDER, Jerry. *Čtyři důvody pro zrušení televize*. Brno: Doplněk, 2000. Sociálně-ekologická edice. ISBN 80-7239-063-5.
- MERTIN, Václav. *Ze zkušeností dětského psychologa*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-764-5.
- MEYROWITZ, Joshua. *Všude a nikde: vliv elektronických médií na sociální chování*. Praha: Karolinum, 2006. Mediální studia. ISBN 80-246-0905-3.
- Odbor statistiky obyvatelstva. *Vývoj obyvatelstva České republiky v roce 2018*. Praha: Český statistický úřad, 2019. Zprávy a rozborů. ISBN 978-80-250-2954-1
- NĚMEC, Jiří. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido, 2002. ISBN 80-7315-012-3.
- NĚMEC, Jiří, 2008. Cit: In STAŠOVÁ, Leona, SLANINOVÁ, Gabriela a Iva JUNOVÁ. *Nová generace: vybrané aspekty socializace a výchovy současných dětí a mládeže v kontextu medializované společnosti*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-567-7.
- ORLEBAR, Jeremy. *Kniha o televizi*. Praha: Nakladatelství Akademie múzických umění, 2012. ISBN 978-80-7331-246-6.
- PONĚŠICKÝ, Jan. *Agrese, násilí a psychologie moci*. Praha: Triton, 2005. ISBN 80-7254-593-0.
- RYCHTAŘÍKOVÁ, Jitka. *Diferenční plodnost v České republice podle rodinného stavu a vzdělání v kohortní perspektivě*. 2003 a. Cit: In: HAMPLOVÁ, Dana, RYCHTAŘÍKOVÁ, Jitka a Simona PIKÁLKOVÁ. *České ženy: vzdělání, partnerství a rodina*. 1. vydání. Praha: Sociologický ústav AV ČR. ISBN 8073300400
- ŘÍČAN, Pavel a Drahomíra PITHARTOVÁ. *Krotíme obrazovku: jak vést děti k rozumnému užívání médií*. Praha: Portál, 1995. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-7178-084-7.

- ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem: [vývojová psychologie]: přepracované vydání*. 3. vyd. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0772-6.
- SAK, Petr a Karolína SAKOVÁ. *Mládež na křižovatce: sociologická analýza postavení mládeže ve společnosti a její úlohy v procesech evropeizace a informatizace*. Praha: Svoboda Servis, 2004. ISBN 80-86320-33-2.
- SPITZER, Manfred. *Digitální demence: jak připravujeme sami sebe a naše děti o rozum*. Brno: Host, 2014. ISBN 978-80-7294-872-7.
- STAŠOVÁ, Leona, SLANINOVÁ, Gabriela a Iva JUNOVÁ. *Nová generace: vybrané aspekty socializace a výchovy současných dětí a mládeže v kontextu medializované společnosti*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-567-7."
- SUCHÝ, Adam. *Mediální zlo – mýty a realita: souvislost mezi sledováním televize a agresivitou u dětí*. Praha: Triton, 2007. Psyché (Triton). ISBN 978-80-7254-926-9.
- SVOBODA, Jan. *Agrese a agresivita v předškolním a mladším školním věku*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0603-3.
- ŠEĐOVÁ, Klára. *Děti a rodiče před televizí: rodinná socializace dětského televizního diváctví*. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-149-2.
- ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.
- THOROVÁ, Kateřina. *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0714-6.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie pro obor speciální pedagogika – vychovatelství*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2008. ISBN 978-80-7372-306-4.
- VAVŘIČKOVÁ, Alena. *Děti a reklama*. Liberec: Bor, 2010. Jazyky a texty. ISBN 978-80-86807-44-7.
- VLASTNÍK, Jiří. *Televizní násilí a zákon: vliv televizního násilí na kriminalitu dětí a mládeže a jeho zákonná úprava*. Olomouc: Votobia, 2005. ISBN 80-7220-245-6.

Elektronické zdroje

Asociace televizních organizací. *Etický kodex redaktorů zpravodajských, politicko-publicistických a ostatních publicistických pořadů* [online]. ATO, 2009 [cit. 10. 11. 2020]. Dostupné z: <http://www.ato.cz/pravni-agenda/samoregulace/eticky-kodex-zpravodajstvi-a-publicistiky>

Atmedia. Televizní sledovanost vzrostla v době celostátní karantény o 25 %. In: *Atmedia* [online]. Atmedia, ©2020 [cit. 9. 9. 2020]. Dostupné z: <https://www.atmedia.cz/atblog-televizni-sledovanost-vzrostla-v-dobe-celostatni-karanteny-o-25>

AUST, Ondřej. Nejsledovanější v roce 2019 byla ČT, Nova druhá. In: *Mediář* [online]. 2.1.2020. [cit. 9.9.2020]. Dostupné z: <https://www.mediar.cz/nejsledovanejsi-v-roce-2019-byla-ct-nova-druha/>

CANTOR, Joanne, 2001. Cit.: In KRUUSE, Kristiina a Veronika KALMUS. *Supernatural Creatures, Accidents, and War: Young Children's Television-related Fears and Coping Strategies* [online]. Estonsko: University of Tart, 2017. [cit. 29.12.2020]. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1527476416652692>

ČEŇKOVÁ, Jana. Česká literatura pro děti a mládež ve druhém desetiletí 21. století (1. díl). [online]. In: *CzechLit*, 2019. [cit. 29.4.2020]. Dostupné z: <https://www.czechlit.cz/cz/feature/ceska-literatura-pro-deti-a-mladez-ve-druhem-desetileti-1-dil/>

Česká republika: Obyvatelstvo: Demografická situace, jazyky a náboženství [online]. EU: EACEA National Policies Platform, © 2020. [cit. 30.3.2020]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/population-demographic-situation-languages-and-religions-21_cs

Český statistický úřad. *Aktuální populační vývoj v kostce* [online]. Praha: Český statistický úřad. Statistické zajímavosti, 2020. [cit. 30.3.2020]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/aktualni-populacni-vyvoj-v-kostce>

Český statistický úřad. *Čisté neúplné rodiny podle počtu dětí a hlavní příčiny neúplnosti rodin v roce 2017* [tabulka online]. Praha: Český statistický úřad. Životní podmínky, 2017 [cit. 30.3.2020]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/60622084/300002180137.pdf/04ab3882-28e4-405f-9887-5fcb8cf1f6c9?version=1.0>

Česká televize, 2020 [online]. Děčko. Česká televize, ©1996–2021 [cit. 29.4.2020]. Dostupné z: <https://decko.ceskatelevize.cz/>

Česká televize. *Nejnavštěvovanější pořady pro děti a mládež* [online]. Česká televize, ©1996–2021 [cit. 24.11.2020]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/tema/deti/>

Česká televize. *Data o vysílání* [online]. Česká televize, ©1996–2021 [cit. 15.2.2020]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/sledovanost-a-data-o-vysilani/statistiky-vysilani/>

Česká televize. *Kodex České televize* [online]. Praha: © Česká televize, 2003 [cit. 10.11.2020]. ISBN 80-85005-46-8. Dostupné z: https://img.ceskatelevize.cz/boss/image/contents/kodex-ct/pdf/kodex-ct.pdf?_ga=2.104217602.321037790.1604914556-620814787.1596533385

Děti a média. *Děti a televize* [online]. Praha, ©2012 [cit. 28.12.2020]. Dostupné z: <https://www.deti-a-media.cz/col/7/deti-a-televize.htm>

Jak Češi tráví čas? Volný čas hlavně u televize, přetrvává tradiční rozdělení rolí muže a ženy. Výzkum Proměny české společnosti. Tisková zpráva [online]. Praha: Akademie věd ČR, 2016. [cit. 6.8.2020]. Dostupné z: https://www.promenyceskespolecnosti.cz/tiskovky/10/TZ%20-%2020160620_Jak_Cesi_travi_cas.pdf

KALMAN, Michal. *HBSC studie: Mladí Češi jsou ve volném čase aktivní, sportují nebo chodí do kroužků* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého, 2019. [cit. 7.8.2020]. Dostupné z: <https://zdravagenerace.cz/reporty/volny-cas/>

KALISTOVÁ, Kateřina. Rada pro rozhlasové a televizní vysílání [online]. Praha, 2013. [cit. 10.11.2020]. Dostupné z: https://www.rrtv.cz/cz/static/metodiky/Stanovisko_porad_pro_deti.pdf

KAPOOR, Neeru. *Television advertising and consumer response: children buying behaviour*, 2003. Cit.: In KOROTVIČKOVÁ, Jana. *Reklama a její vliv na děti ve stadiu školního dětství* [online]. Brno: Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity, 2013. Bakalářská práce. [cit. 28.12.2020]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/wld3u/Bakalarska_prace.pdf

KOTRÍKOVÁ, Věra, ČERNÍKOVÁ, Martina a David ŠMAHEL. *Byl jednou jeden tablet: Děti (0-8) a digitální technologie.* Kvalitativní studie. Národní report – Česká republika [online]. Brno: Fakulta sociálních studií, 2015. [cit. 6.8.2020]. Dostupné z: https://irtis.muni.cz/media/3115814/0-8_national_report_final_cz.pdf

KRAUS, Blahoslav. *Sociální pedagogika*. Studijní opora pro předmět Sociální pedagogika ve studijním oboru Sociální patologie a prevence [online]. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové, 2014. [cit. 28.12.2020]. Dostupné z: http://inpdf.uhk.cz/wp-content/uploads/2014/03/Socialni_pedagogika.pdf

KUBÁT, Daniel. Násilí. In: *Sociologická encyklopedie* [online]. Sociologický ústav AV ČR, v.v.i., 21.9.2020. [cit. 29.12.2020]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/N%C3%A1sil%C3%AD>

KUCHAŘOVÁ, Věra a kol. *Zpráva o rodině* [online]. Praha: VÚPSV, v. v. i., 2017 [cit. 30.3.2020]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/578124/Zprava_o_rodine.pdf/7e790f82-3a57-f621-09b5-80e52aa59c31

LESTER, Amanda Jeane. *The Impact of Traditional and Modern Fairy Tales on Society and Its Individuals* [online]. Arizona, 2015. Bakalářská práce. The University of Arizona. [Cit. 25.1.2019]. Dostupné z: [The Impact of Traditional and Modern Fairy Tales on Society and Its Individuals \(arizona.edu\)](http://www.arizona.edu/~alester/papers/Impact%20of%20Traditional%20and%20Modern%20Fairy%20Tales%20on%20Society%20and%20Its%20Individuals.pdf)

MediaGuru. *ČT :D má nejvyšší podíl mezi dětskými diváky* [online]. MediaGuru, © 2020 [cit. 9. 9. 2020]. Dostupné z: https://www.mediaguru.cz/clanky/2018/07/ct-d-ma-nejvyssi-podil-mezi-detskymi-divaky/?fbclid=IwAR2l5erI2RLasX63yMp9xu0qkYqzf3mT-zp3huMFhc7XJ6BNzRnE_N72WM4

MediaGuru. *RPR: Lidé si stěžovali na Kaufland, Economii nebo MyKeto* [online]. MediaGuru, 2018 [cit. 30. 12. 2020]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2018/09/doba-stravena-pred-tv-obrazovkami-v-cesku-neklesa/>

MediaGuru. *Doba strávená před TV obrazovkami v Česku neklesá* [online]. MediaGuru, © 2020 [cit. 24. 11. 2020]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2018/09/doba-stravena-pred-tv-obrazovkami-v-cesku-neklesa/>

Mediaresearch. *Preference sledovanosti TV pořadů* [online]. Mediaresearch, a.s., © 2013 [cit. 9. 9. 2020]. Dostupné z: <https://slideplayer.cz/slide/11851679/?fbclid=IwAR22cWj21bvt7cP7hneoe6kdxEchhZnUrsschIE6gwdLgC3g-ztpb0PejU>

MIHÁL, Vladimír. Dopad televize na vývoj dítěte. *Pediatric pro praxi* [online]. Olomouc: Solen s.r.o., 2012. [cit. 3.11.2020]. ISSN 1803-5264 Dostupné z: <https://www.pediatricpropraxi.cz/pdfs/ped/2012/04/21.pdf>

MPSV. Úmluva o právech dítěte a související dokumenty [online]. Praha, 2016. [cit. 7.9.2020]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/vybory/pro-prava-ditete/Preklady-dokumentu-OSN.pdf>

MŠMT. Volný čas a prevence u dětí a mládeže [online]. Praha, 2002. [cit. 7.8.2020]. Dostupné z: <file:///C:/Users/TNA~1/AppData/Local/Temp/olnycas.pdf>

Nadace Proměny Karla Komárka. *České děti venku: Reprezentativní výzkum, kde a jak tráví děti svůj čas*. Tisková zpráva [online]. Nadace Proměny Karla Komárka, 2016. [cit. 6.8.2020]. Dostupné z: <http://www.nadace-promeny.cz/cz/vyzkum.html>.

PETRUSEK, Miloslav. Agrese. In: *Sociologická encyklopedie*. [online]. Sociologický ústav AV ČR, v.v.i., 10.11.2018. [cit. 29.12.2020]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Agrese>

RABOCH a kolektiv, 2012. Cit.: In SUCHÁ, Jaroslava a Martin DOLEJŠ. *Agresivita, depresivita, sebehodnocení a impulzivita u českých adolescentů* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2016. [cit. 29.12.2020]. ISBN 978-80-244-5044-5. Dostupné z: <https://www.ff.upol.cz/fileadmin/userdata/FF/katedry/pch/vyzkum/Sucha-Dolejs-Agresivita-depresivita....pdf>

SENFTOVÁ, Žaneta. *Problémy s reklamou pro děti* [online]. Praha: Vysoká hotelová škola v Praze 8, spol. s.r.o., 2014. [cit. 28.12.2020]. Dostupné z: https://is.vsh.cz/th/d6r4m/BP_Problemy_s_reklamou_pro_deti.pdf

SLOBODA, Zdeněk. *Mediální socializace v rodině: několik poznámek k její konceptualizaci* | Media socialization in the family: a few notes on its conceptualization. [online]. In: Researchgate, 2016. [cit. 29.4.2020]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/312940266_Mediální_socializace_v_rodině_několik_poznámek_k_její_konceptualizaci_Media_socialization_in_the_family_a_few_notes_on_its_conceptualization

SRPOVÁ, Hana. *Reklama pro děti – rádce, či manipulátor?* [online]. Praha: Národní pedagogický institut ČR, 2008. [cit. 28.12.2020]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/k/z/2332/REKLAMA-PRO-DETI---RADCE-CI-MANIPULATOR.html/>

SUCHÁ, Jaroslava a Martin DOLEJŠ. *Agresivita, depresivita, sebehodnocení a impulzivita u českých adolescentů* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2016. [cit. 29.12.2020]. ISBN 978-80-244-5044-5. Dostupné z: <https://www.ff.upol.cz/fileadmin/userdata/FF/katedry/pch/vyzkum/Sucha-Dolejs-Agresivita-depresivita....pdf>

ŠEBELA, Leoš. *Reklama jako rizikový faktor vzniku sociálně negativních projevů chování a jednání u dětí ve věku 13–15 let.* [online]. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové, 2012. [cit. 28.12.2020]. Dostupné z: <http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1414251089.pdf>

VALKENBURG, Patti a kolektiv, 2000. Cit.: In KRUUSE, Kristiina a Veronika KALMUS. *Supernatural Creatures, Accidents, and War: Young Children's Television-related Fears and Coping Strategies* [online]. Estonsko: University of Tart, 2017. [cit. 29.12.2020]. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1527476416652692>

Veřejná databáze ČSÚ. *Obyvatelstvo* [online]. Praha: Český statistický úřad, 2021. [cit. 20.2.2021]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/obyvatelstvo_lide

Zákon č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů [online]. [cit. 28.12.2020]. Dostupné z: <https://www.rrtv.cz/cz/static/cim-se-ridime/stavajici-pravni-predpisy/pdf/231-2001.pdf>

ŽÁRA, Pavel. *Přibývá stále více obézních dětí, upozorňuje Dětská nemocnice FN Brno.* In: *Fakultní nemocnice Brno* [online]. [cit. 12.10.2020]. Dostupné z: <https://www.fnbrno.cz/pribyva-stale-vice-obeznich-deti-upozorňuje-detska-nemocnice-fn-brno/t6346>

Seznam příloh

Příloha A: Přepis rozhovoru s Respondentkou 2

Příloha B: Přepis rozhovoru s Respondentem 5

Ahoj. Děkuji, že mi pomůžeš s výzkumem.

„Není zač. Ráda.“

Tak tedy začneme.

Na jaké televizní kanály a pořady se děti koukají, nebo respektive ten starší především?

„Hele, Děčko u nás frčí. Jako to koukaj oba. A jinak starší miluje Marvel.“

Jo, tak jo. A jak často sleduje ty pořady? Víš to? Jako jestli třeba jednou denně nebo celý den nebo tak.

„Hele filmy Marvel to má jen tak občas za odměnu. Třeba, já nevím, jednou za 14 dní. Jinak Děčko u nás frčí každé večer před spaním.“

Jo a kontrolujete jim to nějak, na co koukají? Víš jako jestli si to nepřepínají nebo jestli, nevím, tam neběží něco jiného nebo tak?

„Jo, no tak to slyším a mají to Děčko jenom. Nepřepínaj to. Koukaj na tohleto. S tím, že co mají na tabletu na Youtubu, to úplně přehled nemám, že jo.“

Já si myslím, že to Youtube je teď docela jako trend, tak koukají spíš na to vid', než na tu televizi?

„Přesně no. Jako ten starší kouká. Nevím má nějaký seriály jako Ninjago nebo má takovou hru, kde farmaří tak kouká na ty spoty z toho farmaření. No ten mladší je takovej nekontrolovatelný. Ten tam pouští milion kravín.“

Mě spíše teď zajímá ten starší, tak se dál zaměříme na něj.

A tobě přijdou jaké pořady nejlepší pro děti?

„Hele nevím no, mně se líbí klasický Večerníčky, ale to u nás zrovna nefrčí, že jo.“

Jasně. A víš, proč se ti tyhle pořady líbí? Jako nějaký důvod, proč zrovna ty.

„No nevím, když jim občas mrknu přes rameno, tak občas, no to je samý že jo, se tam mlátěj ty postavičky. Nemluvej sprostě, to ne, ale přijde mi to prostě šaškárny ty animáky teď pro děti. Co dělaj, to je samý mlácení a škodění, že si škoděj apod.“

A je to i v televizi takový pořady nebo spíš na tom Youtube?

„Hele na tom Déčku ne. Na tom Déčku jsou docela v pohodě. Tam bud' koukaj na takový ty pořady, jak něco tvořej jako Pan hračička, jestli ti to něco říká. Pak hrozně rádi koukaj na...“ (Vola na syna, jak se jmenuje ten pořad). *Jo Dinotruck. To jsou jako takový stroje dinosaurí a tam jako taky, tam si pomáhaj, tam je to v klidu. Pak koukaj na toho Kocoura v botách, to je taky takový docela. Tam se mastěj, ale zas vítězí dobro nad zlem.“*

To je dobré, to je základ. A všimla sis tedy někdy, že by viděli v televizi nebo v těch pořadech hlavně, něco, co by ti přišlo špatný? Jako, že sis řekla, hele tohle se mi už nelíbí. Nějaká pohádka nebo tak.

„Hele mně jako moc nevadí. Já je třeba nechám se koukat i na Piráty z Karibiku, i když je to občas strašidelný, ale je to furt jakoby legenda nějaká. Ale vadí mi třeba, jak na některých kanálech, nevím třeba Nova Cinema možná, na Nově, na Primě dávaj občas odpoledne filmy, jakože bys to nečekala, když si ty děti pustěj televizi, že tam dávaj film a tam to není zrovna ideální, že tam je hodně krve nebo i nějaký ten sexuální podtext jakoby negativní, což mi jako nepříjde úplně super, takže to hned přepínám, vypínám, odháním.“

To je dobře. To se mi takhle líbí. Já jsem právě taky zjistila, že děti koukají na televizi odpoledne a jsou tam prostě pořady, které pro ně nejsou určený, ale prostě jsou tam. A viděly děti někdy, že by se něčeho bály, že by třeba řekly: „Mami tuhle pohádku už nechci nebo tenhle ten pořad se mi jako nelíbí, to je strašidelný, tam je nějaká příšera.“ Nebo tak?

„Hele ten mladší je takovej otrkanější, ten ani tak ne, ale Mára, když byl mladší tak třeba i některý pohádky i kreslený. Tenkrát si pamatuju, to byla nějaká dinosaurí. Tam hned z kraje táta umře a máma byla celá upracovaná, a to začal brečet a to, že už na to koukat nechce. Jo, a přitom to byla jakoby pohádka míněná, já nevím, třeba pro čtyř, pětiletý děti a on z toho byl jako úplně vyřízenej. Pohádku jsme vypli, pustili něco jinýho a v pohodě. Ale jako že by se něčeho báli, to mi nepříjde.“

Já myslím, že to je nějaká „Já dinosaur“ . To jsem i viděla.

„Nono, tak tahle pohádka u nás ne.“

Takže jim to i nějak vybíráš?

„Vybírám, no samozřejmě. Cenzura. To, co jim pouštím, tak to je cenzura.“

To je dobře, takhle to má vypadat. A sledujete tu televizi s nimi nebo to slyšíte, nebo spíš ty to hlídáš než manžel?

„Jojojo, tak já jsem s nima víc.“

A ještě co se týká reklam. Všimla sis někdy že i na tom Děčku nebo mezi těmi dětskými pořady, že jsou reklamy. Tak co si o nich myslíš?

„Hele reklamy v televizi jako takový mi tak nevaděj, protože pro ty děti ty reklamy většinou jsou cílený tak jako ať jim koupíš nějakou hračku. Tak to jim prostě člověk vysvětlí, že to takhle nejde všechno kupovat. Ale třeba na tom Youtube jsou jako reklamy, to jsem si všimla, že tam ty starší, třeba 16 až 19 lidí prostě dělaj na něco upoutávky, ale nejsou jako úplně košer jo. Vlastně, že jako svým způsobem naváděj ty děti ke kravinám. Jsou tam jako nebezpečný věci, že jako něco zkoušej a ty děti by to pak mohly vyzkoušet taky a už to nedomyšlej, že je to vlastně nebezpečný.“

Já si myslím, že o tom někde i psali no.

„Tak to mi vadí.“

To se nedivím. A kluci někdy chtěli něco takového napodobovat? Že si jim musela vysvětlovat, že tohle je jenom v reklamě nebo to, že říkají, že to musí mít všechny děti, že to tak jako není.

„No tak to u nás funguje no, že u nás je to jenom Ježíšek, a ještě po zásluze jak se chovaj, k narozkám to samý a vědí, že nemůžou mít všechno. Že bychom se sem nevešli za chvíli, že mamka se neseďre z kůže. Ale jako nezkoušej to, jako maximálně mají ty hlášky jejich. Jako to opakujou. I z těch reklam i z toho Youtube, co slyšej. A někdy jim prostě musím vysvětlit, že i když tomu nerozuměj, že nemůžou takhle mluvit.“

Jo, takže jsou to jako sprostá slova nebo takový prostě nevhodný?

„No, oni je třeba říkaj v angličtině ty slova.“

Respondentka se neustále vrací k Youtube, je třeba ji navést zpět k tématu televize.

Jasně, ale stejně nevědí. A máte Youtube i v televizi? Že jako můžete přes televizi, přes internet?

„To jim nepouštím. A oni to zaplatpánbůh zatím neuměj.“

A ještě teďka co se týká toho, že jste teď v karanténě nebo obecně jsou děti v té karanténě, tak změnilo se něco zásadně? Že třeba koukají víc?

„No určitě koukaj víc, to je jasný. Protože kór ten starší, když třeba mladšího vezu do školky, tak je tady chvíli sám, tak co bude dělat, čumí do mobilu, na televizi. Ale zase říkám, ten starší se rozumnej a hraje. Má třeba 3 oblíbený hry, takže třeba pozoruje na tom Youtubu ty hry, hráče, jak se dostat dál a spíš takovýhle neškodný. Já musím spíš víc hlídat toho mladšího. No, a to je zase. U nás je tablet taková docela dobrá berlička, když starší má online výuku tak, aby ho ten mladší nerušil tak má ten tablet v ruce. Samozřejmě se snažím tam za ním občas přijít a kouknout se na co čučí.“

A ještě takový ty klasický, nebo klasický jako Tom a Jerry, Ninjové a tak. Nebál se toho někdy Mára nebo tobě, že by se to nelíbilo? Že bys musela říkat, oni se tam takhle bijou, ale to se nedělá nebo tak.

„Hele to ne. Jako Tom a Jerry, to se jim líbí a to berou, že to je prostě sranda, že to je vymyšlený, že se takový věci nedějou normálně. Aby kočka mlátila myš a myš kočku. Jako já bych řekla, že to reálný vnímání, co je skutečný a co není, mají dobrý.“

Já si myslím, že je to hlavně tím, že jim to kontrolujete, že je to rozdíl.

„Jako samozřejmě některý děti jsou tím úplně posedlý.“

Jojo. Již ztrácí pozornost, je vidět, že neví, co k tématu moc dodat.

Na závěr ještě, máš k tomu něco? Že třeba v té televizi ti přijde, že to není úplně pro ty děti fajn. Že i na těch kanálech, kde dávají dětské pohádky, že občas to není úplně pro děti?

„Hele tak na tom Děčku, když budeme mluvit o Děčku, my nic jinýho jim ani nepouštíme. Tak tam třeba je vždýcky upozorňujou. Třeba nedávno tam dávali nějaký pořad jako pro starší děti, co se týče války a bylo před tím upozornění, že na to by měly koukat jenom starší děti. Takže to jako naprosto respektuju, a to se mi i třeba líbí, že jako tam je to i označený, že pro jakou vrstvu dětí to je. Samozřejmě jediný, co nemám ráda, a to dávaj na Děčku každý odpoledne, tak to je o hrách. O jakýchkoli hrách na mobil, na x-box a prostě jenom tam pařej, tak to se snažím, aby na to kluci nekoukali, protože pak to, když pořad jenom hrajou hry, to je strašný.“

Je evidentní, že řekla úplně vše, co ji k tématu napadalo a kouká se po hodinách. Následuje poděkování a závěr.

Tak takhle je to ode mě tedy všechno. Moc děkuji.

„Nemáš zač.“

Úvod a poděkování proběhlo bez nahrávacího zařízení.

Takže první otázka. Koukají se děti, hlavně tedy Julinka, v televizi na dětské pořady? Nebo kanály s dětskými pořady, pohádkami?

„Tak, když byla Julinka menší, to bylo takových těch pět, šest let tak víc sledovala takový to Děčko a tyhle pořady, Kouzelnou školku, a to si teďka myslím, že to není. Teď spíš vyhledává pohádky, které má ráda.“

Jo a kouká na ně tedy v televizi tak, že je vysílají, nebo vy jí pouštíte něco?

„Hmm, když vysílají. Víc procent převažuje, že jí je pouštíme.“

A pouštíte jí to tak, že vy vyberete předem? Že víte, že to není nic špatného, nebo prostě chce takovou pohádku, tak tu jí pustíte?

„My jich tady máme 40 na disku. Ať to jsou český nebo disneyovky a ona si je vybere. Prostě má svoje oblíbený a ty projíždí. Ne každý den jinou, ale každéj tejdě nebo ob den.“

A kouká tedy každý den, nebo ob den, nebo když vy jí to dovolíte, nebo to má prostě neomezené tu televizi?

„Když my jí to dovolíme.“

To je třeba večer, nebo před školou, po škole?

„Za poslední rok, co je Covid, tak to všichni musíme nějak jakoby tady doma poskládat. Čili klidně se jde dívat na pohádku v půl jedny, když má po škole a já nebo Lucka potřebujeme dvě hodiny pracovat nebo má nějaký online meeting. Tak prostě dvě hodiny koukají na pohádku.“

A je to tedy ta pohádka, co si pustí. Nebo jde zapnout i televizi, a to co běží v televizi?

„Ne, to vůbec.“

A když koukali dřív. Co si myslíš, které pořady dětské jsou pro ně nejvhodnější? Nějak jako obecně.

„Julinka měla hrozně ráda ty Hýbánky nebo takový ty tance, co tam večer to šlo s tím Onderem a tu Kouzelnou školku měla ráda a koukaj na Studio kamarád, to mají docela rádi.“

No a ty, jaký máš na to názor? Které pořady tobě přijdou pro ty děti vhodné nebo naopak jestli jsou nějaké, co jsi viděl nevhodné? Že ti přišly.

„To si asi nemyslím. Takhle. Tak my vůbec, sice je máme takový ty satelitní ty Jim Jam, Minimax, tak to tady vůbec nepouštíme a když si pustěj něco dětskýho, tak je to Děčko a tam si myslím, že to je supr program. Tam jsou dobrý věci jako.“

Takže ty sám si nikdy neviděl, že by v televizi běželo něco pro děti, u čeho by ses zarazil, že se ti to nezdá? Že je to třeba násilný. Někdo tvrdí, že se tam pořád jako perou ty postavičky a jsou na sebe takové zlé.

„To si nemyslím. Někdy jsem zaznamenal v nějakých těch pohádkách i v těch disneyovkách, že se nám objevují občas sprostá slovíčka.“

Jo, no tak to je taky. To si myslíš, že je to v pořádku v těch pohádkách? Má to na ty děti nějaký vliv? Že chodí a používají je?

„Jo, to má, to má. Třeba oblíbený jsou Auta. Jo, takže Blesk McQueen jo a tam stoprocentně jsou tyhle ty slova sem tam. Ale teď si je nevybavuju.“

To nevadí. A používají je potom děti? Že právě je pak musíš jako upozornit na to.

„To se nám stalo, jo jo. To řekne a ty řekneš, že to je sprosté slovo, ať to nedělají a oni, no ale vždyť to bylo v Autech, vždyť to říkal Burák. Nebo něco takovýho.“

No jasně, takže vliv to na ně prostě má?

„No jasně, jsou to jejich vzory.“

Jasně, dobře. A nestalo se někdy, že by děti samy přišly s tím, že by se tam něčeho bály, nebo že se jim něco nelíbilo?

„My jim tohle nepouštíme. My se to snažíme filtrovat. Se snažíme si vždycky přečíst, o čem to je, a i když běží něco třeba, že na něco koukáme a oni sem přijdou tak. Plácnu je tam třeba nějaký dinosaur nebo něco z čeho, (tišeji) no Julinka je taková to no, labilnější... o čem by se jí mohlo zdát v noci. No tak jí od toho vyhodíme.“

Jo, tudíž to nikdy neviděla?

„No ne, nenechám je na to koukat, vyhodím ji odsud.“

Je mi to jasné. A hlídáš to víc ty nebo Lucka?

„Asi ten, kdo zrovna, kdo zrovna hlídá. Ten, kdo jim to pustí. Oni si to jako nesmí pustit sami bez dovolení. Čili u toho vždycky ta kontrola dospělýho je.“

Super. A ještě tedy, co mě zajímá, to se týká reklam na těch televizních kanálech nebo mezi těmi pořady pro děti. Tak myslíš, že jsou ty reklamy adekvátní tomu, že je to mezi pohádkami, mezi pořady pro děti, nebo si myslíš, že jsou tam přehnaně? Že pak působí na děti ve smyslu jako např. já tohle chci a musím mít.

„Abych ti řekl pravdu tak jako v období normálního roku to vůbec nevnímám a myslím si, že děti taky ne. Ale samozřejmě v období prosincovom, před Vánoce to je taková masáž. Když třeba je to Studio kamarád v neděli nebo ráno ty pohádky, jo, když si to třeba z postele na půl hodiny pustí, tak to je prostě krám za krámem. To je šílený. To tak teď není, to mi tak nepřipadá, ale před těma Vánoce jo.“

A chodí pak děti, Julinka, s tím, že prosí o něco, co viděla?

„Ne ve sto procentech, ale bylo to. Zrovna letos jsme to měli takhle. Že tam objevil Hotwheels padací dráhu, tu musel mít a taky jí měl no...“

Jo, takže ovlivnily jako Ježíška?

„Takže ovlivnilo.“ (Smích)

Dívá se na hodinky, spěchá.

Dobře. Tak jo a máš k tomu ještě, co bys chtěl dodat? Napadá tě ještě něco, nějaký názor na tyhle televizní pořady pro děti? Jestli si třeba myslíš, že je to docela dobrá nabídka v televizi.

„No takový ty pohádky na těch Jim Jamech a Minimaxech, to, když občas přepnu, tak omdlívám. To je hrozný. Ale co se týká Děčka, tak myslím, že je to dobrý. To je zmáknutý. Nechci teda Děčko chválit, Českou televizi už vůbec ne protože tam jsou typy jako Moravec a spol., který nesnáším (To tam napiš někam).“ (Smích)

Dobře, to spíš ne. Tady jde o pořady pro děti.

„Ale zrovna Děčko je dobrý. A myslím si, že měli zmáklou i tu, na jaře, i tu. Děčko dětem, jak vysílali. To už teď není. Bylo to dobrý. Je to dobrý. A co je dobrý (Co tam uved') tak, strašně moc procent učitelů tu jejich filmotéku využívá. Ty naučný videa, výukový videa, všechny ty odkazy. Jako myslím si, že 80 procent učitelů při tý online výuce tohleto používá.“

To i někdo zmiňoval, že je to super. Že to je dobrý materiál.

„To ti říkám.“

Z praxe.

„U nás to taky dělají. Takže to bych pochválil. Vzdělávací obsah tam je dobrej. Ale mluvím o Děčku ne o Jim Jamu prosím tě.“

Dobře, a tak tedy když říkáš, že ty Jim Jam, Minimax a tyhle kanály se ti moc nelíbí tak, víš proč? Uměl bys říct, proč se ti to nelíbí? Co tam je?

„No jako ono je to asi daný i mentalitou. Za prvý mi asi nejsou tři roku tak, už to asi nedokážu pochopit. Za druhý zase mi jako Češi jsme trošku, jinou mentalitu máme. Takže ty přitroublý anglický. A to přesně vidíš. Pak na konci se díváš a vidíš, to je z Francie, to je třeba Skandinávie. A to každá ta pohádka je úplně jiná. A prostě něco ti sedí víc, něco míň a něco mě rozčílí, že bych hodil ovladač. A děti taky. Vidíš, že něco se jim líbí a od něčeho jdou a je to hrůza. A je to i stylem výtvarným, jak je to nakreslený, jak je to...“

Vypadá to prostě jinak.

„Zvuky že jo, mentální, nebo jestli tam je nějaká komunikace. Ta se jim líbí víc.“

Ukazuje, že už musí jít, nechce nic víc dodat.

Dobře, tak jo. Děkuju.

„Není zač.“